

JUSS-BUSS
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Universitetet i Oslo

Stensilserie nr. 135

Årsrapport for Juss-Buss 2015

Hanne Hareide Skårberg

jussbuss.no
Bn§nl

Oslo, 2016

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	4
1.1. Bakgrunn	4
1.2. Juss-Buss – kort oppsummert	4
1.3. Juss-Buss' fire hovedmålsettinger.....	5
1.3.1. Rettshjelp.....	5
1.3.2. Rettspolitikk.....	6
1.3.3. Forskning.....	6
1.3.4. Utdanning	6
2. Organisasjonsforhold	7
2.1. Organisatorisk oppbygging	7
2.2. Medarbeiderne	8
2.3. Kontorlokaler	9
3. Saksbehandling.....	10
3.1. Oversikt over saksmottak.....	10
3.2. Antall uker i drift	10
3.3. Antall saker i året	11
3.4. Former for juridisk rådgivning.....	11
3.5. Mottakssted	12
3.6. Mottaksmåned.....	13
4. Opplysninger om de som søker råd hos Juss-Buss.....	14
4.1. Kjønn	14
4.2. Nasjonalitet	14
4.3. Bosted	15
4.4. Fengselsklienter	16
4.5.inntekt.....	16
4.6. Advokatbruk.....	18
4.7. Konkurransen med andre rettshjelpstiltak?	18
4.8. Hvordan klientene får kunnskap om Juss-Buss.....	19
4.9. Medlemskap i Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)	19
4.10. Medlemskap i fagforening	20
5. Rettshjelp i gruppene	21
5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2015.....	21
5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG).....	23
5.2.1. Sosial- og helserett	23
5.2.2. Trygderett	24
5.2.3. Arbeidsrett.....	25
5.3. Fengselsrettsgruppa (FEG)	27
5.4. Innvandringsrettsgruppa (INNVA).....	29
5.5. Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG)	31
5.5.1. Husleierett	31
5.5.2. Gjeldsrett	32
5.5.3. Familierett	33
5.6. Miljørettsgruppa	35
6. Rettspolitikk.....	36
6.1. Rettspolitisk organ	36
6.1.1. Debatter og Rettshjelpsdagene	36
6.1.2. Fredagspilsen.....	36
6.1.3. Rettspolitisk seminar	37
6.1.4. Rettspolitisk uke	37
6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene	37

6.2.1. Rettshjelps- og lobbygruppa (REG/lobby)	37
6.2.2. Radiogruppa.....	38
6.2.3. Juss-Buss i media	38
6.2.4. Skrivegruppa	39
6.2.5. Juss-Buss på nett og i sosiale medier.....	40
6.2.6. Muntlige og skriftlige høringsuttalelser.....	40
6.2.7. Menneskerettighetsarbeid	41
6.2.8 Nordengruppa.....	43
6.2.9. Asylrettsgruppa.....	43
6.2.10. Oppsøkende grupper	43
6.2.11. Andre felles arrangementer	45
6.3. Rettspolitikk i gruppene	46
6.3.1. Rettspolitiske prosjekter på Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG) i 2015	46
6.3.2. Rettspolitiske prosjekter på Fengsels- og husleierettsgruppa (FEG) i 2015	48
6.3.3. Rettspolitiske prosjekter på Innvandringsgruppa (INNVA) i 2015.....	49
6.3.4. Rettspolitiske prosjekter på Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG) i 2015.....	51
7. Forskning og utredning.....	54
7.1. Generelt	54
7.2. Rettshjelpsundersøkelsen	54
7.3. Ettårsfristundersøkelsen	54
8. Utdanning	56
8.1. Innledning	56
8.2. Begynneropplæring.....	56
8.3. Fadderordning.....	56
8.4. Gruppene	56
8.5. Andresemesters opplæring.....	57
8.6. Tredjesemesters opplæring	57
8.7. Veiledning	57
8.8. Felleseminaret	58
8.9. Annen opplæring.....	58
9. Økonomi og drift	60
9.1. Budsjett og regnskap 2015.....	60
9.2. Kommentarer til regnskapet	63
9.2.1. Om inntekter.....	63
9.2.2. Om utgifter	64
9.2.3. Om prosjektmidlene for 2015	64
9.2.4. Kommentarer fra økonomiavdelingen ved Juridisk fakultet, ved Lars Botten	65
9.2.5. Avsluttende merknader til regnskapet	65
9.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi.....	66
9.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid.....	67
9.5. Fordelinga av antall arbeidstimer på gruppene	67
10. Ansatte i Juss-Buss i 2015.....	68
11. Et innblikk i 2016	68
12. Publikasjoner	70
12.1. Hefter i Juss-Buss' stensilsSerie	70
12.2. Andre publikasjoner	73
Vedlegg 1.....	76

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Juss-Buss starta opp i 1971 som et kritisk fagpolitisk tiltak. Det første saksmottaket fant sted i egen buss på Oppsal den 24. september 1971. Tiltaket har helt siden oppstarten arbeidet for å sikre og bedre rettsstillinga for ressursfattige samfunns-grupper. Utgangspunktet for virksomheten var og er at rettssystemet i praksis som oftest tjener de ressurssterke sine interesser. Den gang som nå var dessuten jusstudiet teoretisk lagt opp. Initiativtakerne til Juss-Buss ønsket å praktisere jussen der hvor den skapte mest velferdsmessig nytte. Fra et mer overordna perspektiv må oppstarten av Juss-Buss også sees i sammenheng med radikaliseringa av studentmassene på slutten av 60-tallet og starten av 70-tallet.

Gjennom perioder med arbeidsgrupper som blant annet husokkupasjonsgruppa og sigøynergruppa, bestod Juss-Buss etter hvert av fire arbeidsgrupper og en administrasjon. Slik er situasjonen også i dag. Arbeidsgruppene arbeider med en rekke rettsområder. For mer informasjon om dette arbeidet, se kapittel 2 og 5. Felles for områdene er at de ikke er tilstrekkelig dekket av den offentlige rettshjelpsordninga gjennom lov om fri rettshjelp. Det udekkede rettshjelpsbehovet til ressursvake grupper er veldokumentert, både gjennom flere rettshjelpsundersøkelser og den store pågangen til Juss-Buss og andre lavterskel rettshjelpstiltak rundt om i landet.

Juss-Buss er gitt tillatelse til å yte rettshjelp av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet etter domstolloven av 13. august 1915 nr. 5, § 218 andre ledd nr. 3. Tillatelsen forutsetter at Juss-Buss er faglig tilknyttet det juridiske fakultet. Juss-Buss er i dag underlagt Institutt for kriminologi og retts sosiologi, det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Mer informasjon om organisatoriske forhold finnes i kapittel 2 i denne rapporten, samt på www.jussbuss.no.

1.2. Juss-Buss – kort oppsummert

Juss-Buss er et studentdrevet rettshjelpstiltak som siden 1971 har tilbudt rettshjelp til ressursvake grupper. 33 jusstudenter yter gratis rettshjelp, hovedsakelig frivillig. Arbeidet har siden oppstarten utgjort et viktig bidrag til fattigdomsbekjempelsen i Norge.

Juss-Buss har en sosial profil, og retter seg særlig mot ressursvake grupper. Gjennom vårt arbeid ser vi at det eksisterer et stort udekkede rettshjelpsbehov i samfunnet. Juss-Buss har ikke mulighet til å dekke hele dette behovet alene, og vi har heller ikke kapasitet til å gå like grundig inn i alle henvendelser vi mottar. Både i prioriteringa av klientgrupper og enkeltsaker, og ved oppsøkende virksomhet, forsøker vi å treffe de som trenger oss aller mest. De som ikke har økonomiske eller andre ressurser til å skaffe seg juridisk hjelp andre steder, i saker som er av stor velferdsmessig betydning, har prioritet hos oss. Juss-Buss skal ikke være et alternativ til offentlig rettshjelp, men et supplement til denne ordninga.

Juss-Buss differensierer den hjelpa vi gir ut fra en individuell vurdering. I hver enkelt sak foretar vi en konkret vurdering av om de som henvender seg til oss er i stand til å hjelpe seg selv. En sentral side ved problemløsnings teknikken i Juss-Buss er at vi, i større grad enn det som synes vanlig blant advokater, søker å få til forhandlinger og minnelige løsninger. Dette

stiller store krav til evnen til å omgå motparter. Hjelp til selvhjelp er en strategi vi søker å ta i bruk, dels på grunn av våre egne beskjedne ressurser, men også fordi vi anser det fornuftig at klientene aktiviseres i sine egne saker, bevisstgjøres de juridiske problemstillingene og bidrar med det de har kapasitet til. I mange tilfeller vil det også være konfliktdependende, slik at det på sikt kan føre til at færre saker bringes inn for domstolene.

Juss-Buss arbeider kontinuerlig for å bedre det offentlige rettshjelpstilbudet i Norge slik at denne ordninga skal treffe de som trenger det. Rettshjelp er et grunnleggende velferdsgode som skal sikre at alle nyter godt av lovens og rettssystemets beskyttelse. Det er prinsipielt galt at et grunnleggende velferdsgode og en fundamental rettssikkerhetsgaranti som rettshjelp er bygget på frivillig arbeid. Lovbestemte rettigheter og forpliktelser må være tilgjengelig for alle, uavhengig av økonomisk og sosial status. Rettshjelp som rettssikkerhetsgaranti er også en grunnleggende menneskerettighet.

Dagens offentlige rettshjelpsordning oppfyller ikke de grunnleggende kravene i menneskerettighetskonvensjonene. Rettshjelpsdekninga har på flere områder blitt kritisert av FNs menneskerettighetskomité og Den europeiske menneskerettighets-domstol. Dette medfører at likhet for loven forblir et teoretisk ideal, også i Norge. Juss-Buss mener derfor at den offentlige rettshjelpsordninga bør dekke langt videre enn det den gjør i dag.

I 2011 vant Juss-Buss jusstudentenes menneskerettighetspris som utdeles av Amnesty International juridisk studentnettverk for å ha fremmet menneske-rettighetene som studenter og for studenter. Juryen trakk fram at Juss-Buss har formet en hel generasjon jusstudenter, som tar med seg rettighetsperspektivet videre i arbeidet som jurister.

I 2012 vant Juss-Buss, sammen med de øvrige studentrettshjelpstiltakene i Norge, Norges Juristforbunds rettssikkerhetspris for vårt bidrag til å styrke rettssikkerheten for våre klientgrupper. Juryen trakk både fram arbeidet med å gi gratis rettshjelp eller juridisk bistand i enkeltsaker, men også vårt rettspolitiske arbeid for å styrke våre klientgruppers rettsstilling, og vårt internasjonale arbeid.

I 2015 vant Juss-Buss Advokatforeningen Oslo krets sin æresbevisning for arbeidet med rettshjelp til ressursvake grupper.

1.3. Juss-Buss' fire hovedmålsettinger

I 1976 ble det bestemt at Juss-Buss skulle ha følgende hovedmålsettinger som består den dag i dag: rettshjelp, rettspolitikk, forskning og utdanning.

1.3.1. Rettshjelp

Helt siden oppstarten i 1971 har utgangspunktet for arbeidet vårt vært å gi juridisk bistand i enkeltsaker. Bistanden ytes i form av muntlig og skriftlig rådgiving, samt partsrepresentasjon. For å sikre høy kvalitet på arbeidet, er saksbehandlingen underlagt restriktive kontrollrutiner. Det er sentralt at våre klienter ikke skal lide rettstap fordi de ikke har råd til å gå til advokat. Vår bistand skal være av høy kvalitet. Juss-Buss mener at rettshjelpen vi yter svarer til denne målsetninga.

Juss-Buss har en sosial profil. Vi prioriterer å gi rettshjelp til samfunnsgrupper som av økonomiske eller andre grunner ikke kan få juridisk hjelp andre steder. Vi prioriterer i tillegg arbeid på rettsområder som har stor velferdsmessig betydning for den enkelte klient. Se for øvrig kapittel 3, 4 og 5 og statistikken der.

1.3.2. Rettspolitikk

Saksbehandlninga tjener som erfaringsgrunnlag for vårt rettspolitiske arbeid. Gjennom behandling av enkeltsaker skaffer vi oss kunnskap om hvilke juridiske og sosiale problemer som kan være felles for ulike samfunnsgrupper. Disse erfaringene brukes så til påvirkningsarbeid for å endre rettstilstanden eller praktiseringa av regelverket til fordel for våre klientgrupper. Rettspolitisk arbeid kan fungere mer effektivt enn arbeid med enkeltsaker fordi resultatene kommer flere til gode.

Det rettspolitiske arbeidet kan blant annet bestå i å følge politiske prosesser knyttet til saker som berører våre klientgrupper (herunder arrangere lobbymøter, skrive høringsuttalelser osv.), arrangere debatter, skrive brosjyrer, profilere saker i media med mer. Les mer om vårt rettspolitiske arbeid i kapittel 6.

1.3.3. Forskning

Rettsområdene som Juss-Buss jobber med vies i liten grad oppmerksomhet fra det etablerte juridiske forskningsmiljøet. Problemer som oppdages under behandling av enkeltsaker og rettspolitisk arbeid utdypes derfor ofte av medarbeiderne gjennom forskning. Dette resulterer gjerne i studentavhandlinger, hvor Institutt for kriminologi og retts sosiologi ofte står for veiledninga. I tillegg gjennomfører Juss-Buss omtrent hvert tiende år rettshjelpsundersøkelser for å avdekke mulig udekket rettshjelps-behov. Les mer om forskning i kapittel 7.

1.3.4. Utdanning

Juss-Buss mener det er en stor mangel ved det juridiske embetsstudiet at praktisk erfaring i liten grad er en del av utdannelsen.

Gjennom arbeid på Juss-Buss lærer medarbeiderne juridiske fag og arbeidsmetoder som ellers ikke er prioritert ved fakultetet. I praksisperioden får medarbeiderne forberedt seg på å arbeide med saksbehandling på samme måte som ferdigutdanna jurister. I tillegg ønsker vi å gi medarbeiderne nye perspektiver og holdninger til jussen som de kan ta med seg videre.

Utdanninga skjer gjennom både generell undervisning for alle medarbeiderne og spesiell undervisning innad i arbeidsgruppene. Den viktigste opplæringa skjer likevel gjennom arbeidet med enkeltsaker og den ukentlige gruppekontrollen av disse. Mer utfyllende informasjon om utdanning og opplæring av medarbeiderne finnes i kapittel 8.

2. Organisasjonsforhold

2.1. Organisatorisk oppbygging

Juss-Buss er organisatorisk underlagt Institutt for kriminologi og retts sosiologi ved det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Juss-Buss drives etter et prinsipp om flat struktur. Organisasjonen er bygd opp slik:

Plenum

Plenum er Juss-Buss' høyeste organ og består av alle medarbeidere på Juss-Buss. Juss-Buss drives etter vedtekter vedtatt av Plenum. Vedtektene finnes tilgjengelig på www.jussbuss.no.

Styret

Saker vedrørende daglig drift delegeres av Plenum til styret, bestående av daglig leder og en representant fra hver faggruppe. Faglig leder har møterett.

Rettspolitisk gruppe

Rettspolitisk gruppe (R) samordner det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss. R arrangerer også seminarer og temamøter som setter fokus på aktuelle juridiske, rettspolitiske og andre samfunnsmessige problemstillinger. R består av daglig leder og en representant fra hver faggruppe. Faglig leder har møterett.

Daglig leder og administrasjon

Daglig leder står, i samarbeid med styret, ansvarlig for løpende administrasjon og pengeforvaltning. Daglig leder velges blant medarbeidere, nåværende eller tidligere, og ansettes for halvannet år av gangen. Daglig leder, faggruppene og to kontormedarbeidere (med stillingsbrøk på til sammen omtrent 25 prosent), deler ansvaret for kontordrift og sentralbord. Regnskapet føres av Universitetets regnskapsseksjon.

Faglig leder

Faglig leder er stipendiat ved Institutt for kriminologi og retts sosiologi, og har i denne stillingen blant annet ansvar for oppfølging av Juss-Buss. Dette innebærer blant annet opplæring, veiledning på prosjekter, oppfølging av det faglige arbeidet på gruppene, og bistand til daglig leder ved behov.

Faggruppene

Medarbeiderne på Juss-Buss er delt inn i faggrupper (saksbehandlingsgrupper). Spesialiseringa er etter vår mening en garanti for en god og effektiv saksbehandling. Ansvaret for saksbehandlinga ligger hos gruppa som helhet, ikke den enkelte medarbeider. Arbeidet som gjøres av den enkelte medarbeider kontrolleres av gruppa på ukentlige møter.

I 2015 har Juss-Buss hatt følgende fire faggrupper:

- Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG)
- Fængsels- og husleierettsgruppa (FEG)
- Innvandringsrettsgruppa (INNVA)
- Gjelds- og familierettsgruppa (GOF)

I august 2015 ble rettsområdene til FEG og GOF endret, og vi fikk en ny gruppe:

- Fængselsrettsgruppa (FEG)

- Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG)
- Miljørettsgruppa

Revideringsutvalgets arbeid og rapport

Våren 2015 ble det opprettet et revideringsutvalg som bestod av én representant fra hver faggruppe. Utvalget skulle gjennomgå og vurdere Juss-Buss' rettsområder, organisering og arbeidsmetoder.

Bakgrunnen for forslaget om en ren fengselsgruppe var at FEG over lang tid hadde hatt en stor pågang av saker innenfor husleierettens område. Oppsøkende virksomhet i fengsler tok samtidig mye tid, og gruppa hadde et stort behov for å få frigjort ressurser. FEG så samtidig at det var et behov for å følge opp de prinsipielle sakene utover den ordinære saksbehandlingen, gjennom rettspolitisk arbeid.

Samtidig erfarte GOF at deres familierettsklienter var noe mer ressurssterke enn Juss-Buss' gjennomsnittsklient (selv om det fantes unntak). Man så også at det fantes et tilfredsstillende gratis rettshjelpstilbud på familierettens område ellers i landet.

På bakgrunn av disse observasjonene anbefalte revideringsutvalget at Juss-Buss skulle fase ut familieretten, og at husleieretten skulle overføres fra FEG til GOF (deretter kalt HOG). På den måten ble FEG en ren fengselsgruppe. Endringsforslagene ble vedtatt av et enstemmig plenum i mai.

Plenum vedtok også, på revideringsutvalgets anbefaling, å starte et prosjekt med en saksbehandlingsgruppe på miljørettens område. Miljørettsgruppa skulle bestå av medarbeidere på tvers av de ulike faggruppene, og møtes med jevne mellomrom under ledelse av en nedtrapper.

Endringene ble grundig utredet av revideringsutvalget før de ble vedtatt av plenum. Les hele revideringsutvalgets rapport i Juss-Buss' stensilsérie nummer 134.

Ad hoc-grupper

Fra tid til annen opprettes også forskjellige ad hoc-grupper på tvers av våre faggrupper. I 2015 hadde vi følgende ad hoc-grupper:

- Rettshjelp- og lobbygruppa (REG/lobby)
- Radiogruppa
- Menneskerettighetsgruppa
- Skrivegruppa
- Gategruppa
- Øst-Europagruppa
- Norden-gruppa
- Asylgruppa
- Grupper for oppsøkende virksomhet

Se punkt 6.2 for informasjon om de enkelte ad hoc-gruppene.

2.2. Medarbeiderne

Det arbeider til enhver tid ca. 30-33 jusstudenter på Juss-Buss, og vi ansetter 10-13 nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere får grundig opplæring basert på erfaringene fra 45 års virksomhet. Det legges vekt på å gi medarbeiderne innsikt i de problemer rettssystemet skaper generelt og særlig for svakerestilte grupper. Dette er utfordringer jusstudiet er lite fokusert på.

Medarbeiderne er tilknyttet organisasjonen i tre semestre. De to første semestrene arbeider medarbeiderne fulltid, og deltar både i saksbehandling og drift. Det siste semesteret jobber medarbeiderne deltid. Da brukes arbeidstida til kvalitativ kontroll og opplæring av nye medarbeidere. Ferdige medarbeidere utfører en betydelig del av forskninga som gjøres av Juss-Buss, i form av å gjøre retts sosiologiske undersøkelser og skrive juridiske avhandlinger.

For å få jobb som medarbeider i Juss-Buss må søkeren ha bestått 1. og 2. året av mastergraden i rettsvitenskap. Ansettelse foretas på bakgrunn av en helhetsvurdering av søkeren der særlige forutsetninger og engasjement innenfor Juss-Buss' arbeidsområder, arbeids- og organisasjonserfaring samt personlige egenskaper tillegges vekt (vedtektene § 12). Karakterer tillegges ikke avgjørende vekt.

I 2015 har Juss-Buss hatt svært god rekruttering.

2.3. Kontorlokaler

I hele 2015 holdt vi til i Arbins gate 7. Våre lokaler var innredet og tilrettelagt slik at de i minst mulig grad virket fremmedgjørende på våre klienter. Like fullt var det behov for oppgradering og oppussing, særlig med tanke på slitasje- og belastningsplager knyttet til kontorutstyret, samt dårlig inneklima.

Vi flyttet til nyoppussede lokaler i Skippergata 23 i januar 2016. Se mer informasjon i kapittel 11.

3. Saksbehandling

Saksbehandlinga er den mest tidkrevende delen av arbeidet på Juss-Buss, men også en forutsetning for å kunne drive rettspolitik, forskning og utdanning.

Juss-Buss forsøker å registrere alle innkomne henvendelser. Klienter som kun ønsker brosjyremateriell registreres likevel ikke. Vi registrer antall saker, ikke antall klienter. Vår erfaring er at et juridisk problem sjelden kommer alene, derfor kan det være flere saker som er registrert på samme person. En slik registrering gir et mer korrekt bilde av rettshjelpsbehovet i samfunnet.

3.1. Oversikt over saksmottak

Erfaring viser at det er utfordrende å nå ut til de klientgruppene som har det største rettshjelpsbehovet. Dette skyldes flere forhold. Mange lar være å oppsøke juridisk hjelp fordi det er kostbart å betale for kvalifisert juridisk bistand. Andre er ikke klar over at de har et juridisk problem. I tillegg har mange en psykisk og/eller sosial sperre for å oppsøke juridisk bistand.

Juss-Buss har derfor som mål å drive omfattende oppsøkende virksomhet, slik at vi kan møte mennesker som ellers ikke ville kommet i kontakt med oss. I 2015 opprettholdt vi satsninga på oppsøkende virksomhet. I tillegg ble foredrag og saksmottak avholdt flere nye plasser. I 2015 har vi hatt saksmottak følgende steder:

Juss-Buss` egne lokaler - fast saksmottakstid var mandager kl. 10-15 og torsdager kl. 17-20. Klientene møter opp personlig, ringer eller henvender seg til oss gjennom brev eller faks. Vi svarer som hovedregel ikke på henvendelser pr. e-post. Brosjyrer og annet materiell kan lastes ned fra våre hjemmesider: www.jussbuss.no.

Oppsøkende virksomhet - de oppsøkende gruppene gjennomførte ukentlige saksmottak rundt omkring i løpet av 2015, blant annet i fengsler, voksenopplæringscentre, bibliotek, dagtilbud i regi av Kirkens bymisjon eller Frelsesarmeen, videregående skoler, studiesteder som Blindern og Høyskolen i Oslo og Akershus, med fler. Vi innførte saksmottak på en rekke asylmottak i 2015, for å nå ut til flere. Se mer om de oppsøkende gruppene i punkt 6.2.10.

3.2. Antall uker i drift

I 2015 hadde vi som vanlig full drift i 40 uker. I tillegg holdt vi åpent med begrenset bemanning i åtte uker i sommerperioden mellom uke 24 og uke 31. I denne perioden var kontoret bemannet med to eller tre saksbehandlere på hver faggruppe. I tillegg var daglig leder til stede i deler av perioden.

I løpet av åtte uker sommeren 2015 registrerte Juss-Buss 751 henvendelser, altså litt over 90 henvendelser per uke. Det er få andre rettshjelpstiltak som holder åpent hele sommeren. Det er derfor viktig at Juss-Buss har ressurser nok til å holde åpent slik at folk kan unngå å lide rettstap.

I 2015 hadde vi i alt stengt fire uker. Tre uker i forbindelse med juleferien og en uke i forbindelse med påskeferien. Fem av medarbeiderne jobbet en uke i juleferien med nedpakking i forbindelse med flyttingen.

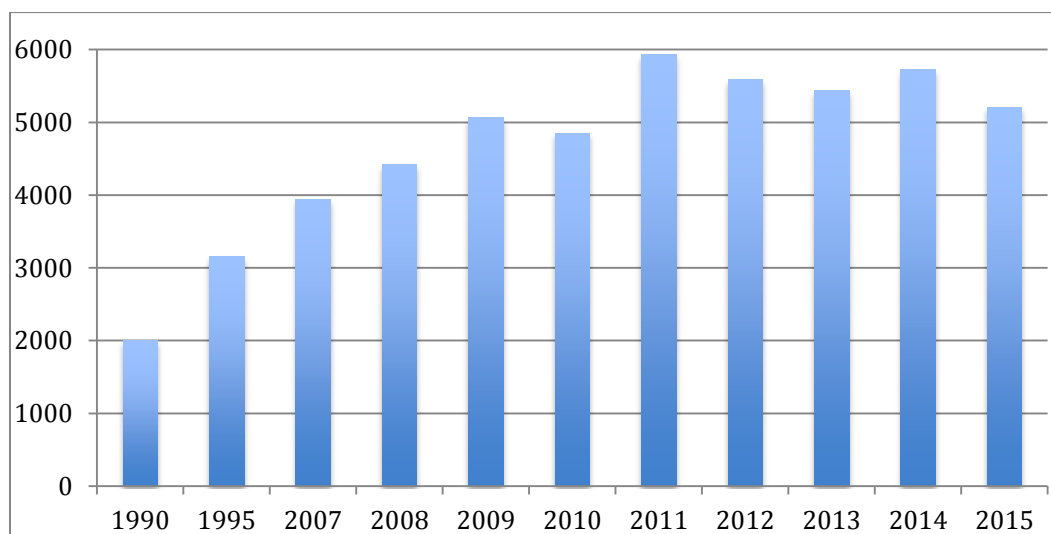
3.3. Antall saker i året

Vi registrerte 5211 henvendelser i 2015. Dette er en nedgang på omtrent 500 henvendelser fra 2014. Det skyldes at har hatt en intern gjennomgang av hva vi skal regne som en henvendelse, noe som har resultert i en mer jevn praksis med de andre studentdrevne rettshjelpstiltakene. Det skyldes *ikke* at etterspørselen etter rettshjelp har vært lavere eller at de ansatte har arbeidet mindre med saksbehandling enn i 2014, se punkt 9.4.

Juss-Buss mener at man må være forsiktig med å måle suksessen i rettshjelpsarbeid med hvor mange saker som behandles. Det er viktigere å yte god rettshjelp til færre enn å yte "annenrangs"- rettshjelp til mange.

Vi gjør oppmerksom på at statistikken vil ha feilmarginer, samt at den verken sier noe om størrelsen og omfanget av henvendelsene, og/eller om kvaliteten på det arbeidet som har blitt gjort.

Under følger en oversikt over utviklinga i sakstilfang hos Juss-Buss fra 1990 og fram til 2015.

Statistikken er hentet ut fra vårt saksbehandlingsprogram Advisor. I noen tilfeller er det ikke mulig å få all den statistiske informasjonen fra klienten, enten fordi vedkommende ikke vet, fordi noen tar kontakt på vegne av andre eller fordi klienten ikke ønsker å oppgi informasjonen til oss. Dette medfører at det finnes ukjent informasjon på noen av sakene. Dette oppgis i skjemaene hvis så er tilfelle.

3.4. Former for juridisk rådgivning

Saksbehandlinga hos Juss-Buss deles i tre hovedkategorier:

Muntlige saker - saker hvor vi gir muntlig veiledning til klienten uten å representere klienten ovenfor en motpart. Disse spørsmålene er juridisk sett ofte relativt enkle, men ikke alltid.

Det vanligste er at folk ønsker å få informasjon om rettstilstanden på et avgrenset område for å sikre eller avklare sin rettsstilling. I muntlige saker tar klienten selv hånd om sine problemer etter muntlig veiledning fra Juss-Buss. Dette er en form for hjelp til selvhjelp, en veiledningsform vi tilstreber å benytte der det er hensiktsmessig og forsvarlig. Majoriteten av sakene faller inn under kategorien "muntlige saker".

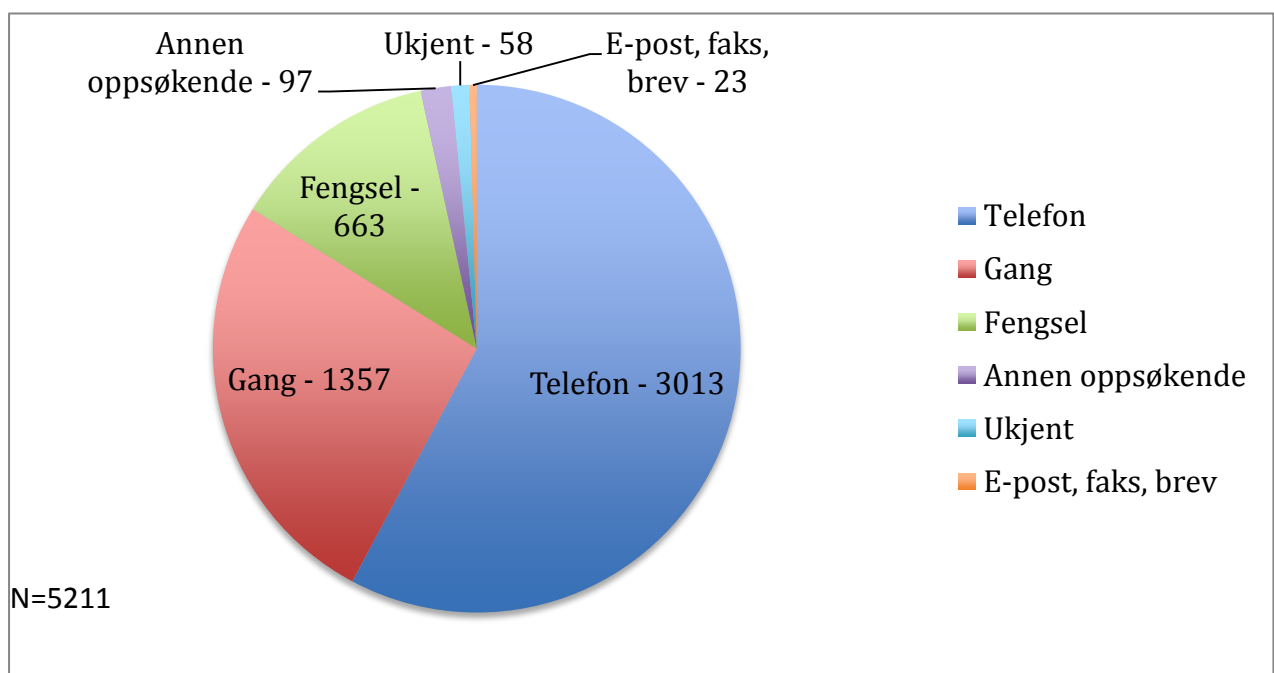
Kort skriftlig informasjon - saker hvor vi gir skriftlig informasjon til klienten, og hvor klienten deretter løser spørsmålet selv eller tar seg av kontakten med motparten. Denne typen saksbehandling benyttes der muntlig rådgivning ville virke utilfredsstillende fordi jussen eller faktumet i saken er komplisert eller uklart, men hvor saken ikke er for vanskelig til at klienten selv kan følge opp saken videre og klienten har ressurser til å representere seg selv. Utarbeidelse av informasjonsbrosjyrer er en måte å effektivisere denne typen rådgivning på.

Skriftlige saker (partsrepresentasjon) - saker der vi representerer klienten overfor en motpart, skriftlig eller muntlig. Dette er ofte saker hvor styrkeforholdet mellom partene er svært skjevt, typisk fordi motparten besitter juridisk kompetanse eller er et offentlig organ. I slike saker vil rettshjelpen kunne bestå av å skrive klage på vedtak fra det offentlige, skrive anke til trygderetten, representere klienten i forliksrådet, i forhandlingsmøte med arbeidsgiver eller i møte med namsmyndighetene. Skriftlige saker er den mest tidkrevende form for rettshjelp vi yter.

3.5. Mottakssted

84 prosent av henvendelsene til Juss-Buss skjer ved at klientene selv kontakter oss, enten ved personlig oppmøte i våre lokaler, gjennom telefon, brev, e-post eller faks.

Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av antall henvendelser etter hvor og på hvilken måte den ble mottatt.

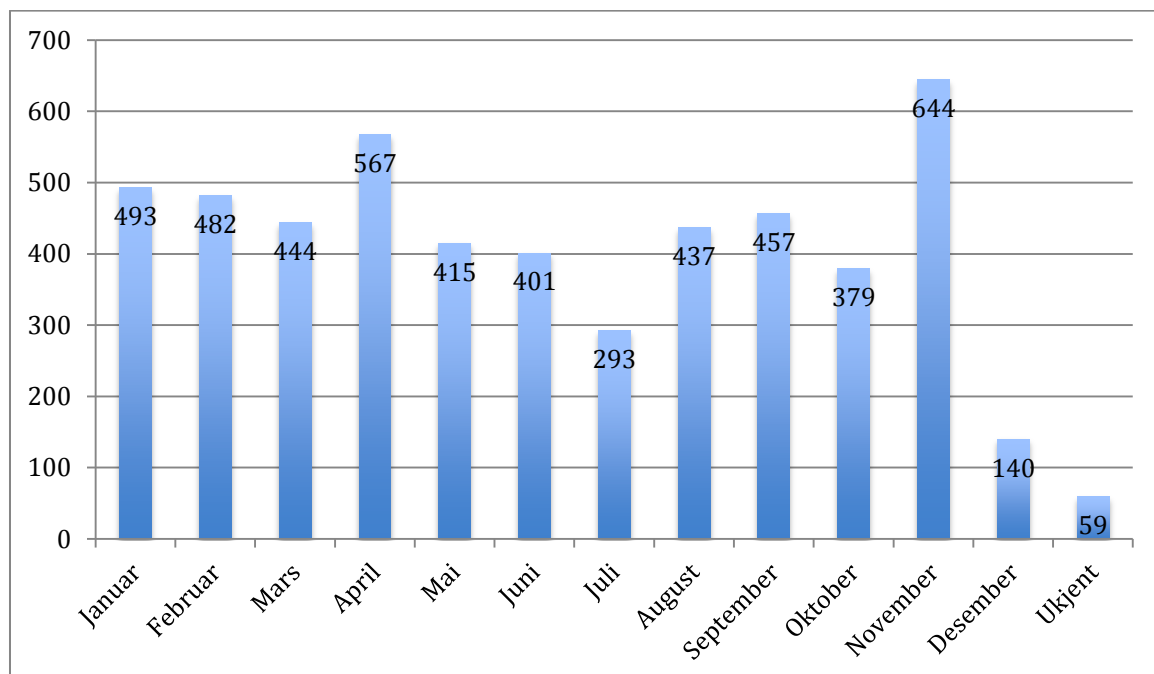
Antallet saker (14,5 prosent av henvendelsene) som kom inn gjennom oppsøkende virksomhet er sannsynligvis ikke representativ i statistikken. Trolig kontakter mange Juss-

Buss på egen hånd etter å ha hørt om oss gjennom vår oppsøkende virksomhet uten at dette fanges opp i statistikken. En del oppsøkende virksomhet foregår ved foredragsvirksomhet. Når vi gir rettsinformasjon eger det seg ikke alltid å ta inn enkeltsaker. Klientene får generell informasjon om de ulike rettsområdene Juss-Buss arbeider med, og blir henvist til våre saksmottak for konkret saksbehandling.

Det er stadig behov for å opprettholde og utvide den oppsøkende virksomheten for å nå ut til de som trenger det mest. Den oppsøkende virksomheten vies mye ressurser, både i form av arbeidstimer og penger (f.eks. trykking og oversettelse av brosjyrer og reiseutgifter). Se kapittel 11 for våre fremtidsplaner for økt oppsøkende virksomhet.

3.6. Mottaksmåned

Gjennomsnittlig sakstilfang per måned lå på 401 henvendelser i 2015. Nedenfor følger en oversikt over antall saker vi mottok per måned i 2015.

N= 5211

I 2015 tok vi inn flest saker i månedene april og november. I 2014 var september måneden vi mottok flest saker.

I juli var det et lavere sakstilfang. Fra midten av juni til starten av august har vi redusert drift, noe som innebærer at sakstilfanget må håndteres av færre saksbehandlere. Dette gjør at arbeidsbelastningen er høy i disse månedene. Med bedre økonomiske forutsetninger ville vi kunne vi hatt flere saksbehandlere på jobb, og dermed gitt klientene som henvender seg til oss i denne perioden like omfattende bistand som ellers i året.

Det lave sakstilfanget i desember skyldes at den økonomiske situasjonen gjør at vi må holde julestengt i tre uker.

4. Opplysninger om de som søker råd hos Juss-Buss

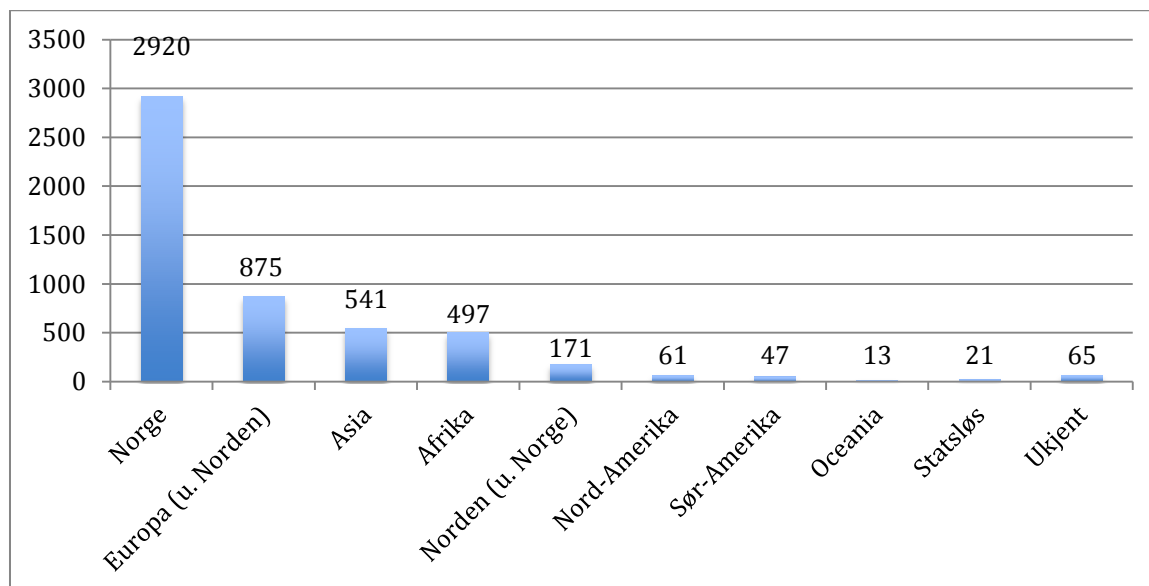
4.1. Kjønn

Av de 5211 sakene vi mottok i 2015 var 1986 fra kvinner og 3169 fra menn, mens 56 er ukjent. Dermed stod menn for 61 prosent og kvinnene for 38 prosent av henvendelsene.

Begrunnelsen for den skjeve fordelingen ligger i at JURK (Juridisk rådgivning for kvinner) har sine lokaler i samme bygning som oss. I tillegg besøker JURK kvinnefengslene Bredtveit og Ravneberget, mens Juss-Buss besøker fengsler med en stor overvekt av menn. JURK håndterer derfor en god del av de kvinnelige klientene som ellers ville ha kommet til Juss-Buss. Langt flere kvinner enn menn benytter seg av tilbudene til JURK og Juss-Buss til sammen. For øvrig ser vi at kvinnene som henvender seg til Juss-Buss i gjennomsnitt har høyere inntekt enn menn.¹

4.2. Nasjonalitet

Nedenfor følger en tabell som viser oversikt over klientenes nasjonalitet.

N=5211

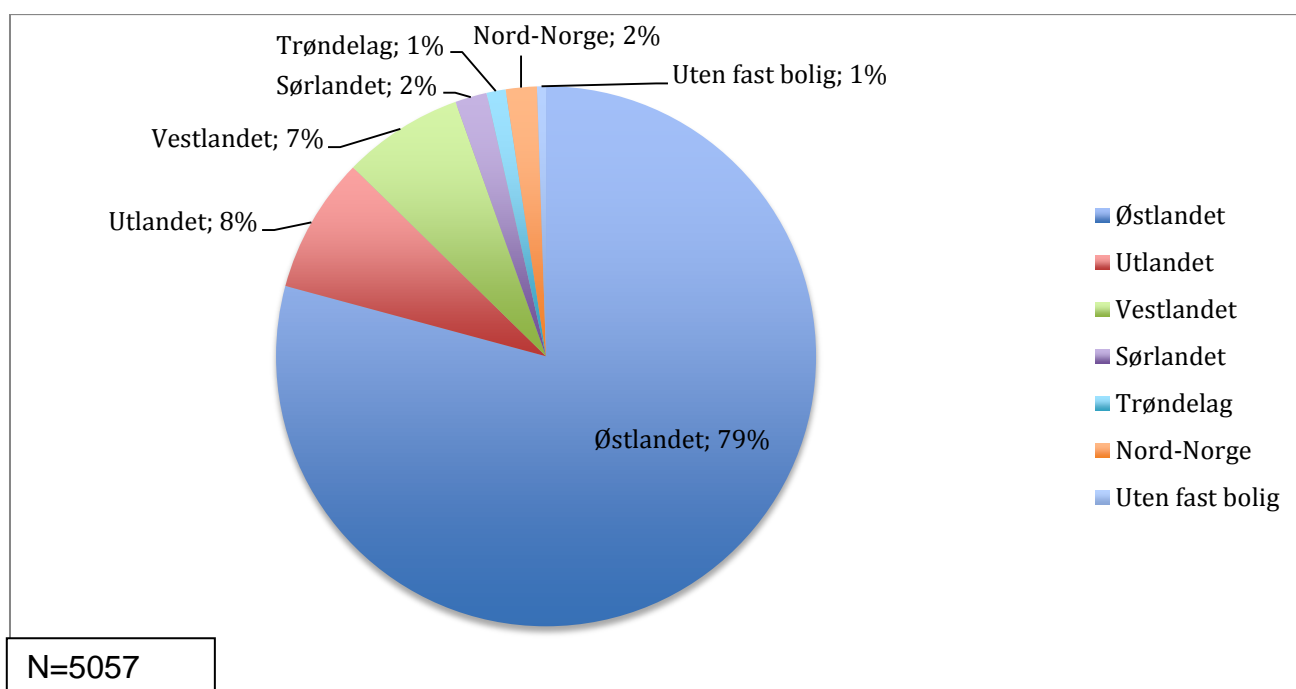
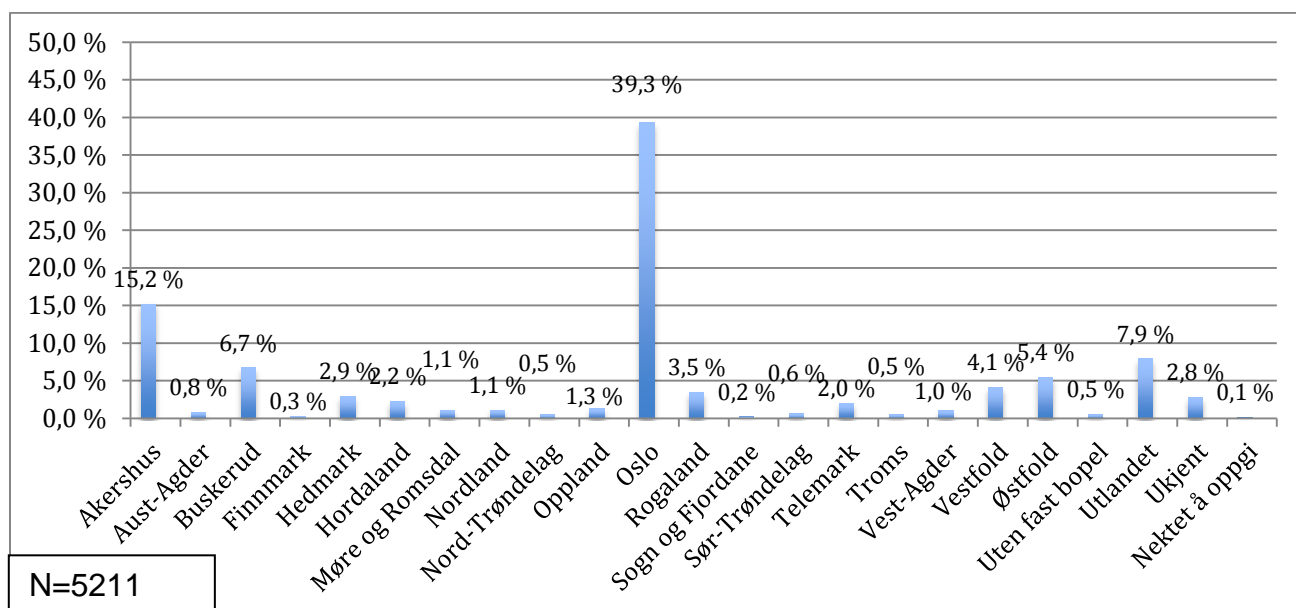
Vi hadde klienter fra 123 forskjellige land i 2015. Omtrent 56 prosent av klientene har norsk statsborgerskap, men mange av disse har et annet opprinnelsesland. Omtrent 17 prosent av klientene har statsborgerskap i europeiske land utenfor Norden.

21 av henvendelsene kom fra statsløse klienter, som betyr at de har blitt fratatt sitt statsborgerskap uten å ha fått et nytt. 58 prosent av de afrikanske klientene kom fra Somalia, Eritrea eller Etiopia.

¹ Gjennomsnittsinntekten til våre kvinnelige klienter er kr. 215 515, mens den for mannlige klienter er kr. 169 709.

4.3. Bosted

Nedenfor følger to tabeller som viser hvor i landet klientene våre bor, en sortert etter fylke og en etter landsdel.

Som tidligere viser statistikken at de fleste av våre klienter kommer fra Oslo og Akershus. Henvendelser fra klienter bosatt i Osloområdet utgjorde 39 prosent av henvendelsene i 2015 (2049 henvendelser). Antallet klienter fra Osloområdet har sammenheng med vår oppsøkende virksomhet i hovedstaden og at vi har kontoret vårt der. Dette understreker det særskilte behovet for retts hjelp i Oslo. Akershus er nest største fylke med 15 prosent av henvendelsene (790 henvendelser).

Omtrent åtte prosent av henvendelsene kom fra klienter som bor i utlandet. Dette er blant

annet et resultat av at familiegjenforeningssaker registreres på den personen som ønsker å komme til Norge. Etter at kriminalomsorgen åpnet Norgerhaven fengsel i Nederland i september har vi tatt imot 43 henvendelser derfra.

Videre hadde vi 27 henvendelser fra klienter uten fast bopel. Dette er som regel mennesker som bor på gata. De ukjente postnumrene kommer av at klienten selv ikke har kjennskap til postnummeret der han eller hun bor, eller at klienten bor på skjult adresse.

Omtrent 34 prosent oppgir at de er bosatt i "resten av Norge", det vil si utenfor Oslo og Akershus. Dette befester at Juss-Buss er et tilbud for hele den norske befolkninga. Av naturlige grunner er det imidlertid på Østlandet vi har vårt største nedslagsfelt. Det er naturlig at mange klienter fra andre landsdeler henvender seg til studentrettshjelpstiltakene i Bergen, Tromsø og Trondheim. Likevel er klientmassen spredd utover hele landet.

4.4. Fengselsklienter

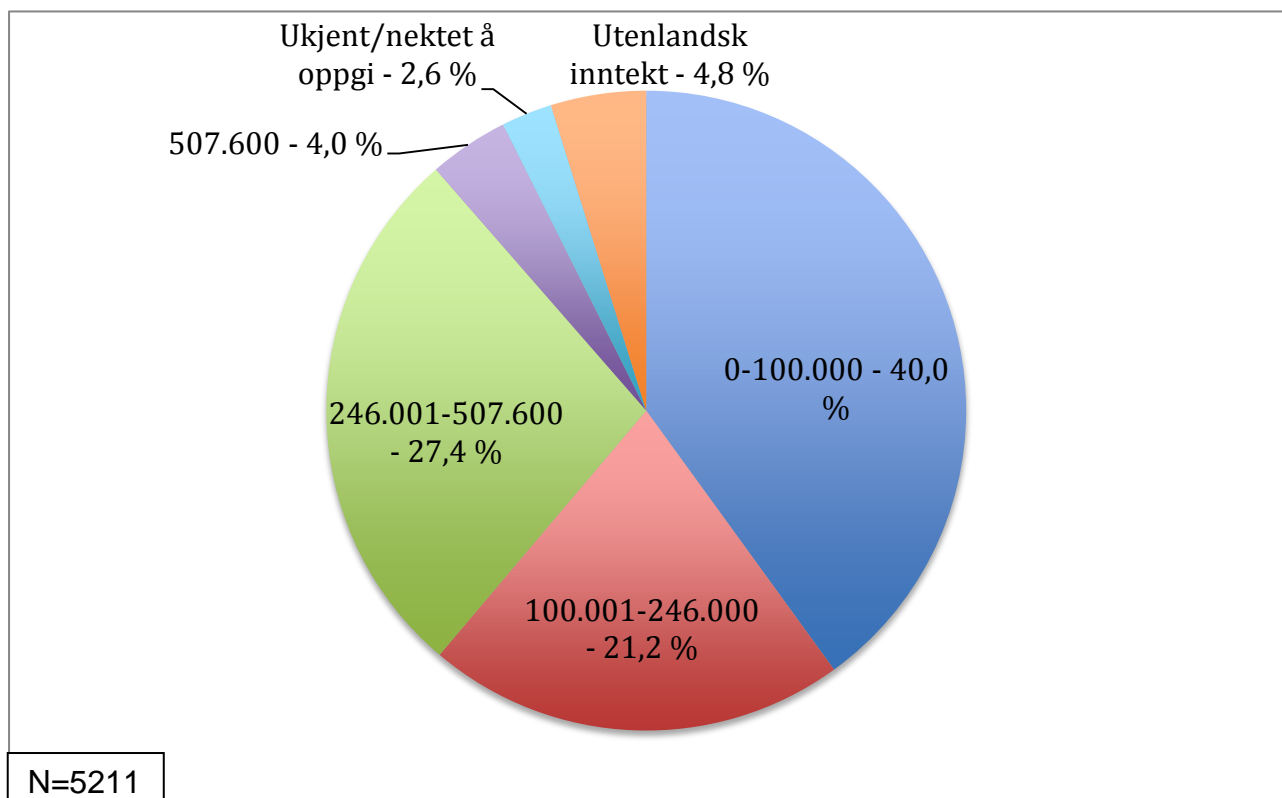
Fangers rettssikkerhet er utsatt fordi de er underlagt et strengt regime, og samtidig har de ikke krav på fri rettshjelp fra det offentlige. Vi anser det som svært viktig å bistå denne gruppa.

950 (18 prosent) av Juss-Buss' henvendelser i 2015 kom fra klienter som satt i fengsel. Det er fem prosent høyere andel enn i 2014. Den høye andelen skyldes satsingen på oppsøkende virksomhet rettet mot fanger som ble gjennomført ved semesterskiftet. Les mer om omstruktureringen i punkt 2.1.

Statistikken viser også at fengselsklientene er avhengig av oppsøkende virksomhet for å nå oss. Over to tredeler av henvendelsene fra fanger i 2015 ble tatt inn ved oppsøkende virksomhet i fengselet.

4.5. Inntekt

Nedenfor følger en oversikt over klientenes bruttoinntekt i 2015.

I 2015 var klientenes gjennomsnittlige brutto årsinntekt var på 187 177 kroner, noe som gir en gjennomsnittlig månedslønn på 15 598 kroner. Dette ligger betraktelig under gjennomsnittet for befolkninga for øvrig. Det skyldes at vi har et uttalt ønske om å utfylle det udekkede rettshjelpsbehovet, og får derfor henvendelser fra personer som enten ikke har råd til å oppsøke advokat, eller som faller utenfor det offentlige rettshjelpstilbudet. En stor andel av våre klienter mottar sosialstønning, er fengslet eller har innvandrerbakgrunn. Disse har lavere inntekt enn majoriteten av befolkninga, som i følge Statistisk sentralbyrå har en gjennomsnittlig månedsinntekt på 42 300 kroner, eller gjennomsnittlig årsinntekt på 507 600 kroner.²

Juss-Buss' klienter med utenlandsk statsborgerskap hadde betydelig lavere inntekt enn de med norsk statsborgerskap.³ Noen av klientene våre bor ikke i Norge, og har inntekten sin i utlandet. Disse registreres med «utenlandsk inntekt» i statistikken, ettersom det er vanskelig å illustrere hva den tilsvarende inntekt ville vært etter norske standarder.

I 2015 tjente 40 prosent av våre klienter under 100 000 kroner/år brutto. Vårt konsekvente fokus på rettshjelp til fattige, og det generelt store og vedvarende behovet for rettshjelp i denne befolkningsgruppa forklarer den forholdsmessig store andelen.

61 prosent av klientene tjente under 246 000 kr – inntektsgrensa for å få fri rettshjelp. Dette viser både at vi treffer lavinntektsklientene godt, og det viser viktigheten av å opprettholde gratis rettshjelpstiltak for å supplere den utilstrekkelige offentlige ordninga.

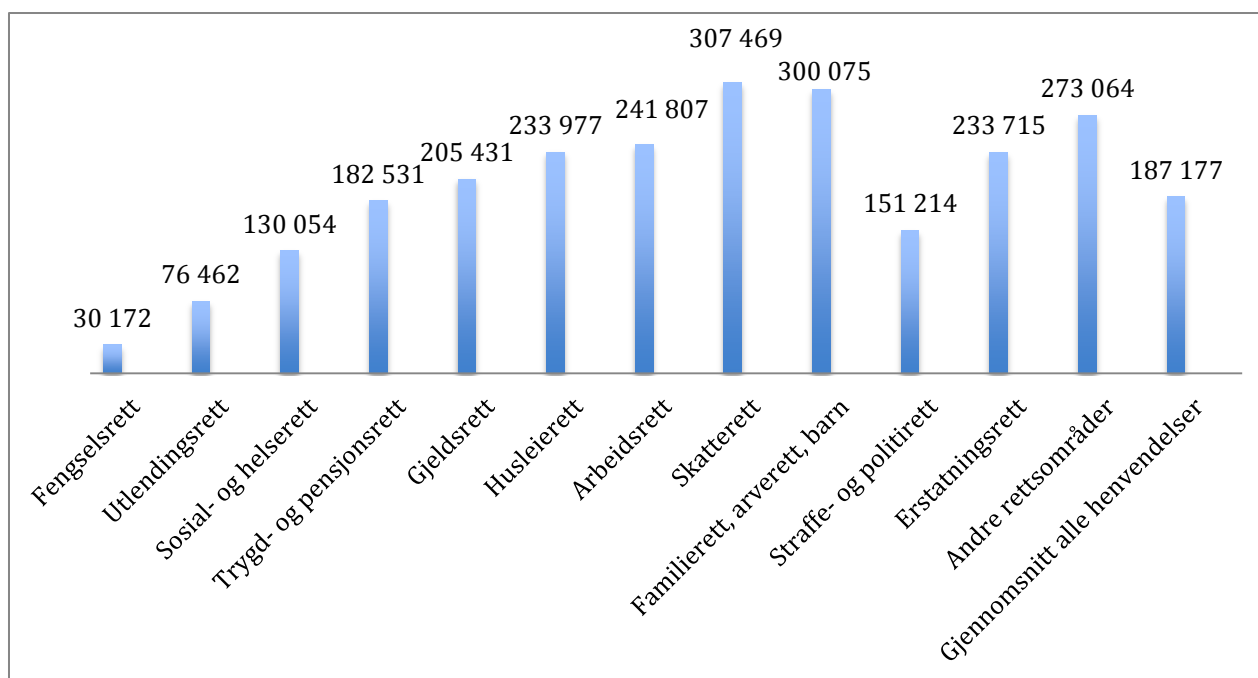
Bare fire prosent av klientene våre tjente over landsgjennomsnittet på 507 600 kroner i året før skatt (se fotnote 2). Det viser at vi oppnår målsettingen om å hjelpe klientene som ikke har råd til å betale for advokat.

Det er viktig å påpeke at vi alltid foretar en helhetlig vurdering av klientens situasjon når vi avgjør hva vi skal bistå med i det konkrete tilfellet. Alle som kontakter Juss-Buss med en sak eller et spørsmål blir registrert, men vi registrerer ikke i hvilken grad vi faktisk bistår klienten. En klient med høy inntekt og gode muligheter for selv å gjøre noe med sitt juridiske problem får generell veiledning eller en brosjyre, mens en klient med sammensatte problemer og få ressurser vil kunne få omfattende hjelp. Begge henvendelsene blir likevel registrert som én henvendelse.

På neste side følger en oversikt over gjennomsnittsinntekt på de ulike rettsområdene.

² <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar/2015-03-20> Lastet ned 13.02.2016. Tallene for 2015 foreligger ikke i skrivende tidspunkt.

³ Klienter med utenlandsk statsborgerskap hadde gjennomsnittlig kr. 134 664 i inntekt, mens de med norsk statsborgerskap hadde i gjennomsnitt kr. 222 446 i inntekt.

N=4827

4.6. Advokatbruk

I 858 av henvendelsene har klienten opplyst at han eller hun vært i kontakt med advokat først i sakens forbindelse. Dette utgjør 16 prosent av vår klientmasse. De som har vært i kontakt med advokat i anledning saken tidligere har betydelig lavere gjennomsnittsinntekt enn de som ikke har kontaktet advokat.⁴

Utlendings,- fengsels,- og arbeidsrettsklientene utgjør 53 prosent av de som har vært i kontakt med advokat før de kontakter oss. Dette kan ses som en naturlig følge av at disse gruppene i mange tilfeller har fått dekket advokatbistand på et tidligere stadium i saken eller i andre tilknyttede saker.

At hele 16 prosent av klientene kontakter oss etter å ha vært i kontakt med advokat, tyder på at advokater ikke kan gi klientene tilstrekkelig bistand i saken. Dette kan skyldes flere årsaker. Den mest nærliggende er at advokatbruk er for dyrt for klientene, og at rettshjelp i disse tilfellene ikke dekkes igjennom den offentlige rettshjelpsordninga. En annen årsak kan være at få advokater arbeider innen disse feltene, og at Juss-Buss har opparbeidet seg en posisjon som anerkjent rettshjelpsbyrå.

4.7. Konkurransen med andre rettshjelpstiltak?

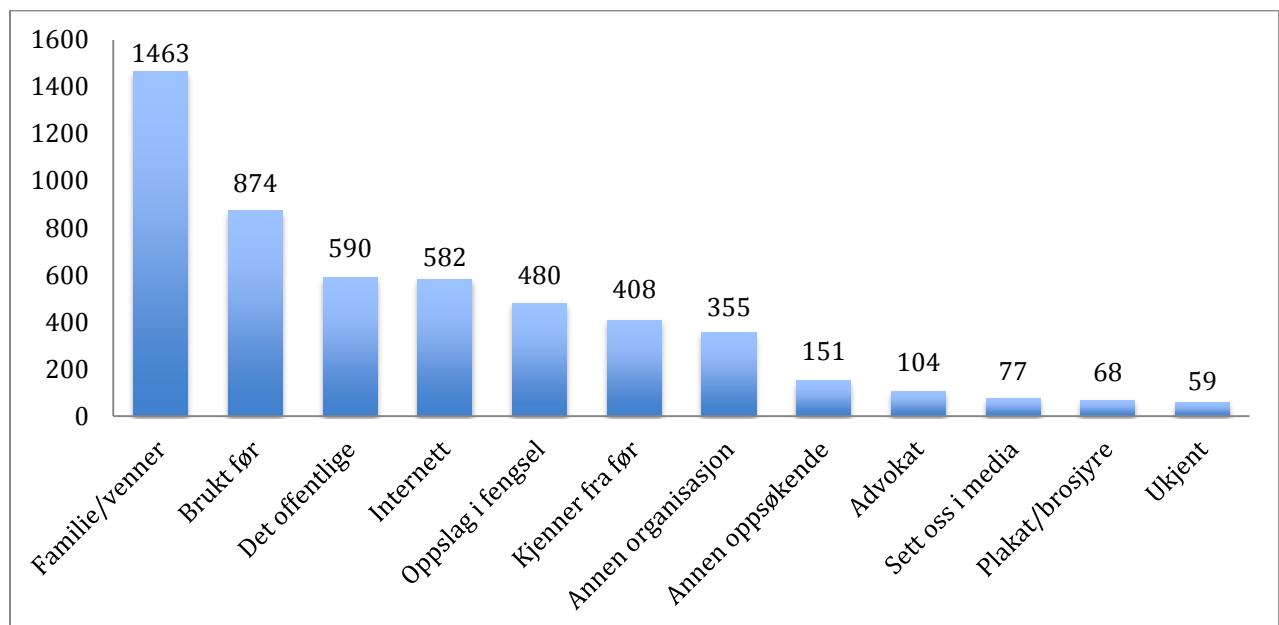
Under tre prosent av henvendelsene til Juss-Buss er fra mennesker som oppgir at de har vært i kontakt med *Fri rettshjelp Oslo*. Andelen indikerer at Juss-Buss i liten grad konkurrerer med rettshjelps-tilbydere som retter seg inn mot de samme klientgruppene. Vi har etablert gode henvisningsrutiner fra Juss-Buss til *Fri Rettshjelp Oslo* i saker som faller inn under lov om fri rettshjelp.

⁴ Gjennomsnittsinntekt for de som tidligere har hatt kontakt med advokat er på 136 515 kr, mens for de som ikke har hatt advokat er gjennomsnittsinntekten 197 178 kr.

De fleste klienter som kommer i kontakt med Juss-Buss, oppsøker oss som førstelinjehjelp. Vi har grunn til å tro at vi ofte er det eneste reelle alternativet for mange av våre klienter. Dette er et argument for å ha et spesialisert rettshjelpstilbud tilpasset behovene til de svakeste i samfunnet, med lavterskeltilbydere som blant andre Juss-Buss, Gatejuristen, JURK og NOAS. Disse tiltakene når imidlertid ikke ut til alle som trenger juridisk bistand. Således taler mye for både å bygge videre på dagens lavterskeltilbud, men også å opprette en bred offentlig førstelinje for rettshjelp. Juss-Buss arbeider aktivt for å påvirke departementet og stortingspolitikere for å få opprettet en førstelinjetjeneste.

4.8. Hvordan klientene får kunnskap om Juss-Buss

Nedenfor følger en oversikt over hvordan klientene fikk kunnskap om oss i 2015.

N=5211

Vi ser av tabellen at mer enn hver fjerde klient oppgir at familie eller venner har tipset dem om oss. Det viser at det for mange er viktig å ha et sosialt nettverk for å nå riktig instans. Videre sier hver fjerde klient at de har brukt eller kjenner Juss-Buss fra før.

Vi ser stor forskjell på hvordan klientene har fått kjennskap til Juss-Buss når vi sammenligner rettsområdene. 23 prosent av de som har blitt henvist fra en advokat hadde spørsmål om utlendingsrett. 27 prosent av sakene som er henvist fra det offentlige er arbeidsrettslige saker. Ofte gjelder dette henvisninger fra Arbeidstilsynet. Det er et stort behov for at det offentlige tar større ansvar for å informere arbeidstakere om deres rettigheter. Nesten 40 prosent av de henvendelsene vi får på utlendingsrettsfeltet har fått henvisninger fra venner og familie. Dette viser at klienter med slike rettslige problemer er vanskeligere å nå gjennom de tradisjonelle kanalene.

4.9. Medlemskap i Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)

I 2015 oppga 6,7 prosent av våre klienter at de var medlem av SiO. Vi har hatt en jevn strøm av henvendelser fra studenter de siste årene som følge av vår satsing på oppsøkende virksomhet rettet mot studenter.

Studenter har et stort behov for rettshjelp, fordi de er i en økonomisk svakerestilt situasjon.⁵ Mange av de som er under høyere utdanning har stor nytte av rettsinformasjon, for eksempel brosjyremateriell, fordi de ofte har gode lese-, skrive-, og språkferdigheter. Nesten 40 prosent av studentene har spørsmål om husleierett. Mange har også spørsmål om arbeidsrett, gjeldsrett og utlendingsrett (og da især spørsmål om studentvisum).

Vi registrerer bare studenter som er tilknyttet SiO. Det reelle studentantallet er derfor høyere, vi kan anslå rundt 10 prosent av henvendelsene. Teller man med klienter som er under voksenopplæring eller introduksjonsprogram, blir andelen enda høyere.

4.10. Medlemskap i fagforening

I 2015 oppga 15 prosent av våre klienter at de var medlem i en fagforening. Mange fagforeninger yter gratis eller subsidier rettshjelp. Juss-Buss henviser klientene til å ta kontakt med sin fagforening, på grunn av vårt prinsipp om å bare gi rettshjelp i saker hvor klienten ikke har mulighet til å få hjelp andre steder.

Mye tyder likevel på at det udekket behovet for rettshjelp er relativt høyt også for fagforeningsmedlemmene. Dette kan skyldes at spørsmålene ikke dekkes av medlemskapet, at fagforeninga har en karantenetid før retten til rettshjelp utløses, eller at ordninga med rettshjelp hos fagorganisasjonen er lite kjent.

Den store andelen klienter uten fagforeningsmedlemskap viser at vi når fram til mange som er svakt stilt overfor ressurssterke motparter. De har ikke en sterk fagforening i ryggen, og jevnt over er de betydelig mindre ressurssterke enn de fagorganiserte klientene våre.⁶

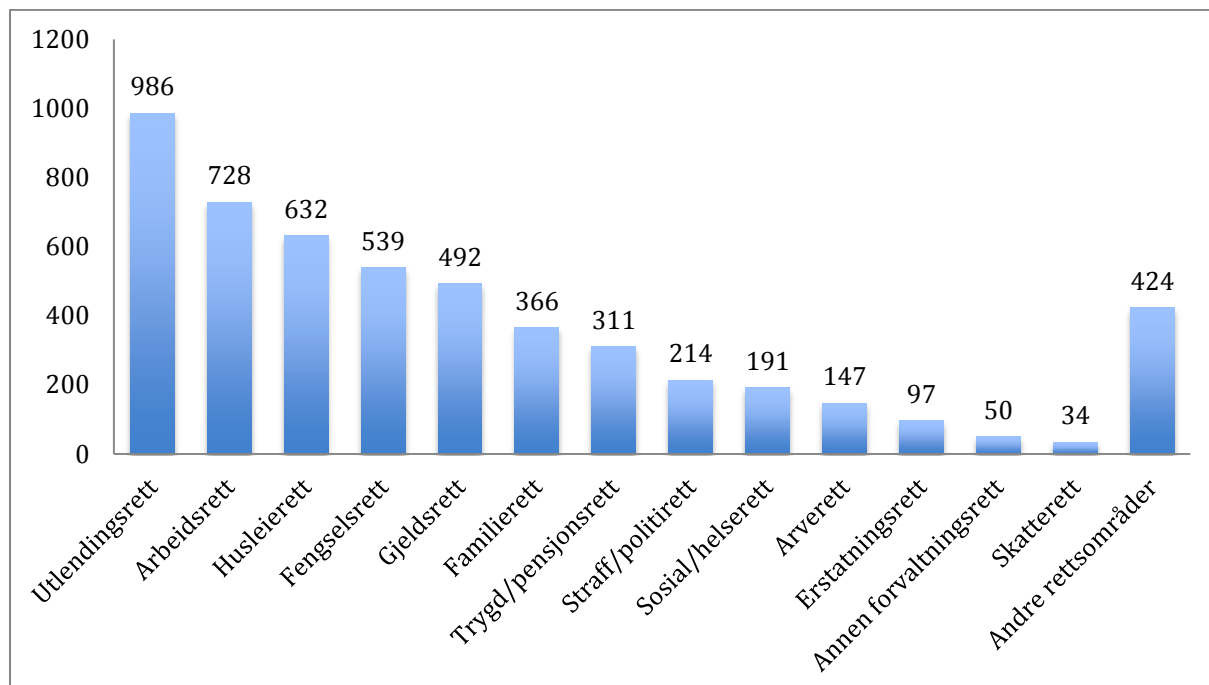
⁵ Gjennomsnittsinntekten for SiO-meldemmer er kr. 129 464, mens for klientene som ikke er SiO-meldemmer er den kr. 191 830.

⁶ Gjennomsnittsinntekten for klienter med fagforeningsmedlemskap er kr. 324 928 og for klienter uten slikt medlemskap er den kr. 159 754.

5. Rettshjelp i gruppene

5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2015

Nedenfor følger en tabell som viser antallet saker i de ulike rettsområdene våre i 2015.

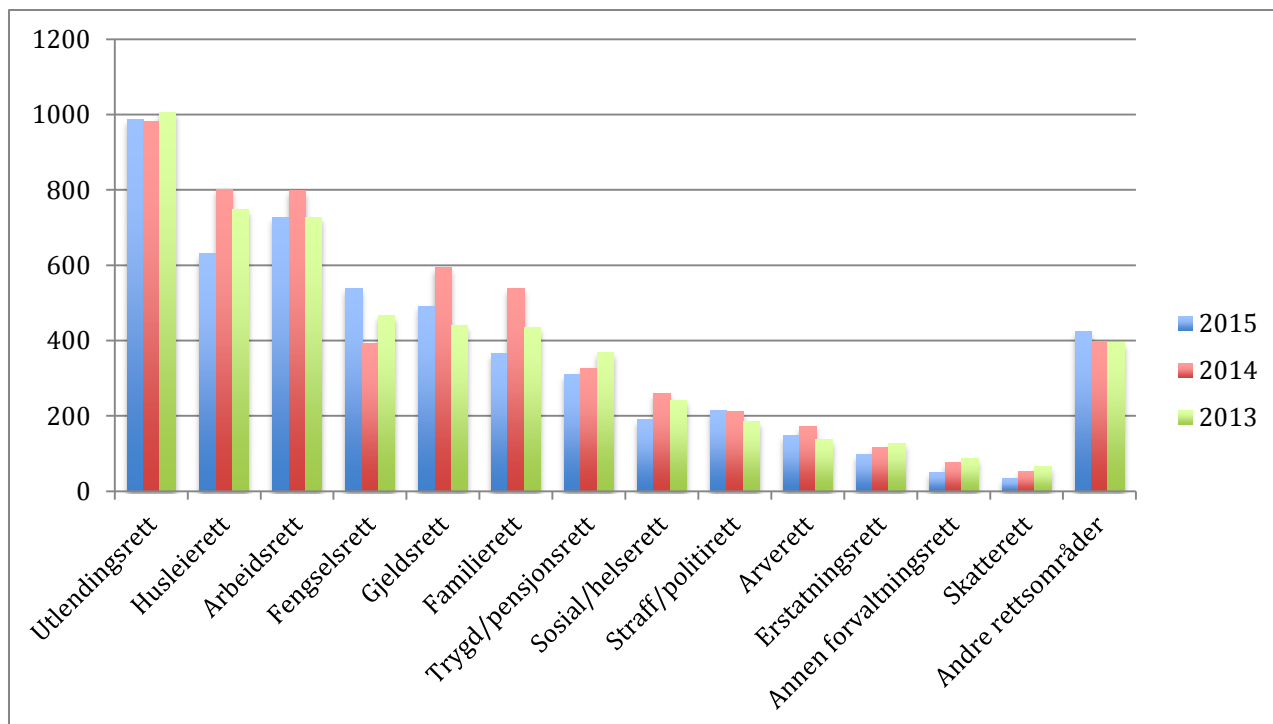

N=5211

Tabellen viser den prosentmessige fordelingen av sakene mellom våre største rettsområder. Hovedsakelig faller spørsmålene vi mottar innenfor Juss-Buss' kjerneområder, men vi får også en del saker som ikke omhandler rettsområder vi jobber med. Eksempler på dette er strafferett, arverett og erstatningsrett. I slike tilfeller henviser vi alltid klientene til andre rettshjelpstiltak, slik at de kan få hjelp et annet sted. Rettshjelpssentralen på St. Hanshaugen, JURK og Jussformidlingen er noen av de stedene vi oftest henviser til, i tillegg til de ulike advokatvaktene.

Juss-Buss mottar flest henvendelser innenfor utlendingsrett, i alt 986 saker. Den nest største gruppen er arbeidsrett med 728 saker. På tredjeplass kommer husleierett med 632 saker. Fengselsrett og gjeldsrett er henholdsvis det fjerde og femte største saksområdet.

På neste side følger en tabell som sammenligner fordeling av saker etter rettsområder i 2013 til 2015.

Som nevnt mottok vi flest henvendelser innenfor utlendingsretten i 2015 (20 prosent av alle henvendelser). Det er like mange saker som i 2014, men en større andel av vår totale saksmengde i 2015 (17 prosent av alle henvendelser). Utlendingsrett har gjennom flere år vært vårt største område. Etter vår erfaring er det personer med innvandrerbakgrunn som i størst grad har spørsmål innenfor dette rettsområdet, for eksempel knyttet til utvisning eller familiegjening. Klientene som henvender seg til oss i utlendingsrettslige saker har en lav inntekt og vil sjelden ha råd til å betale for advokat dersom de trenger juridisk bistand.

Vår nest største kategori var arbeidsett med 728 saker (14 prosent av sakene). Vår tredje største kategori var husleierett med 632 saker. I 2015 har disse kategoriene hatt et noe lavere sakstilfang enn i 2014. Dette skyldes antakelig endringer i hva vi registrerer som en henvendelse, og reflekteres ikke i f.eks antall nedlagte arbeidstimer på Juss-Buss (se kapittel 9.4)

Innen fængselsretten har vi hatt en tilsiktet økning i antall henvendelser sammenliknet med de foregående år. Dette skyldes at vi frigjorde flere ressurser til fængselsgruppa halvveis i året, se kapittel 2.1, og er bevis på at prioriteringen har ført til de resultatene vi ønsket.

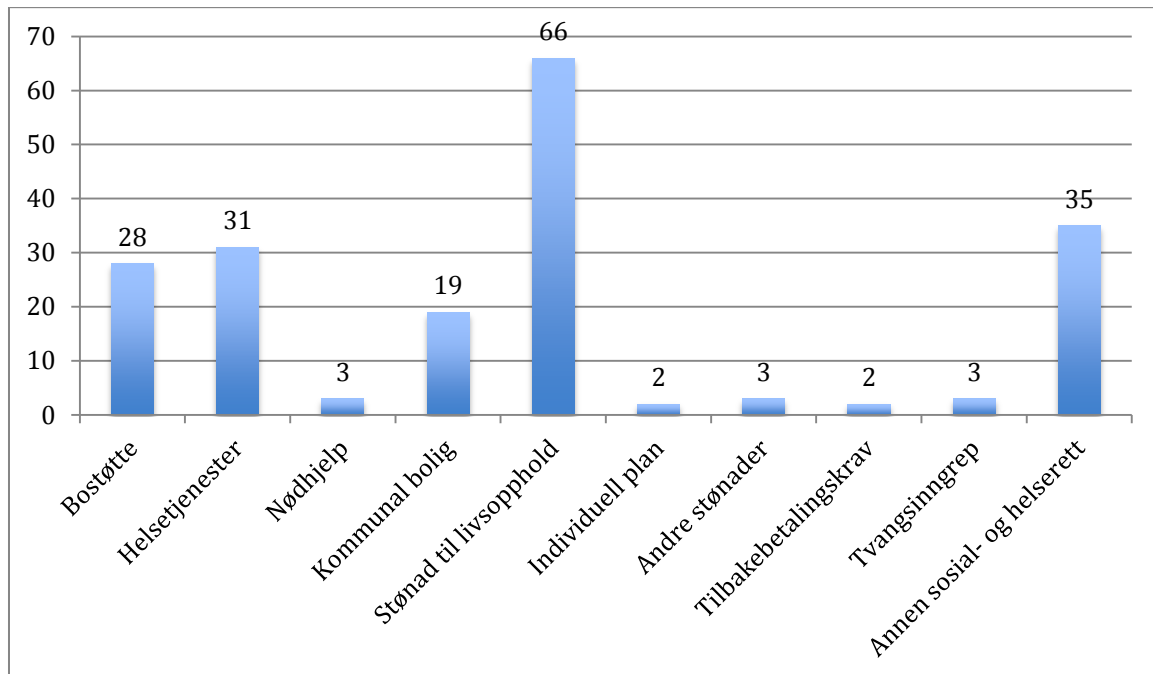
Juss-Buss bistår bare i saker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordninga. For våre klienter er det altså ikke noe alternativ å få bistand gjennom denne ordninga. De vi hjelper er derfor helt avhengig av et gratis rettshjelpstiltak som Juss-Buss for å kunne få gjennomslag for sine rettigheter.

5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG)

SAG behandlet 1230 saker i 2015.

5.2.1. Sosial- og helserett

Totalt sett behandlet Juss-Buss 191 saker innen sosial- og helserett.

N=191

Det er saker om stønad til livsopphold som utgjør den største delen av sakstilfanget på dette området. Dette utgjør 34 prosent av sosialrettssakene. Vi ser ofte at forvaltningas veiledningsplikt ikke er tilstrekkelig for å sikre sosialklientenes rettssikkerhet på en tilfredsstillende måte. Vi opplever også at sosialtjenestens veiledningsplikt ofte brytes overfor denne gruppa. Fordi den velferdsmessige betydninga av utfallet i disse sakene er høy, er det viktig med juridisk bistand.

Nedenfor følger et eksempel på en sosialrettssak fra 2015:

Klienten ønsket hjelp til å klage på avslag om økonomisk sosialhjelp til å dekke legeutgifter. Avslaget var begrunnet i at klienten allerede mottok stønad til livsopphold, og at ytelsen var ment til å dekke legeutgifter. På grunn av klientens store velferdsmessige behov for hjelp valgte Juss-Buss å skrive klagen på vegne av klienten.

Formålet med økonomisk sosialhjelp er å sikre et forsvarlig livsopphold. Begrepet livsopphold skal forstås som noe mer enn grunnleggende behov som mat og tak over hodet, og sosialhjelpen skal ivareta en levestandard på et rimelig og nøkternt nivå. Ved den konkrete vurderingen vil visse grupper ha et høyere stønadsbehov enn andre. Klienten i denne saken var traumatisert av krig. Dekning av medisinske utgifter var nødvendig for at klienten skulle kunne opprettholde en rimelig levestandard. I tillegg var klienten en eldre mann uten gode forutsetninger for å sørge for eget livsopphold. Disse hensynene talte for at klienten hadde behov for et høyere stønadsnivå enn det som var lagt til grunn tidligere.

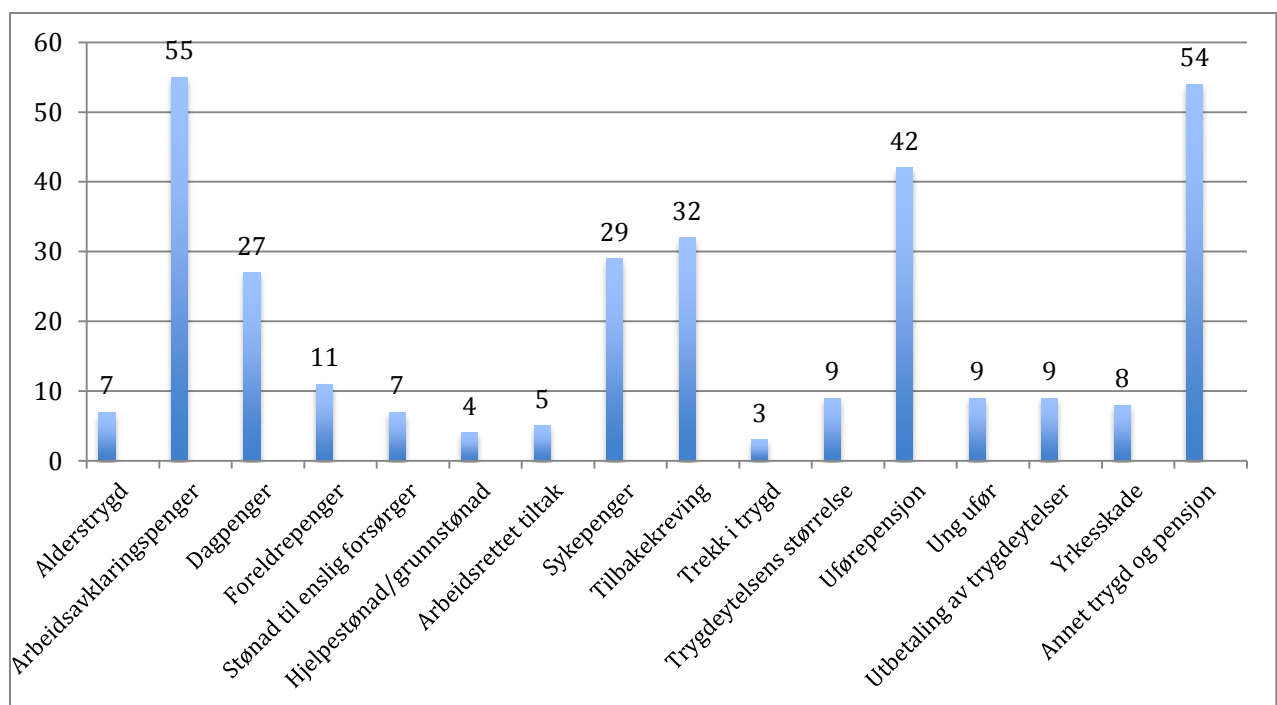
Juss-Buss kommenterte også at klienten hadde mottatt støtte som var lavere enn den veiledende livsoppholdssatsen i byen.

Etter at Juss-Buss sendte inn klage, valgte sosialtjenesten å omgjøre vedtaket, slik at klienten fikk stønad til livsopphold tilsvarende veiledende sats, og ytterligere stønad til å dekke legeutgiftene.

Sosialsaker er ikke omfatta av lov om fri rettshjelp, samtidig som de som søker om sosialhjelp ofte er ressurssvake og sjeldent vil kunne kjøpe advokatbistand. Vi mener derfor at den offentlige rettshjelpsordninga også må omfatte klage over avslag på sosialstønad.

5.2.2. Trygderett

I 2015 ble det behandlet 311 trygderettslige saker. Dette er omtrent like mange saker om i 2014.

N=311

Uførepensjon, arbeidsavklaringspenger og sykepenger har vært blant de dominerende sakstypene innenfor trygderetten de siste årene. I 2015 utgjorde også dagpenge- og tilbakekrevingssakene en stor andel av sakene innenfor trygderetten.

Tilbakekrevingssakene har ofte komplekse faktum. Det er spesielt vanskelig for klientene som kommer til oss med et vedtak hvor de pålegges å tilbakebetale deler av mottatt støtte. Dersom disse klientene klager blir det tatt en ny vurdering, og det vil derfor være en risiko for at kravet blir større etter klagebehandlingen. Vi sender ofte ut skrivet som SAG har utarbeida om tilbakekreving, som gir klientene informasjon om blant annet hvilke momenter som vil bli tatt i betraktning i denne vurderinga.

Eksempel på en trygderettssak fra 2015:

Klienten hadde fått avslag på dagpenger med begrunnelsen at hun deltok i undervisning på dagtid. Før hun ble arbeidsledig begynte hun deltidsutdanning ved siden av fulltidsarbeidet. Utdannelsen var ment for personer i fullt arbeid, og tilrettelagt for dette ved at undervisningen var lagt til bolker.

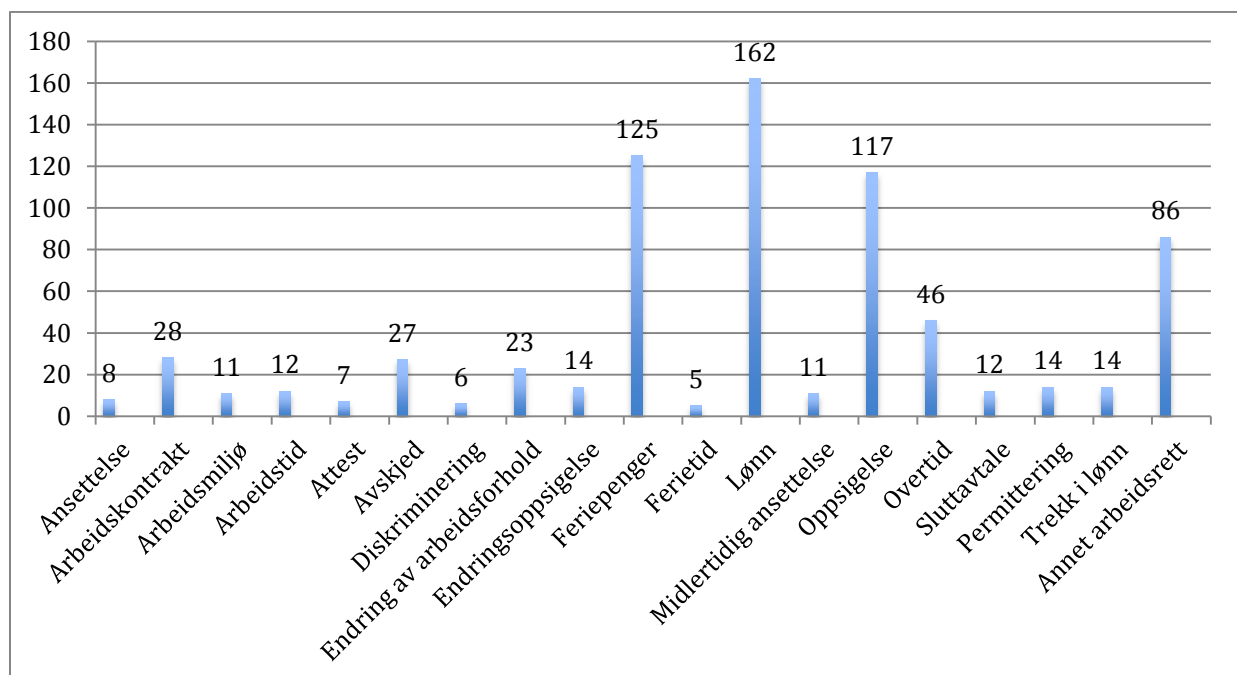
Da klienten ble arbeidsledig var det kun en liten del av utdannelsen som gjenstod.

Formålet med dagpenger er å sikre inntekt til reelle arbeidssøkere. Derfor er det som utgangspunkt ikke adgang til å motta dagpenger samtidig som man er under utdanning. Juss-Buss viste til forskrift om dagpenger under arbeidsløshet som regulerer hva som skal regnes som «under utdanning». Etter forskriften er det gjort unntak for utdanning som er tilrettelagt for personer i fulltidsarbeid og som er lagt opp i bolker. Etter den beregningsmetoden som er fremhevet i NAVs eget rundskriv til bestemmelsen, konkluderte Juss-Buss med at utdanningen klienten deltok var forenelig med retten til dagpenger. Vi ga klienten denne informasjonen muntlig, fordi vi vurderte det slik at klienten selv var i stand til å formulere en god klage.

Juss-Buss er kritisk til at arbeidssøkende som deltar i kortvarige undervisningsopplegg som kan hjelpe dem på arbeidsmarkedet, og som er forenelig med å være aktiv arbeidssøkende, skal straffes for dette gjennom stans i dagpenger. Dersom målet er å få flest mulig ut i arbeid, er det Juss-Buss sin mening at NAVs strenge praksis i slike saker kan føre til motsatt resultat.

5.2.3. Arbeidsrett

I 2015 behandlet vi 728 arbeidsrettssaker. Der like mange saker som i 2013, men er en nedgang på 71 saker sammenlignet med 2014.

N=728

De fleste sakene vi får innenfor arbeidsretten er saker som omhandler lønn og oppsigelse. Saker om krav på lønn, feriepenger og overtid utgjør 55 prosent av sakene til SAG. Vi mener at man burde fått juridisk bistand gjennom den offentlige rettshjelpsordninga til å kreve inn utestående krav på lønn, feriepenger og overtid. Mange har etter brutte lovnader fra arbeidsgiver gått uten lønn i mange måneder. Det sier seg selv at mange av disse ikke har råd til å betale for en advokat for å drive inn pengekravet. De har dermed et stort velferdsmessig behov for fri rettshjelp.

Mange av de som henvender seg til Juss-Buss er ikke fagorganiserte. Vi har de siste årene fått flere henvendelser fra arbeidstakere fra Øst-Europa, som særlig er tilknyttet byggebransjen. Et hovedinntrykk gjennom mange år er at det er mange useriøse arbeidsgivere særlig i renholdsbransjen, serveringsbransjen, bilvaskbransjen og byggebransjen. Mange av arbeidstakerne utsettes for sosial dumping.

Eksempel på en sak om arbeidsrett fra 2015:

To kollegaer oppsøkte Juss-Buss for å få hjelp til å kreve feriepenger fra en tidligere arbeidsgiver. De var utenlandske arbeidstakere med dårlige språklige forutsetninger. Det var mistanke om dårlig økonomi i selskapet, siden det var flere arbeidstakere som hadde utestående feriepengekrav.

Alle arbeidstakere har rett på feriepenger lik minst 10,2 % av det opptjente i foregående år.

Klientene hadde allerede sendt et skriftlig påkrav gjennom rekommandert post, etter å ha fylt ut en mal det hadde fått tak i. De hadde også sendt et konkursvarsel, men dette var ikke gyldig fordi det ikke innfridde formkravene. Fordi det var mistanke om dårlig økonomi i selskapet, og kun kort tid igjen hvor kravet ville være dekket av NAV lønnsgaranti ved en eventuell konkurs, valgte Juss-Buss å veilede de to i å skrive et nytt konkursvarsel som oppfylte formkravene.

Arbeidsgiver forsøkte å overtale de to klientene til å oppgi feriepengekravet, men med Juss-Buss i ryggen følte klientene seg trygge på å insistere på å få betalt. Saken endte med at begge klientene fikk utbetalt de opptjente feriepenege med tillegg for forkynnesgebyr og forsinkelsesrenter, uten at det var nødvendig å gå veien om konkurs.

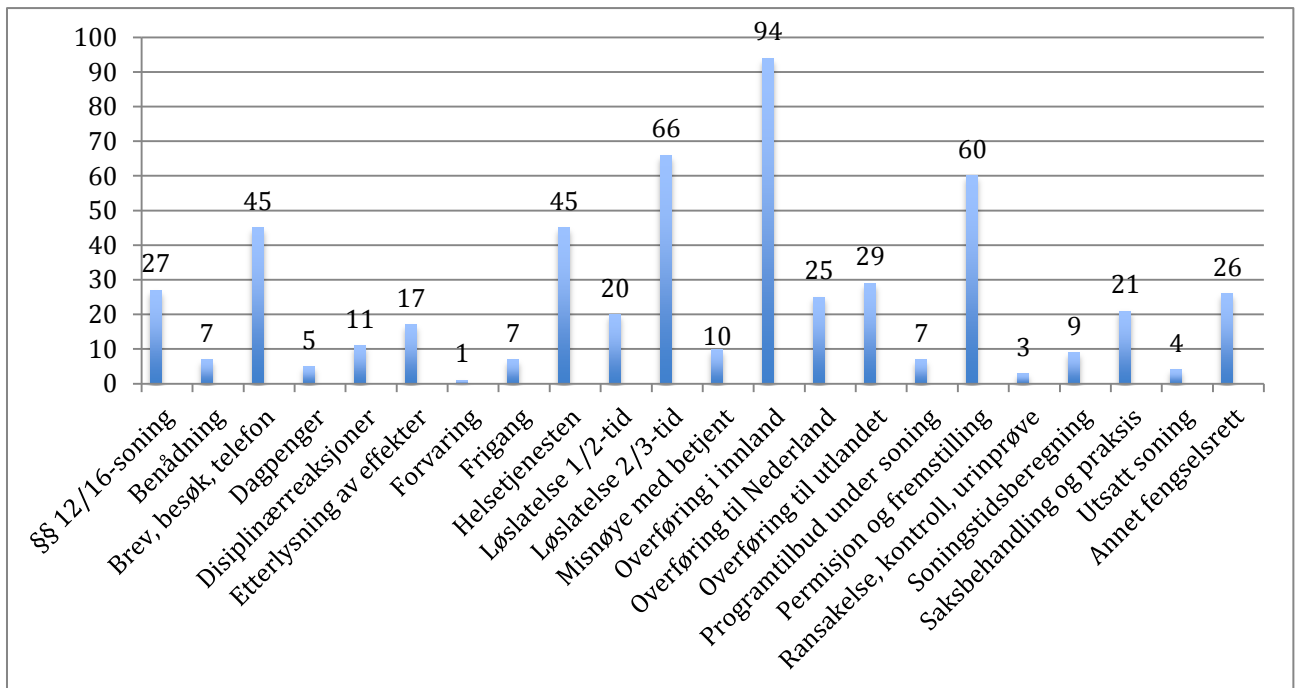
Saken illustrerer skjevheten i styrkeforholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker i tilfeller hvor arbeidstaker ikke er kjent med sine rettigheter. Uten hjelp fra Juss-Buss er det ikke sikkert at klientene hadde hatt mot til å stå opp mot arbeidsgiver som forsøkte å overtale dem til å gå fra feriepengekravene.

Saken viser også at prosessen for å inndrive utestående lønnskrav er komplisert, og at det er lett å trå feil uten rettslig bistand. Juss-Buss ser at klienter som har utestående krav på lønn eller feriepenger har et stort velferdsmessig behov for rettslig bistand. På bakgrunn av dette mener Juss-Buss at lov om fri rettshjelp må utvides til å dekke saker om lønnsinndrivelse.

5.3. Fengselsrettsgruppa (FEG)

Fra juni ble Fengsels- og husleierettsgruppa endra til en ren fengselsrettsgruppe. Les mer om bakgrunnen for endringen i punkt 2.1.

Juss-Buss behandlet 539 fengsels saker i 2015. Dette er en økning på 37 prosent fra 2014, og viser at vår omprioritering med økt fokus på fangers rettsikkerhet har vært vellykket.

N=539

I 2015 hadde vi flest saker som omhandlet overføringer til andre fengsler, løslatelse etter 2/3-tid og spørsmål om permisjon og fremstilling. Vi hadde også mange henvendelser om helsetjenester i fengsel og om brev, besøk og telefon.

I den nye kategorien «overføring til Nederland» har vi fått 25 henvendelser. Som vist i avsnitt 4.3 fikk vi 43 henvendelser totalt sett fra fanger som soner i Nederland. Deres henvendelser dreide seg om mange ulike rettsområder, herunder om straffegjennomføring, helserett og gjeldsrett.

Norsk straffegjennomføringsrett er et rettsområde hvor reglene ofte er vagt utforma. I den situasjonen fanger befinner seg i er det viktig at Juss-Buss kan bidra med å gi kunnskap om deres rettsstilling. Vi opplever at både informasjon og bistand fra Kriminalomsorgen er mangelfull. Dette til tross for at Kriminalomsorgen har plikt til å veilede og at hver innsatt skal ha en kontaktbetjent. Dette vises gjennom det høye antallet saker vi mottar, og særlig gjennom mange spørsmål om generell saksbehandling og praksis. Dette er problematisk, da fangene naturligvis har liten mulighet til å skaffe seg korrekt informasjon på annet vis, med manglende tilgang til Internett og omverdenen generelt. Fengselsklienter er derfor i en sårbar situasjon, og har et stort velferdsmessig behov for hjelp fra Juss-Buss til å ivareta sine rettigheter.

Fanger har ofte svært sammensatte problemer, som gjør det vanskelig å rubrisere et spørsmål innenfor en spesifikk kategori. Mange av sakene vi tar inn fra innsatte dreier seg om andre rettsområder enn straffegjennomføring, selv om dette er rettsområdet fanger stiller flest spørsmål om. I tillegg sliter mange med utlendingrettslige- og gjeldsproblemer. Andre viktige saksområder for fanger er sosialrett og trygderett.

Et eksempel på en fengselssak fra 2015:

Klienten var en utenlandsk statsborger som sonet en lengre dom. Han ønsket hjelp fra Juss-Buss for å benytte seg av besøkshuset i fengselet ved besøk av sin kone og fem år gamle sønn.

Det har med tiden kommet flere besøkshus ved fengsler i Norge. Formålene til besøkshusene er å fremme barnets beste ved besøk. Deres oppgave er å gjøre barnets besøk så lite skremmende og så normalt som mulig innenfor murene.

Vi hadde tidligere hørt at fengselet krevde at innsatte gjennomførte et «pappakurs» før de fikk lov til å benytte seg av besøkshuset. Dette kurset var bare på norsk, og ekskluderte dermed alle utenlandske innsatte fra å bruke besøkshuset.

Juss-Buss søkte på vegne av klienten om å bruke besøkshuset, men fikk avslag. Vi klagde på avslaget, og anførte at dette stred med diskrimineringsloven. Det var indirekte diskriminering, ved at et nøytralt tilbud i praksis ekskluderte utlendinger og deres barn.

Klagen ble behandlet i en av Kriminalomsorgens regionskontorer, som var enig i oss på alle punkter. Selv ikke de økonomiske kostandene ved dette ble hensyntatt. Fengselet må nå endre på sine rutiner og inkludere utenlandske innsatte.

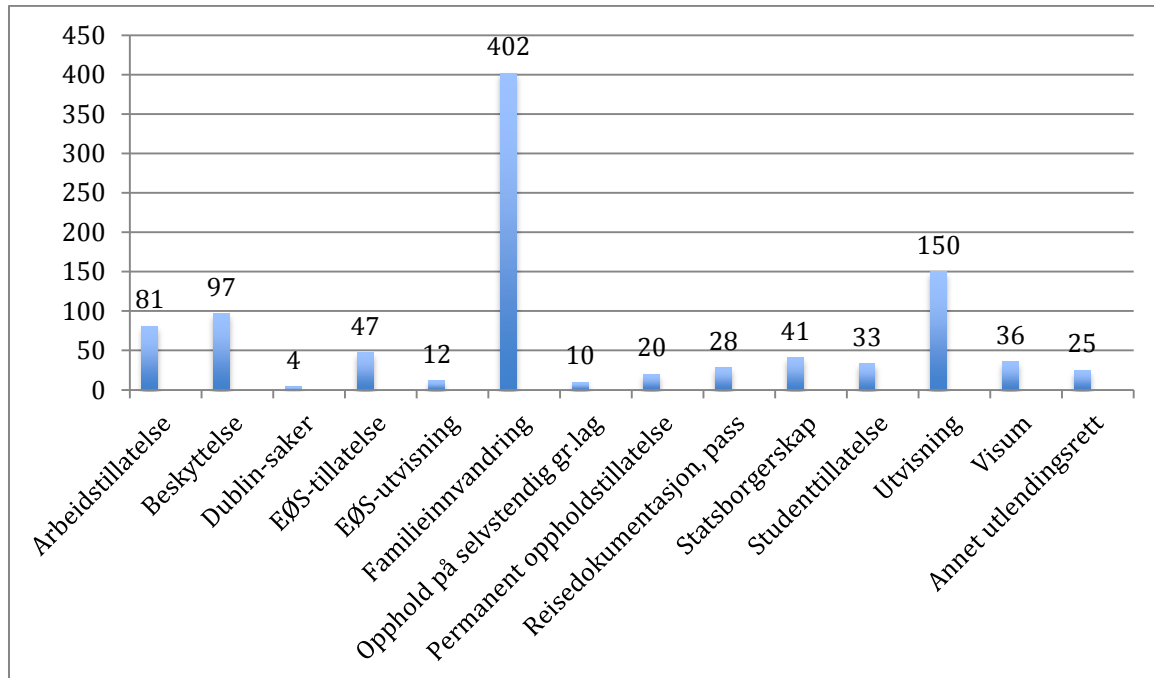
Juss-Buss får ofte inn saker der utenlandske innsatte blir diskriminert. Det settes sjelden av nok midler til å håndtere språkutfordringer, som fører til at utlendinger blir behandlet som annenrangs innsatte.

Disse språkutfordringene fører ofte til at utenlandske innsatte blir helt eller delvis isolert fra andre innsatte og sin familie utenfor murene, noe som kan føre til at rehabiliteringen av disse innsatte blir mangelfull.

Det er følgelig oppløftende at Kriminalomsorgens innrømmelse om at økonomiske hensyn til f.eks. tolk ikke kan vektlegges like mye i negativ retning som fengslene ser ut til å tro.

5.4. Innvandringsrettsgruppa (INNVA)

Innvandringsgruppa arbeider med det største saksområdet på Juss-Buss. Hele 19 % av henvendelsene vi mottok i 2015 omhandlet utlendingsrett. I 2015 behandlet Innvandringsgruppa 986 saker innen utlendingsrett. Dette er likt antall som i fjor.

N=986

Innvandringsgruppa hadde flest saker om familieinnvandring, 40 prosent av sakene. Pågangen på dette området har vært jevnt stor over mange år. Familieinnvandrings-sakene er ulikeartede, og mange er tidkrevende. Sakene kan være utfordrende å håndtere fordi søkeren ofte befinner seg i land hvor infrastrukturen er svak. Kommunikasjonen til Norge er vanskelig og mulighetene for å fremskaffe tilstrekkelig dokumentasjon er små. På grunn av språk- og kulturforskjeller har ofte utlendinger i større grad enn nordmenn vanskelig for selv å ivareta sine partsrettigheter. Behovet for retts hjelp er dermed større. Det kan ta flere år fra klientene kontakter oss til saken får et endelig utfall hos utlendingsmyndighetene.

Vi får også inn mange saker om utvisning. Kategorien er den nest største innenfor utlendingsretten med 15 prosent. Klientene i disse sakene er svært ressursvake, både når det gjelder personlige og økonomiske ressurser.⁷

De utlendingsrettslige spørsmålene har stor velferdsmessig betydning for klienten, og sakene byr på vanskelige rettslige og faktiske spørsmål. Det er også mange språkutfordringer knyttet til behandling av disse sakene. Likevel får et stort flertall utlendinger enten ingen eller utilstrekkelig hjelp gjennom den offentlige retts hjelpsordninga. Dette utgjør et stort rettssikkerhetsproblem.

Et eksempel på en sak om utlendingsrett fra 2015:

⁷ Klientene som henvendte seg til oss i saker som gjaldt utvisning hadde en gjennomsnittsinntekt på 46 826 kr i året.

En mann og en kvinne tok kontakt med Juss-Buss angående hjelp med familiegjenforening med sin datter. Datteren hadde fått asyl (beskyttelse) i Norge, mens mor og far fikk avslag. Det er flere vilkår som må være oppfylt for å få familiegjenforening med barn etter utlendingsloven (utl.).

For det første må den man vil søke familiegjenforening med være et familiemedlem. Etter utl. § 43 første ledd første punktum har søkere som er foreldre til barn under 18 år med opphold i riket etter § 28 (asyl), rett til opphold. Klientene var foreldrene til datteren som hadde fått asyl. I denne saken var dette vilkåret dermed oppfylt.

Videre er det et vilkår om underhold og bolig, jfr. utl. § 58. Det gjeldet et unntak fra kravet om underhold og bolig for barn under 18 år. I denne saken var datteren under 18 år, og ble dermed omfattet av unntaksbestemmelsen.

Til slutt er det et vilkår om hvor søknaden om oppholdstillatelse skal søkes fra. Dette vilkåret var problematisk i denne saken. Utlendingsmyndighetene mente at foreldrene måtte fremme søknad fra hjemlandet. De mente at det ikke forelå "sterke rimelighetsgrunner" for å fremme søknad fra Norge, jfr. utl. § 56 tredje ledd, jfr. utlendingsforskriften (uf.) § 10-1 fjerde ledd.

Juss-Buss skrev en klage for klientene. Vi anførte at det forelå "sterke rimelighetsgrunner" som tilsa at de kunne søke fra Norge. Hovedvekten ble lagt på barnets beste. Det å henvise foreldrene til å søke fra hjemlandet, ville føre til at datteren måtte bli igjen i Norge uten omsorgsperson. Det at barnet bare var to år gammelt, og dermed hadde et ekstra behov for omsorg og trygghet fra foreldrene, gjorde saken mer urimelig.

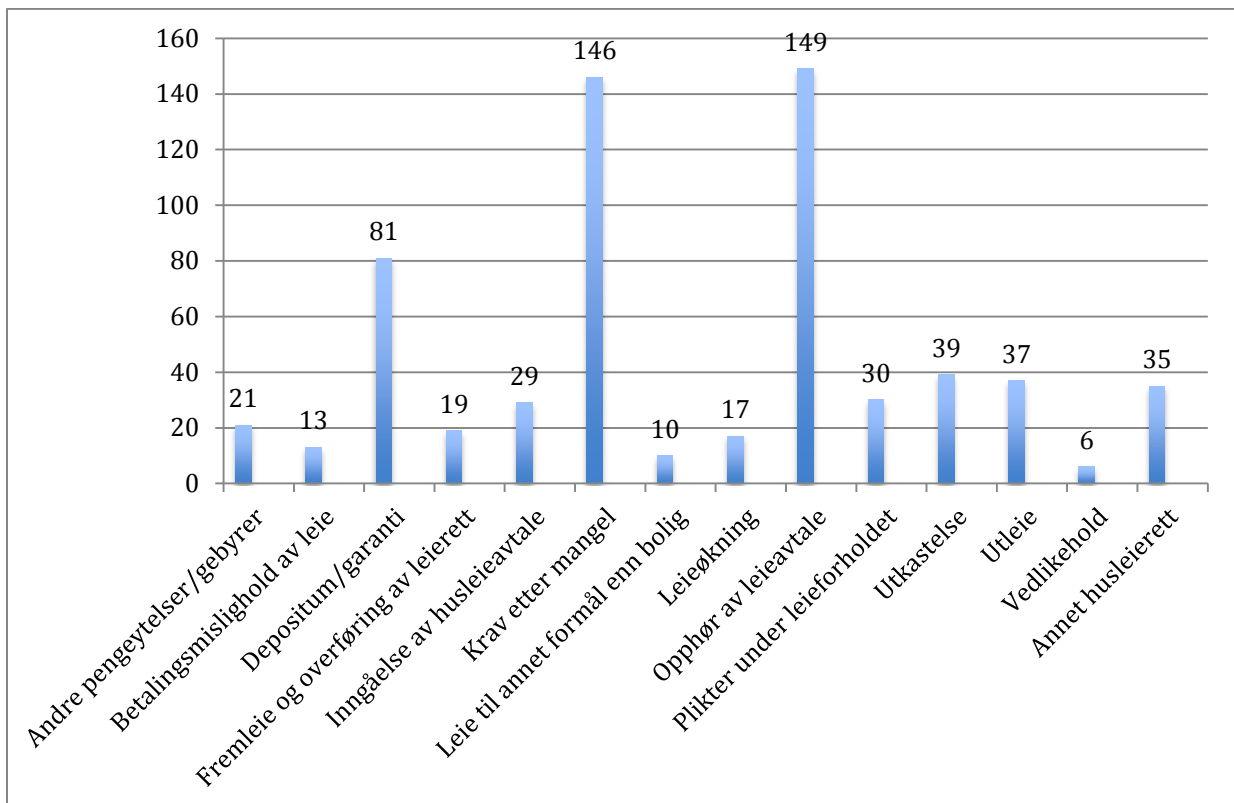
Sakens utfall er fremdeles ikke avklart.

5.5. Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG)

Før sommeren arbeidet gruppa med familierettslige og gjeldsrettslige spørsmål. På grunn av revideringsutvalgets anbefalinger og plenums vedtak (se punkt 2.1) ble husleieretten overtatt fra FEG, og familieretten ble faset ut.

5.5.1. Husleierett

Juss-Buss fikk 632 henvendelser innenfor husleieretten i 2015.

N=632

Vi får en stor mengde saker om opphør av leieavtale innenfor husleieretten. Dette er spørsmål som er av stor velferdsmessig betydning for leietakere, særlig når det er utleier som ønsker at avtalen skal opphøre, og leietaker dermed står uten bolig. FEG og HOG har laget en brosjyre om avslutning av leieforhold som man kan få hos Juss-Buss.

Vi ser ellers at krav etter mislighold av leieavtalen er et tema som mange har spørsmål om. Det er ofte studenter som har spørsmål om disse problemstillingene. Sakene kan omhandle leiligheter i dårlig stand som kan utløse virkninger som retting, prisavslag, oppsigelse eller heving, eller det kan være saker der leietaker har mottatt pengekrav fra utleier.

Henvendelser som omhandlet depositum og garanti er den tredje største kategorien. Mange leietakere opplever å få problemer med å få tilbake depositumet sitt etter endt leieforhold. Vi opplever i stor grad at både utleiere og bankene ikke har tilstrekkelig kunnskap om regelverket og at leietakere som etter loven har krav på å få utbetalt depositumet likevel ikke får det.

Dagens leiemarked, med stadig økende leiepriser, legger økt press på de gruppene Juss-Buss møter i sitt arbeid. Særlig studenter og sosialhjelpsmottakere er sårbare leietakere. For mennesker med lite økonomiske ressurser er det svært viktig å få bistand i saker mot utleier.

Eksempel på en husleiesak fra 2015:

Klienten hadde etter leieforholdets opphør fått et stort erstatningskrav fra utleier som følge av en rekke skader på husrommet. Klienten mente disse skyldtes alminnelig slitasje, og at utleier måtte stå for vedlikeholdet.

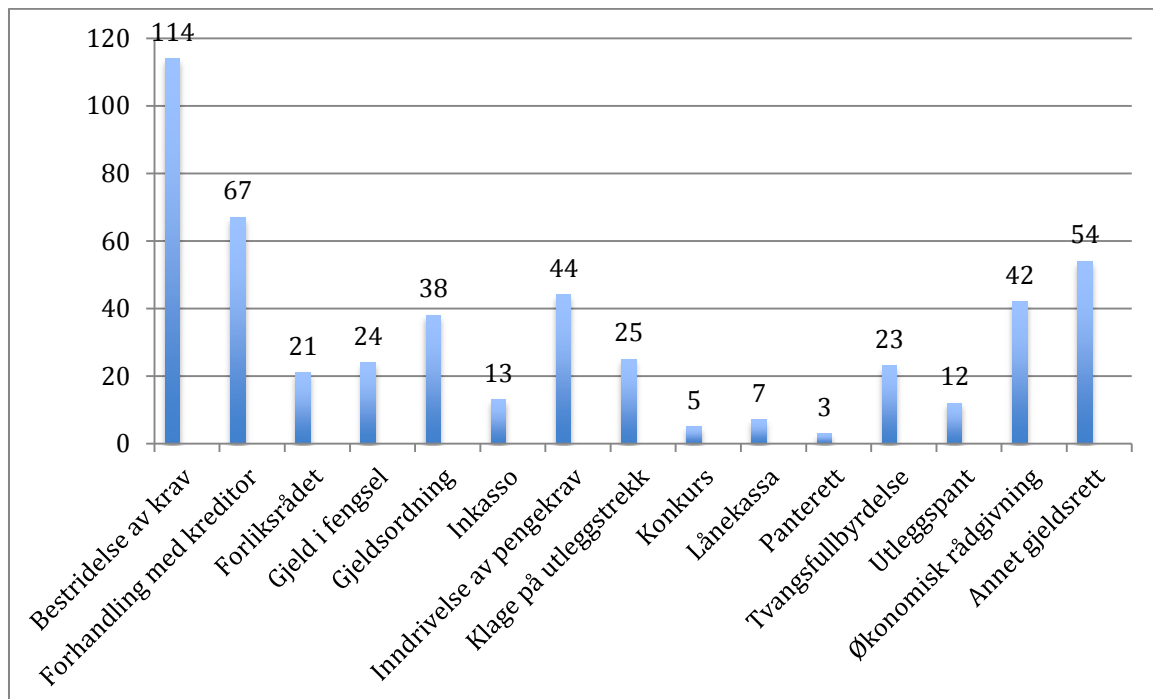
Etter husleieloven § 5-3 har både leietaker og utleier en vedlikeholdsplikt. Denne kan også endres ved avtale, og klienten hadde signert en husleieavtale der hans vedlikeholdsplikt var noe utvidet. Vi gjorde en konkret vurdering av alle de påberopte manglene, og kom frem til at noen av dem falt inn under leietakers vedlikeholdsplikt, mens andre falt inn under utleiers vedlikeholdsplikt.

Ettersom en rekke av kravene synes å være rettmessige rådet vi klienten til å forhandle med utleier, og heller tilby en mindre sum for å komme til et forlik. Klienten bemerket at han ville lese leiekontrakter nøyer i fremtiden.

I mange husleiesaker ser vi at klientenes oppfatning av lovverket ikke stemmer helt overens med lovens regler. Denne saken illustrerer hvordan rådgivning fra oss kan bidra til å senke konfliktnivået i saken.

5.5.2. Gjeldsrett

Juss-Buss mottok 492 gjeldssaker i 2015. Dette er en nedgang fra 2014, men det er flere henvendelser enn i 2013 (439 henvendelser).

N=492

Den største kategorien er bestridelse av krav. Vi mottar også mange henvendelser om forhandling med kreditor, inndrivelse av pengekrav, økonomisk rådgivning og gjeldsordning. Det er verdt å bemerke at vi kun bistår skyldneren i gjeldssaker, og at disse sakene ofte er av stor betydning for klientene. Vi har skilt ut gjeld i fengsel som en egen kategori. En del saker har likevel blitt ført i de andre kategoriene. Fanger stod for 17 prosent av gjeldssakene i 2015.

Vi erfarer at gjeldsklientene våre har sammensatte økonomiske problemer. Økonomisk oversikt er en forutsetning for å kunne vurdere en rekke rettslige problemstillinger. Dette er en tidkrevende og omstendelig prosess. Ofte har ikke klienten kunnskap om hvordan man skaffer seg oversikt. Særlig i de mange tilfellene der det kreves en juridisk vurdering, eksempelvis ved tvangsfullbyrdelse, utleggstrekk eller gjeldsordning, er vår erfaring at rettshjelp ofte er helt avgjørende for klientene.

HOG får ofte klienter som har blitt henvist fra NAV fordi NAV ikke har kapasitet til å hjelpe med økonomisk rådgivning. Andre kommer til oss som følge av at NAV har informert om lang ventetid for å få hjelp fra NAVs økonomiske rådgivning. Økonomisk rådgivning er en lovpålagt plikt for NAV, og det er etter Juss-Buss' oppfatning uholdbart at klienter tvinges til å la rentene vokse seg enorme som følge av lang ventetid i forvaltninga.

Eksempel på en sak om gjeldsrett:

Klienten hadde utleggstrekk, og kontaktet Juss-Buss fordi han mente de trakk for mye. Han hadde tidligere fått hjelp i en tilsvarende sak, og ble oppfordret til å sende inn den nødvendige dokumentasjonen selv. Namsfogden avviste klagen hans, siden hans ektefelle ikke hadde dokumentert forsøk på å realisere sitt inntekspotensiale.

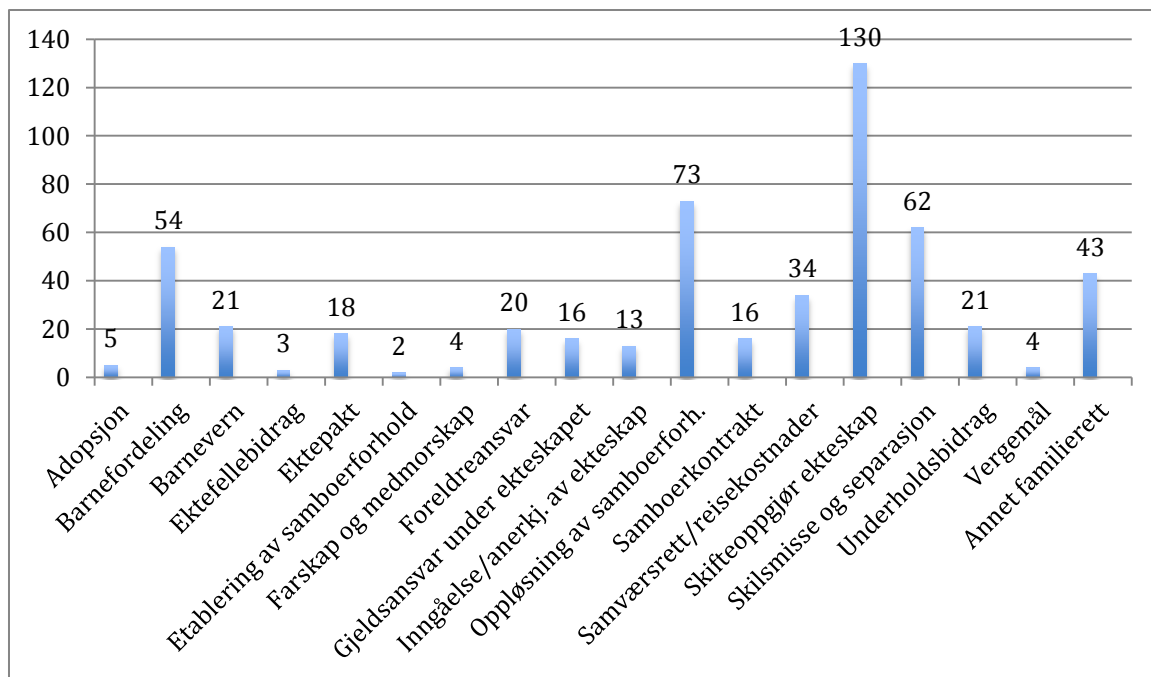
Ved utleggstrekk er det etter dekningsloven § 2-7 ikke lov å trekke ut over det som "med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand." Det følger av forskrift at det skal tas høyde for om skyldneren forsørger sin ektefelle. Det kan i disse tilfeller ikke trekkes like mye som der skyldneren er enslig, eller ektefellen forsørger seg selv. Praksis bekrefter at det kun må påvises at ektefelle rent faktisk forsørgeres.

Juss-Buss sendte inn en klage på klientens vegne, og argumenterte for at lovforståelsen som var lagt til grunn var feil. Etter denne klagen ble trekkingen stanset.

Juss-Buss får stadig inn saker der namsmyndighetene trekker for mye. I mange av disse tilfellene skyldes det kun at klienten ikke har sendt inn den nødvendige dokumentasjonen, men det hender også at namsmyndighetene legger til grunn en lovstridig praksis. Det er da viktig at Juss-Buss kan bistå som partsrepresentant.

5.5.3. Familierett

I 2015 fikk Juss-Buss 366 saker om familierett. Dette er en tilsiktet nedgang sammenliknet med fjoråret fordi vi besluttet å fase ut familierettssakene halvveis i året (se punkt 2.1).

N=366

De fleste sakene vi mottok innen familieretten omhandlet skifteoppgjør, skilsmisse og separasjon, oppløsning av samboerforhold samt barnefordeling. Slike spørsmål er av stor velferdsmessig betydning for de involverte parter.

Gjennomgående ser vi at klienter som kontakter oss i familierettslige saker, har betydelig høyere gjennomsnittsinntekt enn Juss-Buss sin samlede klientmasse. Gjennomsnittsinntekten i familierettssakene er på kr 303 797. Juss-Buss sin samlede klientmasse har gjennomsnittsinntekt på kr. 187 177. Dette var en av grunnene til at vi besluttet å fase ut familieretten, i tillegg til at gruppa i stor grad kan hjelpes av andre rettshjelpstiltak som tilbyr gratis rådgivning. Dessuten oppfattet vi familierettsklientene som noe mer ressurssterke samlet sett, enn resten av klientene våre (selv om det fantes unntak).

Vi får fremdeles en del henvendelser fra klienter med spørsmål om familierett. Disse henviser vi alltid til andre steder de kan få gratis hjelp, for eksempel til andre rettshjelpstiltak eller til advokat hvis de har krav på fri rettshjelp.

5.6. Miljørettsgruppa

Revideringsutvalget kom til at det eksisterte et stort rettshjelpsbehov på miljørettens område og anbefalte å opprette en miljørettsgruppe for å imøtegå behovet (se punkt 2.1 og rapporten fra revideringsutvalget, Juss-Buss' stensilserie nummer 134). Plenum vedtok opprettelse av miljørettsgruppa i mai.

Gruppa startet opp under ledelse av en kyndig nedtrapper, og med daglig leder tilstede i begynnelsen. Medarbeiderne leverte en søknad for å bli en del av miljørettsgruppa. Disse søknadene ble vurdert av nedtrapperen og daglig leder. Den 17. august var medlemmene av miljørettsgruppa på plass.

Det innledende arbeidet handlet om tre ting: kompetansebygging, saksbehandlingsrutiner og profilering. Gruppa møttes omtrent annenhver uke og ellers ved behov. Med kun 7 studiepoeng i miljørett per medlem var det klart at man måtte få faglig påfyll og etablere en god kontrollmekanisme i gruppa. Det faglige påfyllet ble opparbeidet ved at vi knyttet kontakter med ulike fagfolk. Blant annet har gruppa deltatt i opplæringsmøter med professor Ole Kristian Fauchald ved UiO og med førsteamanuensis Nikolai K. Winge ved NMBU. Man avtalte da at gruppa kan ta kontakt med disse dersom man står overfor rettslige problemstillinger man føler seg usikre på. Det ble videre utviklet og etablert en god saksbehandlingsrutine - etter samme lest som ved den øvrige saksbehandlingen på Juss-Buss.

Som ledd i profileringsarbeidet har miljørettsgruppa deltatt som foredragsholdere på flere arrangementer i 2015. Gruppa har fått flere forespørsler om å samarbeide om ulike prosjekter, men har avslått disse av ressursmessige hensyn. I tillegg har gruppa fått en del oppmerksomhet fra presse.

Gjennom semesteret har gruppa i hovedsak saksbehandlet to saker. Den ene av stort omfang som innebar tre juridiske problemstillinger, herunder konsesjon for uttak av vann fra innsjø, konsekvensutredningsplikt og overføring av konsesjoner. I tillegg har man hatt en sak om lovlighetskontroll av kommunestyrevedtak. Disse sakene har tatt all tid man har hatt til saksbehandling, og andre saker har måttet blitt avvist eller satt på vent. Dette viser at det eksisterer et behov for rettslig bistand i miljø saker og at gruppa bør opprettholdes og i større grad prioriteres.

En utfordring ved saksbehandlingen er at gruppa opplever å ha for få ressurser til disposisjon. Gruppa skiller seg ut fra de andre gruppene på bussen fordi den driver med saksbehandling, men samtidig ikke er en fast gruppe.

Fra og med 2016 skal alle henvendelsene til miljørettsgruppa registreres i saksbehandlingsprogrammet vårt, Advisor, slik at vi kan hente ut statistikk fra sakene.

6. Rettspolitikk

6.1. Rettspolitisk organ

Rettspolitisk organ (R) jobber med å koordinere det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss. I R sitter daglig leder, og én representant fra hver av faggruppene. I tillegg til å koordinere og fatte avgjørelser knyttet til de rettspolitiske prosjektene på Juss-Buss, organiserer R blant annet debatter og fredagspilsler, samt arrangerer interne rettspolitiske seminarer.

6.1.1. Debatter og Rettshjelpsdagene

Juss-Buss arrangerer 8-10 debatter eller fagdager hvert år. På den måten belyser vi ulike temaer som vi mener bør løftes fram i samfunnsdebatten. I 2015 har vi arrangert følgende debatter:

- Den 8. september arrangerte SAG paneldebatt på Café Asylet med tittelen: «Er jussen løsningen på verdens klimaproblemer?»
- Den 6. oktober arrangerte FEG paneldebatt på Café Asylet med tittelen: «Norske fengsler fylles opp av narkotikadømte — hva bør gjøres?»
- Den 8. oktober arrangerte INNVA en markering på Nord & Natt med tittelen: «Asylbarnavtalen 6 måneder etter».
- Den 20. oktober arrangerte INNVA et seminar på Kulturhuset med tittelen: «Morgenkaffe om flyktningers rett til familieliv».
- Den 10. november arrangerte HOG en paneldebatt på Eldorado bokhandel med tittelen: «Hvem skal fremme rett og hindre urett?»

Den 22. til 25. april arrangerte vi en festival med tittelen «Rettshjelpsdagene 2015». Festivalen fant sted på Frokostkjelleren. Alle medarbeiderne bidro til arrangementet, mens to nedtrappere hadde det overordnede ansvaret. Rettshjelpsdagene 2015 hadde følgende program:

- Frokostmøte: «Rettsikkerhet for de få? Rettshjelpsordningen under lupen»
- Paneldebatt: «Hva slags samfunnsansvar bør man ha og ta som jurist?»
- Manuksjon: «Dilemmaer og praksis i saker om lengeværende barnefamilier»
- Paneldebatt: «Arvesynd i utlendingsretten.»
- Frokostmøte og debatt: «Tiggeforbud.»
- Konserter og underholdning.

Alle arrangementene hadde gode publikumstall. Ved flere anledninger måtte vi avvise folk i døra fordi lokalet var fullstappet. Det viser at publikum bryr seg om arbeidet vi gjør, og er interesserte i de rettspolitiske sidene av saken.

6.1.2. Fredagspilsler

Ved fredagspils inviteres foredragsholdere til å ha et rettspolitisk eller faglig innlegg for medarbeiderne i Juss-Buss. I 2015 har vi hatt følgende fredagspilsler:

- Professor Kristian Andenæs fortalte om Juss-Buss' historie og tradisjon.
- Representant fra REFORM (ressurssenter for menn) om deres rettshjelpstilbud.
- Filmvisning av den rettspolitiske filmen «To Kill a Mockingbird».
- Kari Elisabeth Kaski fra Zero om mediearbeid.
- Bedriftspsykolog Yngvild Aamodt om håndtering av klienter.

- Rasmus Asbjørnsen, advokaten i vintersaken «Maria-saken», om familiegjenforening fortalte om sine erfaringer fra saken sammen med professor Mads Andenæs.
- To bedriftspsykologer med foredrag/workshop om samarbeidsteknikker.
- Johan Hari (samfunnsdebattant) om ruspolitikk og Johan fra Nettverk etter soning om deres arbeid for tidligere fanger.

6.1.3. Rettspolitisk seminar

Rettspolitisk seminar arrangeres to ganger i året. Alle fulltidsmedarbeidere på Juss-Buss deltar på seminaret. Seminaret brukes til å øke medarbeidernes oppmerksomhet rundt og kompetanse i rettspolitisk arbeid. Vi inviterer politikere, fagfolk og andre som kan gi oss opplæring. I tillegg til de eksterne bidragene jobber medarbeiderne med rettspolitiske prosjekter internt. Seminaret er nyttig i arbeidet vårt, og i tillegg positivt for det sosiale miljøet blant medarbeiderne.

Seminaret går over tre dager og ble i 2015 avholdt på Studenterhytta i Nordmarka og på Skeidarkollen i Sørmarka.

6.1.4. Rettspolitisk uke

Det ble arrangert to rettspolitiske uker i 2015. I rettspolitisk uke stenger vi saksmottakene og jobber utelukkende med rettspolitikk. Tanken bak de rettspolitiske ukene er at gruppene skal få tid til å sette seg dypere inn i prosjektene sine. De rettspolitiske ukene bidrar til prioritering av arbeidet med rettspolitikk, noe som kommer klientgruppene våre til gode.

6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene

6.2.1. Rettshjelps- og lobbygruppa (REG/lobby)

Juss-Buss har siden oppstarten hatt som ett av sine satsingsområder å arbeide for reform av lov om fri rettshjelp. Vi har jobba kontinuerlig med dette også i 2015. Som følge av en ustabil økonomisk situasjon hos Juss-Buss har REG/lobby også prioritert påvirkningsarbeid for å bedre denne.

Arbeidet for reform av rettshjelpsordningen har vært sentrert rundt oppfølging av Stortingsmelding nr. 26 (2008-2009) Om offentlig rettshjelp (rettshjelpsmeldinga). Juss-Buss er positive til en god del av forslagene i meldinga, selv om den på en rekke områder ikke går langt nok i å sikre alle tilgang til juridisk bistand.

Ett av de positive forslagene, er opprettelsen av en såkalt førstelinjetjeneste, hvor alle skal få tilgang til inntil én times gratis juridisk bistand. Man skal få bistand uavhengig av hvilket rettsområde saken gjelder, og hvor mye den rettshjelpssøkende har i inntekt. Et annet forslag som Juss-Buss synes er positivt, og som vi siden 2009 har spilt inn mange bidrag til Justisdepartementet om, er utvidelse av dekningsområdet til rettshjelpsloven.

Justisminister Anders Anundsen lovet at rettshjelpsordninga skulle revideres i løpet av inneværende stortingsperiode. På vårparten i 2015 fikk vi imidlertid beskjed om at revideringsarbeidet var lagt på is inntil videre. Til tross for det har det vært høy aktivitet i REG/lobby i 2015. Tre begivenheter er trukket fram nedenfor:

1 – Sammen med 13 andre organisasjoner som tilbyr gratis rettshjelp utarbeidet vi en felles plattform om rettshjelpsloven. Plattformen har blitt brukt i påvirkningsarbeid med stort hell.

2 – I NOU 2015:3 «Advokaten i samfunnet» ble det foreslått å oppheve monopolet på å gi rettsråd. Det vil innebære at alle og enhver kan tilby rettslig bistand. Vi støtter tanken om at rettshjelp er for dyrt og utilgjengelig og at bransjen burde konkurransenutsettes i større grad. Vi er imidlertid svært kritiske til at forslaget kom uten noen form for regulering. En uregulert bransje gir useriøse aktører større spillerom, og det vil gå utover den svake parten; klienten. REG har arbeidet med høringsuttalelsen til Advokatlovutvalgets NOU, og er spente på proposisjonen som snart er ventet.

3 – Rettshjelpsdagene og rettshjelpsaksjon

Rettshjelpsdagene (punkt 6.1.1) og en rettshjelpsaksjon foran Stortinget under rettspolitisk uke (uke 39) var arrangementer som bidro til å sette rettshjelpsordningen på dagsorden. Vi samtalte med både politikere, «folk flest» og presse.

6.2.2. Radiogrupper

Siden våren 2014 har Juss-Buss hatt en egen radiogruppe som sprer rettsinformasjon over eteren.

I 2015 hadde medarbeider radiogrupper totalt 11 sendinger på NRK P3s ettermiddagsprogram Hallo P3. I tillegg ble det spilt inn mange «fengselsflash» med rettsinformasjon på ulike språk til Røverradioen, som er en radiostasjon for fanger. Det ble også laget en sending hvor vi gikk dypere inn i temaet «gjeld under soning». På fengselsturneen på vårsemesteret ble det gjort opptak av intervjuer med fanger som senere ble spilt på Røverradioen. I tillegg har radiogrupper hatt innslag på Radio Nova, blant annet om Juss-Buss som organisasjon, svart på juridiske spørsmål fra lytterne, og hatt rettsinformasjonssending om husleierett.

6.2.3. Juss-Buss i media

I 2015 finnes det 153 treff på søkeordet «Juss-Buss». Det er noen fler enn i fjor. Det må tas høyde for at vi ofte feilskrives som «Jussbuss» i media, så tallet er antakelig noe høyere. Nedenfor følger et utvalg av saker hvor Juss-Buss har opptrådt i dagspressen, radio eller tv.

06.01	Hanna Buer Haddeland	Klassekampen	Fristen for et familieliv
21.01	Maria Rydland	VG nett	Ap-Hadia og Justis-Anders i bitter fengselskrangel
23.01	Hanne Hareide Skårberg	VG nett	Regjeringen vil putte tiggere i fengsel: - Helt hårreisende
31.01	Kenneth Solberg	Romerikes blad	Flott med Navkrav – for noen
06.02	Anette Plassen	Dagbladet	Regjerer bak lukkede dører
10.02	Hedda Larsen Borgan	Klassekampen	Hvorfor så stille, Anundsen?
13.02	Hedda Larsen Borgan	Ny Tid	Justisdepartementet feilinformerte Stortinget – Flere tiggere, færre tyverier
25.02	Ida Andenæs Galtung	Aftenposten	Feilslått om statsborgerskapstest
25.02	Ida Andenæs Galtung	P1	Om forslag til endringer i statsborgerskapsforskriften
17.03	Anette Plassen	VG nett, Radikal Portal og Utrop.no	Trandum er et system som ber om bråk
25.03	Kine Irgens	Gjengangeren	Hjelp til de innsatte

14.04	Hanna Buer Haddeland og Karianne Askeland	NRK Ytring	Dyrekjøpt seier i striden om asylbarna
15.04	Hanna Buer Haddelsen	Salongen på P2	Om asylavtalen og familiegjenforening
05.05	Hedda Larsen Borgan	Advokatbladet	Rettshjelpsdager for økt engasjement
04.06	Vjosa Maxhuni og Christian Selen	Skumma Kultur på Radio Nova	Om Juss-Buss som organisasjon og rettshjelp til lytterne
05.06	Hedda Larsen Borgan	Dagbladet	Stortinget vil bryte Grunnloven
14.06	Hedda Larsen Borgan m.fl.	Aftenposten	Den frie rettshjelpen må styrkes
12.08	Vjosa Maxhuni og Mathias Stang	Universitas	Bli utnyttet av kyniske utleiere
29.08	Kine Irgens	Østlandssendingen	Om Norgerhaven-fengselet
30.08	Kine Irgens	VG Nett og P4	Mener at tvangsutsending av norske fanger strider mot Grunnloven
02.09	Hanne Hareide Skårberg	Dagsavisen	Rettshjelp – DEBATT
10.09	Kine Irgens	Ukeslutt, P2	Strafferamme for voldtekt
18.09	Mathias Stang	Østlendingen	Useriøs og oppsiktsvekkende praksis
15.09	Maria Rydland	Det Nye	Hva man bør tenke på når man leier bolig
22.09	Magnus Skarvøy	Dagbladet	Skitne utspill fra Sandberg
25.9	Magnus Skarvøy m.fl.	Universitas	Frustrert over manglende rettshjelp
01.10	Hanne Hareide Skårberg	NTB Tema	Tiggernes tilbud
02.10	Tonje Lilaas Larsen, Marie Skjervold, Ida Andenæs Galtung	Dagbladet nett og papir	Seks måneder går fort/Neste torsdag fyller asylbarnavtalen seks måneder
06.10	Sverre Olav Trovik	NATT&DAG	Fengselsstraff er et svik mot samfunnet
12.10	Kine Irgens	Vårt Land	Tvinges bort fra familien
15.10	Mathias Stang	Dagsavisen	Rett miljøet med jussen
17.10	Dagny Marie Ås Hovind	Nova nyheter og Radio Nova	Hvordan unngå å gå i leiefella
18.10	Mathias Stang	Firda	Vil sjekke saksgangen
21.10	Malin Endresen Rogne	Dagbladet	Uten lønn og rettshjelp
27.10	Sverre Olav Trovik	Dagbladet	På tide å ta fengselspraten
29.10	Kine Irgens	NRK	Fanger i Nederland anklager Anundsen for løftebrudd
29.10	Kine Irgens	NRK	Frykter rehabiliteringen blir dårligere
29.10	Kine Irgens	Dagsrevyen	Innslag om Norgerhaven
29.10	Kine Irgens	Dagsnytt	Innslag om Norgerhaven
01.11	Kine Irgens	NATT&DAG	Det er ingen som påstår at utroskap legitimerer vold
03.11	Hanne Hareide Skårberg	NRK Østland	Juss-Buss må jevnlig avvise folk som trenger hjelp
04.11	Kine Irgens	NATT&DAG	Lysne prøver å ri to hester
05.11	Sverre Olav Trovik	Dagbladet	Et strafferegime utgått på dato
17.11	Vjosa Maxhuni og Haakon Rønn Stensæth	Pacta	Om fellesseminaret
25.11	Eline Christoffersen Våge	Advokatbladet	Hvorfor si «hensynta»?
26.11	Sverre Olav Trovik	Debatten (NRK1)	Om alternative straffegjennomføringsformer
08.12	Hanne Hareide Skårberg	OsloBy	Frivillige får nytt jusshus i Skippergata
09.12	Kenneth Solberg og Kine Irgens	Juristkontakt	Bruker jus for å verne naturen – miljøets rettshjelpere
15.12	Hanne Hareide Skårberg	NATT&DAG	Enquete: Fungerer norsk fengselspolitikk?

6.2.4. Skrivegruppa

Vi har avtale med Advokatbladet, Juristkontakt, Pacta og Injuria om å skrive et innlegg i faste spalter til hver av bladene. Juss-Buss skriver også sporadisk til Stud.Jur. Nedenfor er et utvalg av skrivegruppas artikler i 2015:

02.02	Lars Arnesen	Advokatbladet	Unge gjeldsslaver
26.02	Hana Temasmani	Juristkontakt	Svak kontraktspart stilles svakere

26.02	Kenneth Solberg	Injuria	Sikkerhetsnettet rakner
03.03	Ida Andenæs Galtung	Advokatbladet	Statsborgertest til hinder for integrering
16.03	Mathias Smith-Meyer	Injuria	Om forbrukslån
01.04	Anette Plassen	Pacta	Om hvordan Juss-Buss er som arbeidsplass
07.04	Ingrid Mogstad	Juristkontakt	Forbrukslån til besvær
22.04	Kine Irgens	Advokatbladet	Grunnlovsstridig fange-eksport
01.05	Mathias Smith-Meyer	Pacta	Retts hjelp på tvers av landegrensene
02.05	Kamilla Hjortmo	Advokatbladet	Manglende lønn bør gi fri retts hjelp
07.05	Christian Prestholdt Selen	Juristkontakt	Midlertidige ansettelse på bekostning av de mest ressursvake
20.05	Eivind Rydland	Pacta	Ettårsfristen i familiegjenforeningssaker
07.06	Karin Maria Svanå	Juristkontakt	Arbeidslivets skyggeside – det å ha rett gir ikke rett
07.07	Magnus Skarvøy	Advokatbladet	Manglende lønn bør gi fri retts hjelp
27.08	Mathias Stang	Juristkontakt	Introduksjon til arbeidslivet
09.08	Ingrid Mogstad	Advokatbladet	Hevntanker i erstatningsretten
01.09	Hanne Hareide Skårberg	Pacta	For «rik» for retts hjelp
02.10	Haakon Rønn Stensæth	Juristkontakt	En moderne løsning på et gammelt problem
10.10	Tonje Lilaas Larsen og Saqib Razaq	Advokatbladet	Flyktningers rett til familieliv
15.10	Bjørn Olav Gardsteig Larsen	Injuria	Om alternative soningsformer, herunder EK-soning
17.11	Vjosa Maxhuni	Pacta	Å jobbe med «samfunnets avskum»
25.11	Eline Christoffersen Våge	Advokatbladet	Juridisk tåkeprat
15.11	Dagny Marie Ås Hovind og Marie Wabakken	Stud.Jur.	Hallo, er det en retts hjelper om bord?
11.11	Øystein Rennesund	Injuria	Fraværende forkynning
16.12	Dagny Marie Ås Hovind	Advokatbladet	Gjeld til selvhjelp
01.12	Ingrid Mogstad	Stud.Jur	Velkommen til Jusshuset!
09.12	Malin Endresen Rogne	Juristkontakt	Et slag for inkluderende språkbruk

6.2.5. Juss-Buss på nett og i sosiale medier

Juss-Buss' nettside er www.jussbuss.no. Her legges det ut oppdateringer på saksmottakstider, relevante brosjyrer og publikasjoner, og informasjon om vårt oppsøkende og rettspolitiske arbeid. I 2015 har vi stadig gjort utbedringer på nettsiden for å gjøre den mer brukervennlig for klienter og samarbeidspartnere. Det gjenstår imidlertid mye som skal videreføres i 2016. Juss-Buss er også i finne på www.gratisrettshjelp.no som er en fellesside for alle studentdrevne retts hjelp tiltak i Norge.

Juss-Buss har profil på Facebook, Twitter og Instagram. I 2015 har vi hatt et større fokus enn tidligere på å oppdatere profilene med bilder. Vi prøver å henvende oss først og fremst retts politisk over Twitter og i rekrutteringsøyemed på Instagram. Facebook bruker vi både som en retts politisk kanal, en kanal for informasjon til klientene våre, og som en rekrutteringsarena. Et eksempel på at satsningen har fungert er at antall følgere på Facebook har økt fra 1 576 til 2 240 i 2015.

6.2.6. Muntlige og skriftlige høringsuttalelser

Juss-Buss er fast høringsinstans og leverer høringsuttalelser innenfor våre kjerneområder. I 2015 uttalte vi oss i følgende høringsrunder:

- Muntlig høring i Finanskomiteen om revidert nasjonalbudsjett 2015.
- Muntlig høring i arbeids- og sosialkomiteen om statsbudsjettet 2016.
- Muntlig høring i finanskomiteen som statsbudsjettet 2016.
- Muntlig høring i justiskomiteen om statsbudsjettet 2016.
- Muntlig høring i arbeids- og sosialkomiteen om aktivitetsplikt.
- Muntlig høring i justiskomiteen om kapasitetsutfordringene i kriminalomsorgen.
- Muntlig høring i justiskomiteen om lovforslaget om soning i Nederland.
- Høringsuttalelse om taushetsplikt i sosialtjenesten.
- Høringsuttalelse om utkast til forskrifter om straffegjennomføring i Nederland
- Høringsuttalelse om omorganisering av kriminalomsorgen
- Høringsuttalelse til endringer i straffegjennomføringsloven (straffegjennomføring i annen stat mv.)
- Høringsuttalelse om endringer i statsborgerloven; krav om bestått norsk- og samfunnkunnskapsprøve.
- Høringsuttalelse om økt botidskrav for permanent oppholdstillatelse fra 3 til 5 år.
- Høringsuttalelse om utsendte familier med lengeværende barn.
- Høringsuttalelse om tap av norsk statsborgerskap.
- Høringsuttalelse om forslag til revisjon av forskrift om Husleietvistutvalget.

6.2.7. Menneskerettighetsarbeid

6.2.7.1. NGO-forum for menneskerettigheter

Juss-Buss er tilknyttet NGO-forum for menneskerettigheter i regi av Den norske Helsingforskomité. Juss-Buss deltar på møter i forumet, og på eksterne møter tilknyttet forumets arbeid. I tillegg deltar Juss-Buss i aktuelle rapporteringsprosesser til FN-komiteer i Genève. Blant annet har vi bidratt med skriftlige innspill og tilstedeværelse under høring av Norge i forbindelse med Norges sjette rapport til FNs komité for sosiale og politiske rettigheter (høring i 2011), Norges sjuende rapport til FNs torturkomité (høring i 2012) samt Norges femte rapport til FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (2013). I 2014 var vi med på UPR (universal periodic review) til FNs menneskerettighetsråd.

I 2015 har vi deltatt på møter om oppfølging av anbefalingene fra UPR overfor Justisdepartementet. Det har ikke vært noen relevante rapporteringsprosesser for Juss-Buss å delta i. Derimot skal vi i 2016 være med i NGO-forums arbeidsgruppe i forbindelse med Norges syvende rapport til FNs komité for sosiale og politiske rettigheter.

6.2.7.2 Øst-Europaprojektet

Juss-Buss sitt Øst-Europaprojekt har som formål å bidra til opprettelse av rettshjelpstiltak i østeuropeiske land for å bedre rettssikkerhetssituasjonen. I 2015 har prosjektet hatt samarbeid med tiltak i Polen, Kroatia, Litauen og Latvia.

Kroatia

I 2011 innvilget den norske ambassaden i Zagreb midler til et samarbeid mellom professor Jon T. Johnsen og Juss-Buss og et nylig oppstartet studentrettshjelps-tiltak tilknyttet Universitetet i Zagreb. Formålet med samarbeidet var at Juss-Buss og professor Johnsen skulle bidra med praktiske erfaringer fra det å drive en rettshjelpsklinikk, med særlig fokus på erfaringer fra oppsøkende arbeid.

Øst-Europagrappa deltok i 2015 på konferansen *Public and Private Justice* i Dubrovnik. En av dagene var satt av til å diskutere gratis rettshjelpstiltak. Her ble Juss-Buss' organisering og arbeidsform presentert. Vårt mål var å skape engasjement og entusiasme, og vise at rettspolitisk arbeid nytter. Det var deltakere fra rettshjelpstiltak fra ulike deler av Kroatia, og representanter fra Frankrike, Storbritannia, Østerrike, Nederland og Bosnia og Herzegovina.

Det er viktig at vi er tilstede på konferansen. Vi ser at vi gjennom årene har klart å så noen frø. For eksempel hjalp Juss-Buss til med oppstarten til rettshjelpstiltaket i Kroatia, og Kroatia hjalp videre et rettshjelpstiltak i Split. Vi håper å kunne delta på seminaret også i 2016. Seminaret gir både mulighet for faglig utveksling og diskusjon, samt at vi kan opprettholde og knytte kontakter.

Polen

I 2015 har Øst-Europagrappa hatt et samarbeid med Allerhanda Institut i Polen. Polen har nylig fått en ny lov om gjeldsordning. I den forbindelse opprettet Allerhanda Institut en nettside med rettsinformasjon. I tillegg ble det opprettet en online-test på nettsiden, som kan finne ut om man er en mulig "gjeldsordningskandidat" etter det polske regelverket. Det ble opprettet et system for rettshjelp for de som oppfyller vilkårene fra online-testen. Her engasjerte Allerhanda Institut studenter, etter en noenlunde tilsvarende modell som Juss-Buss.

Juss-Buss var en viktig ressurs for rettshjelpsdelen av prosjektet. Allerhanda Institut var på besøk hos oss for å lære om arbeidsmetoden vår, med særlig fokus på hvordan man kan sikre kvalitetssikring når jusstudenter gir rettshjelp. Vi bisto deretter med råd og veiledning over Skype gjennom hele året. Prosjektet ble avsluttet med konferanse i slutten av januar 2016 i Warszawa. Juss-Buss hadde en sentral del i avslutningskonferansen, og fikk mye av æren for at prosjektet ble så vellykket som det faktisk ble.

Vilnius og Riga

I desember 2015 dro to av våre medarbeidere på besøk til studentdrevne rettshjelpstiltak i Vilnius og Riga. Formålet med turen var erfaringsutveksling og å knytte kontakter til eventuelle fremtidige prosjekter. Juss-Buss besøkte både rettshjelpsklinikker organisert av Røde Kors, ment for asylsøkere, og rettshjelpsklinikker tilknyttet Universiteter, på lignende måte som Juss-Buss. Turen ga nyttige perspektiver for oss for hvordan man kan gjøre opplæring av medarbeidere best mulig, samt alternative måter å organisere en klinikk på. Én rettshjelpsklinikk i Riga har kontaktet Juss-Buss i etterkant, med ønske om ytterligere erfaringsutveksling.

6.2.7.3 Rådgivende utvalg for Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet mot tortur og umenneskelig behandling ved frihetsberøvelse ble opprettet våren 2014, som oppfølging av at Norge ratifiserte tilleggsprotokollen til FNs torturkonvensjon (OPCAT) sommeren 2013.

Forebyggingsenheten har adgang til å besøke alle steder hvor personer er fratatt sin frihet, for å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Ifølge sivilombudsmannsloven § 3a annet ledd skal Sivilombudsmannen etablere et rådgivende utvalg for arbeidet som nasjonal forebyggende mekanisme. Det følger av ombudsmannens instruks § 8a at et slikt rådgivende utvalg skal bidra med kompetanse, informasjon, råd og innspill til arbeidet som nasjonal forebyggende mekanisme.

Juss-Buss har vært en del av det rådgivende utvalget i 2015. Vi har bidratt med erfaringer når det gjelder vårt arbeid i fengsler, blant annet ved å holde en innledning om vår erfaring fra fengselsbesøket i Norgerhaven i Nederland. Juss-Buss vil sitte som medlem i det rådgivende utvalget også i 2016.

6.2.8 Nordengruppa

I 2015 fikk vi besøk av det danske rettshjelpstiltaket Silkeborg Rættshjælp. De var på erfaringsutveksling hos oss, og ble tatt imot av den nye Nordengruppa. Gruppa tok også imot to finske delegasjoner, henholdsvis fra Universitetet i Åbo og Universitetet i Helsinki, som ønsket tips i forbindelse med oppstart av et rettshjelpstiltak. Nordengruppa hadde en visjon om å igangsette et felles årlig erfaringsutvekslingsseminar med alle de nordiske rettshjelpstiltakene. Da gruppa begynte på arbeidet viste det seg at de fleste nordiske rettshjelpstiltakene vi tok kontakt med ikke ønsket å ta del i et slikt seminar. Derfor ble prosjektet skrinlagt.

6.2.9. Asylrettsgruppa

Gruppa ble opprettet på bakgrunn av revideringsutvalgets rapport (se punkt 2.1), og hadde som målsetting å arbeide rettspolitisk for å bedre asylsøkeres rettsstilling i Norge. Siden Juss-Buss ikke har kompetanse på asylrett fra saksbehandlingen ville gruppa fokusere på rettspolitikk. Asylretten diskuteres daglig i media, og tanken var at Juss-Buss skulle fungere som vaktbikkje når myter og fordommer tok spalteplass.

Gruppa arrangerte et internt kurs i asylrett, og deltok på et kurs med blant annet UDI, UNHCR og NOAS. Dessverre måtte prosjektet avsluttes da arbeidet viste seg å bli for omfattende. Det viste seg at vi, i en hektisk hverdag med mange prosjekter gående, ikke hadde kapasitet til å vie gruppa den tid og oppmerksomhet som den fortjente. Gruppa og Juss-Buss er enige om at arbeidet med asyl er svært viktig, og at vi i større grad kan vurdere å stille oss bak høringsforslag eller uttalelser i media om asylrett som vi støtter.

6.2.10. Oppsøkende grupper

Siden oppstarten har Juss-Buss i utstrakt grad drevet oppsøkende virksomhet. Blant annet har vi gjennom en årrekke hatt faste, ukentlige saksmottak i fengsler, i tillegg til saksmottak og informasjonsmøter på voksenopplæringen for nyankomne innvandrere og flyktninger, samt et tilbud til studenter i Oslo. Etter vår oppfatning er oppsøkende virksomhet den mest effektive måten å møte vanskeligstilte klienter med et udekket rettshjelpsbehov. De oppsøkende gruppene på Juss-Buss i 2015 var:

Fengselsgruppa

Denne gruppa har fanger som målgruppe. Juss-Buss besøker fengsler på Østlandet hver mandag. De mest besøkte fengslene er Ringerike, Ila, Oslo, Halden og Ullersmo. Nytt av året

er at Fengselsgruppa har hatt oppsøkende virksomhet i Norgerhaven fengsel i Nederland. Fengselsgruppa tar i snitt i mot 10 saker per saksmottak. I tillegg har Juss-Buss skrevet en Fangehåndbok med rettsinformasjon om det å sitte i fengsel. Boka skal være tilgjengelig for alle fanger på norsk, engelsk og arabisk. Vi håper å kunne oversette boka til flere språk på sikt, dersom økonomien tillater det.

Voksenopplæringsgruppa

Denne gruppa er rettet mot innvandrerbefolkninga. Foredrag og saksmottak bl.a. på voksenopplæringsssentre og asylmottak.

Rundt 250 personer har deltatt på foredrag ved ulike voksenopplæringsssentre på Østlandet (Oslo, Ås, Lunder, Sandvika og Drammen) i 2015. I tillegg hadde INNVA en ukes lang «turné» i oktober, der de besøkte hele 14 asylmottak og voksenopplæringsssentre i Ski, Ås, Bjørnebekk, Askim, Sarpsborg, Halden, Fredrikstad, Moss, Sandefjord, Horten, Tønsberg, Larvik og to runder i Porsgrunn. Gruppa hadde til sammen 16 foredrag. I tillegg tok de imot nye saker på hvert sted. Vi anslår at over 500 mennesker traff oss i løpet av den oppsøkende «turnéen».

Studentgruppa

Denne gruppa driver oppsøkende virksomhet rettet mot studenter. Her har vi hatt jevnlige saksmottak i utdanningsinstitusjoner. Samarbeidsavtalen med Studentsamskipnaden i Oslo (SiO) ble inngått i 1990, og vi besøker Karrieresenteret på Blindern. Juss-Buss startet i 2012 i tillegg å holde saksmottak på Høyskolen i Oslo og Akershus en tirsdag i måneden.

Vi får ca. 2-3 saker per saksmottak, men ofte flere spørsmål og henvendelser enn dette. I tillegg gir vi informasjon om Juss-Buss' åpningstider for saksmottak dersom studentene heller vil henvende seg til oss ved ordinære mottak. Vi gir ut brosjyrer med rettsinformasjon som studentene etterspør, for eksempel innen arbeidsrett, husleierett og gjeldsrett.

I 2015 ble studentbrosjyra «Ting du bør vite om: Økonomi – bolig – jobb» utarbeidet. Den ble ferdigstilt i desember 2015. Brosjyra er lagd for å nå ut til studenter, både i sitt design og språk, og den tar opp typiske rettslige problemstillinger som studenter havner i. Vi ser frem til å distribuere den til studenter i 2016.

Fattiggruppa og Gategruppa

Fattiggruppa er retta mot Oslos fattige. Gruppa har hatt saksmottak bl.a. på «Møtestedet», en café for fattige tilreisende og rusavhengige, og i byens biblioteker. Fattiggruppa tar i snitt i mot 3 saker per saksmottak. I tillegg holdes foredrag, og det gis generell informasjon om hva Juss-Buss kan bistå med. De ulike kafeene har også liggende brosjyrer med rettsinformasjon fra Juss-Buss.

Gategruppa var opprinnelig en annen gruppe, som ble opprettet våren 2013 som følge av en antagelse om et stort behov for gratis rettshjelp blant fattige utenlandske tilreisende. I 2013 gjorde Gategruppa en del arbeid med å informere instanser som erfaringsmessig diskriminerer romfolk, som vektere og butikkpersonale. I 2014 var fokuset på oppsøkende virksomhet mot fattige tilreisende samt rettspolitisk arbeid knytta til rettighetene til disse menneskene. Dette arbeidet ble videreført i 2015.

Gategruppa var en aktør i kampen mot lokalt, og senere nasjonalt tiggeforbud. Vi arbeidet både med medieutspill, politikermøter og høringsuttalelse. Forslaget om nasjonalt tiggeforbud møtte massiv kritikk senvinteren 2015. Vi anser Gategruppas rettspolitiske arbeid som en del av årsaken til at lovforslaget ble trukket.

Gategruppa og fattiggruppa ble fusjonert etter vårsemesteret 2015 fordi tiggeforbud-saken ikke lengre var aktuell. Gruppa arbeider oppsøkende, som før, og knuser fordommer mot fattige tilreisende i media ved behov.

Annet oppsøkende arbeid

Juss-Buss har i 2015 hatt en oppsøkende uke per semester. Disse ukene holder vi det *avventende* rettshjelpstilbudet på kontoret stengt, og fokuserer kun på *oppsøkende* virksomhet. Dette er noe av det som ble gjort under de oppsøkende ukene i 2015:

- To foredrag om husleie, arbeid og gjeld på "Stedet"
- Foredrag om husleie, arbeid, trygd og gjeld Arups gate overgangsbolig
- To foredrag om husleie, arbeid og gjeld på "Jobben"
- Foredrag om husleie og gjeld for barnevernsansatte
- Foredrag om gjeld på Drammen overgangsbolig
- Foredrag for Caritas' ansatte og deres klienter, samt saksmottak
- Foredrag og saksmottak på voksenopplæringer i Tønsberg, Skien, Sandefjord, Larvik og Porsgrunn oppsøkende uke vår 2015.
- Foredrag for ansatte på «Rett til å bli sett» ved Røde kors om arbeidsrett.
- Foredrag og saksmottak på Blitz om arbeid, trygd, sosial, husleie og gjeld.
- Oppsøkende i Oslos gater. Delte ut boller og kaffe til rusavhengige og fattige tilreisende. Informerte om Juss-Buss.
- Foredrag om Juss-Buss og saksmottak på Holmlia språk-kafé.
- Fængselsturné på vårsemesteret. Saksmottak og foredrag i Sem fængsel, Horten fængsel, Arendal fængsel, Kristiansand fængsel, Åna fængsel, Stavanger fængsel og Bergen fængsel.

Erfaringer fra oppsøkende arbeid

Erfaringene fra Voksenopplæringsgruppa, Studentgruppa og Gategruppa/Fattiggruppa er at forholdene ikke alltid ligger til rette for å registrere henvendelsene som vi mottar. For å registrere en henvendelse ber vi klienten om statistikkspørsmål slik at vi har nok informasjon til å registrere den i vårt dataprogram Advisor. Mange vi treffer på oppsøkende er i farta, møtet med oss er ofte tilfeldig, og de har ikke tid til annet enn kort rettsinformasjon på stedet. Hvis henvendelsen er komplisert pleier vi derfor å henvise klienten til våre ordinære saksmottakstider. På grunn av dette er det vanskelig å si noe generelt om hvor mange henvendelser vi mottar.

På fængselsgruppa har man ikke dette «problemet», siden de innsatte skriver seg opp på lister i forkant av besøket, dermed setter av tid til å snakke med oss.

6.2.11. Andre felles arrangementer

Under følger en oversikt over andre arrangementer medarbeidere fra Juss-Buss har deltatt i på tvers av gruppene.

KROM-konferansen

Alle gruppene deltok på KROM-konferansen den 15.-18. januar. I tillegg var daglig leder til stede. Juss-Buss' medarbeider Jens Osberg holdt innlegg om temaet fangeeksportering til Nederland. Maria Rydland har i 2015 vært Juss-Buss' representant i KROMs styre.

Rettspolitisk forenings høstseminar

Juss-Buss var representert med to medarbeidere i planleggingskomitéen til Rettspolitisk forening sitt årlige høstseminar på Geilo. Seminarets tema var tvang i psykisk helsevern og barnevern. Alle Juss-Buss' aktive medarbeidere deltok på seminaret.

Besøk på Bastøy

Juss-Buss besøkte Bastøy fengsel to ganger i 2015. Vi deltok i samtaler med de innsatte, holdt saksmottak og foredrag og var med på omvisning i fengselet.

Besøk på Trandum

Juss-Buss fikk ikke lov til å besøke Trandum i 2015 på grunn av kapasitetsproblemer på Trandum. Vi synes det er betenkelig at vi ikke får komme dit fordi Trandum tradisjonelt sett har hatt noen rettsikkerhetsmangler, som vi gjerne skulle ha fulgt opp.

Kriminalomsorgens seminar på Sundvollen

Juss-Buss deltok på kriminalpolitisk seminar våren 2015.

6.3. Rettspolitikk i gruppene

Store deler av det rettspolitiske arbeidet tar utgangspunkt i erfaringer fra saksbehandlinga i hver enkelt faggruppe. Medarbeiderne får kjennskap til strukturelle svakheter og uheldig praksis gjennom klientenes erfaringer. Nedenfor blir hovedtrekkene i gruppenes rettspolitiske arbeid i 2015 presentert. I tillegg til prosjektene som gjengis forsøker gruppene hele tiden å kaste seg på dersom det er noe relevant på dagsorden.

6.3.1. Rettspolitiske prosjekter på Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG) i 2015

I 2015 ble følgende prosjekter prioritert på SAG:

Nei til aktivitetsplikt

Høsten 2014 kom et lovendringsforslag som påla sosialhjelpsmottakere en aktivitetsplikt ved tildeling av sosialstønad. Juss-Buss så mange ulemper med lovendringsforslaget. Juss-Buss mener at regjeringas forslag dreier fokuset bort fra stønadsmottakers behov og over til en lovbunden, formalistisk regel med strenge unntaksmuligheter. NAV har allerede hjemmel til å stille vilkår om aktivitet.

Ifølge Probas rapport «Kommunenenes praksis for bruk av økonomisk sosialhjelp» mener de ansatte på NAV-kontorene at de i dag stiller slike vilkår «passe mye». Forskinga viser også at man ikke kan konstatere en årsakssammenheng mellom vilkår om aktivitet og avgang fra sosialstønad.

Vi er derfor bekymret for rettsikkerheten til klientene våre fordi en plikt øker risikoen for uriktige vedtak. I tillegg er det kun er 3 ukers klagefrist (i motsetning til de 6 uker som

vanligvis gjelder); det er svært høy terskel for omgjøring hos fylkesmannen (det kreves et «åpenbart urimelig» vedtak) og det er ikke fri rettshjelp på området. Når brukeren ikke har rett på hjelp fra advokat er det kun de mest ressurssterke som vil klare å ivareta en reell klagebehandling i saken sin.

Prosjektet ble videreført til våren 2015. Regjeringen sendte ut en proposisjon og SAG deltok på muntlig høring på denne i januar. I tillegg har SAG vært i politikermøter angående lovforslaget og behandlingen av denne i Stortinget. Arbeidet har gått mest i å avklare situasjonen rundt stortingsbehandlingen av forslaget. Innspillene til SAG ble nevnt i arbeids- og sosialkomiteens innstilling til lovforslaget. I tillegg har SAG uttalt seg i media om saken. På tross av SAGs arbeid mot forslaget ble det vedtatt på Stortinget (med støtte fra Høyre, Venstre, Frp og Krf). Uansett har SAG fått påvirke forarbeidene (Komitéinnstillingen).

Fri rettshjelp i lønnsinndrivelse

I et arbeidsforhold er arbeidstaker å anse som den svakere part. Spesielt sårbar er arbeidstaker når det gjelder manglende lønnsutbetalinger. Arbeidsmiljøloven av 2005 inneholder flere bestemmelser som er ment å beskytte arbeidstaker mot denne skjeve styrkefordelinga. Juss-Buss erfarer imidlertid at arbeidstakere stiller svakt i arbeidskonflikter.

Retten til lønn er grunnleggende og svært sentral for arbeidstakere. Juss-Buss erfarer at mange arbeidstakere ikke mottar den lønna de har krav på. Når de forsøker å inndrive lønna, støter de på en rekke utfordringer. Målet med prosjektet har vært å utvide lovbestemmelsen som gir fri rettshjelp i saker om oppsigelse og avskjed, til også å gjelde de tilfellene arbeidstakere ikke får utbetalt lønn. SAG har valgt seg dette som prosjekt fordi vi i vår saksbehandling har sett at behovet for hjelp i lønnsinndrivelsessaker er stort. En tredjedel av alle arbeidsrettssakene på SAG dreier seg om lønns- og feriepengeinndrivelse.

SAG har vært i mange møter med politikere om fri rettshjelp:

SAG har også hatt korrespondanse med alle medlemmene av arbeids- og sosialkomiteen om fri rettshjelp til lønnsinndrivelse. I tillegg har Sag ytret seg i pressen om temaet ved flere anledninger, og de har tatt opp temaet på muntlig høring hos Arbeids- og sosialkomiteen under budsjettforhandlingene høsten 2015.

Som et ledd i prosjektet har en medarbeider på SAG hatt ansvar for korrespondanse med samarbeidsorganisasjonen vår Caritas, som bistår utenlandske arbeidstakere. Caritas' medarbeidere har blitt opplært i første steg i en lønnsinndrivelsesprosess. Siden organisasjonen sitter på større språkressurser enn Juss-Buss er dette et nyttig tiltak for hjelp-til selvhjelp.

Medias omtale av klienter som mottar støtte fra NAV

Bakgrunnen for prosjektet er at man til stadighet kan lese om "navere" og "snyltere" i media. Gjennom deres saksbehandling har SAG kommet i kontakt med flere klienter som sier at de ikke tør å innrømme at de mottar støtte fra NAV, fordi de er redde for reaksjonene fra samfunnet. Gjennom saksbehandlingen har vi også sett at mange som mottar tilbakebetalingskrav fra NAV ikke har forsøkt å lure til seg penger, men har misforstått reglene eller vært i en vanskelig livssituasjon som har gjort at de ikke har fulgt opp så godt som de burde. SAG har brukt media til å få frem sitt poeng i denne saken.

Annet

SAG arrangerte Juss-Buss deltakelse i 1. mai-toget, der både nye og gamle medarbeidere deltok. Etter en intern markering på huset gikk man til Youngstorget for å gå i tog.

Den 28. januar 2015 streiket Juss-Buss mot de nye endringene i arbeidsmiljøloven. I tillegg deltok SAG i demonstrasjoner foran Stortinget den dagen.

SAG har utarbeidet og holdt arbeidsrettsforedrag for elever på videregående våren 2015.

6.3.2. Rettspolitiske prosjekter på Fengsels- og husleierettsgruppa (FEG) i 2015

I 2015 ble følgende prosjekter prioritert på FEG:

Overføring av fanger til Nederland

Feg fortsatte med det rettspolitiske prosjektet fra høsten 2014 om overføring av domfelte til soning i en annen stat. I januar kom regjeringens høringsnotat om forslag til endring i straffegjennomføringsloven slik at det blir mulig å overføre innsatte som er dømt i Norge til soning i en annen stat. Lovforslaget fremstod som lite og mangelfullt utredet. FEG var svært skeptiske til muligheten for å leie soningsplasser i utlandet som norske fanger kan overføres til. Vi mener det er mange alternative løsninger på soningskøen. En overføring tar av ressurser som er en mangelvare i norsk kriminalomsorg. Feg mener at disse ressursene må brukes i innholdet i soningen. Videre er Feg bekymret for hvordan en straffegjennomføring i et annet land vil være med tanke på språk, avstand, pårørende, helsehjelp, kultur med mer.

Feg har blant annet skrevet to høringsuttalelser og deltatt på to muntlige høringer hvor dette var tema. Høringsuttalelsen vår har blitt nevnt flere ganger i ulike aviser. Medarbeidere på Feg har uttalt seg i pressen og som innledere på konferanser. Ikke minst har gruppa arbeidet opp mot politikere mens lovforslaget var under behandling.

Lovforslaget som muliggjorde avtalen med Nederland ble godkjent med knappest mulig flertall av Stortinget 6. juni 2015. 1. september samme år gikk det første flyet med fanger.

Politisk sett ble det derfor vanskelig å få gjort noe – frem til et eventuelt regjeringsskifte i 2017 eller til avtalen går ut i 2018. Feg har derfor først og fremst jobbet for å få oppmerksomhet om dette i media.

Feg har diskutert hvorvidt de bruker uforholdsmessig mye tid på Norgerhaven fengsel, sammenlignet med andre fengsler på norsk jord. Mange steder er forholdene langt verre enn i Norgerhaven. De har likevel landet på at prosjektet er verdt å satse på – det er en prinsipp sak som tydeliggjør tendensen med dehumanisering av fanger, og et tydelig verdivalg fra regjeringen – bort fra rehabilitering.

Feg skrev en redegjørelse på bestilling fra MDG, angående traktaten mellom Norge og Nederland, og hvor vidt det var mulig å bryte denne, samt alternative løsninger på soningskøen. På bakgrunn av (blant annet) dette gikk MDG inn for å stryke posten om bevilgninger til Norgerhaven fengsel i sitt alternative statsbudsjett for 2016.

En av FEGs klienter med vedtak om tvangsoverføring informerte oss tidlig i september om at han ønsket å gå til sak mot staten, og at han var i kontakt med advokat. Vi tok raskt kontakt med advokat Nils Nordhus, og tilbød oss å hjelpe. Feg inntok en rådgiverrolle, og bidro til å

finne rettskilder og utrede diverse praktiske spørsmål som advokaten sendte oss. Et medlem av Feg vitnet i rettssaken 25. november om hvordan fangenes rettssikkerhet blir dårligere ved at de mister tilgangen til gratis rettshjelpstilbud som Juss-Buss.

Utover dette ble Juss-Buss v/Feg invitert til å holde saksmottak og besøke Norgerhaven fengsel. Feg avdekket både negative og positive forhold ved fengselet, og de utarbeidet en rapport fra besøket. Rapporten kan leses i sin helhet i vedlegg 1.

Soning med elektronisk kontroll

Høsten 2015 startet Feg et rettspolitisk prosjekt om soning med elektronisk kontroll (EK). Undersøkelser viser at soning med elektronisk fotlenke gir bedre rehabilitering, lavere tilbakefall til kriminalitet og påfører de pårørende langt mindre traumer enn fengselsstraff. I tillegg koster en soningsplass med elektronisk fotlenke om lag 1/3 av en fengselsstraff.

Dessverre er det alt for få som får tilbud om å sone på denne måten. Vilklårene for å få innvilget EK er strenge – det kreves en dom på 4 måneder eller kortere, evt. 4 måneder igjen å sone, krav om fast bopel, sysselsetting osv. I tillegg er det svært vanskelig å få innvilget EK dersom man er dømt for visse typer kriminalitet, f. eks vold.

Feg har reist en debatt om EK-soning i media. Saken fikk oppmerksomhet fra en kommentator i dagspressen og en sentral ungdomspolitiker, noe som gjorde at debatten ble tatt både på Dagsnytt 18 og under NRK1s «Debatten»-program, hvor en representant fra Feg deltok. Dette tyder på at prosjektet har potensiale, og at samfunnsdebatten er moden for å diskutere alternative straffegjennomføringsformer. Prosjektet er planlagt å være Fegs hovedprosjekt våren 2016.

Annet

Nader Izadpanah fra Dokumentaravdelingen i NRK har fulgt FEG tett høsten 2015. Forhåpentlig skal arbeidet resultere i en 40-minutters episode i en lengre dokumentarserie om mennesker som møter utfordringer opp mot «systemet», som er planlagt å sendes høsten 2016.

FEG holdt foredrag om isolasjon for deltagere i Visitorordningen til Røde Kors.

6.3.3. Rettspolitiske prosjekter på Innvandringsgruppa (INNVA) i 2015

I 2015 ble følgende prosjekter prioritert på INNVA:

Ettårsfristen for unntak fra underholdskravet for flyktninger

Blant vilklårene som gjelder for utlendinger som vil ha familieinnvandring, gjelder et krav til sikret underhold for personen som er bosatt i Norge og som vil ha familie hit. Dette grunner i et prinsipp om økonomisk selvforsørgelse før innvandring til Norge. Personer som er anerkjent som flyktninger og som får innvilget asyl, nyter imidlertid et særskilt vern for deres rett til familieliv. Siden de har blitt tvunget til å separeres fra sin familie, finnes det et unntak fra kravet til sikret underhold. For å få dette unntaket er det et krav at personen som har fått asyl i Norge, søker om familieinnvandring *innen ett år* etter at personen fikk oppholdstillatelse.

Gjennom Innvas saksbehandling ser de at denne ettårsfristen i mange tilfeller får urimelige konsekvenser. Informasjon om fristen har vært svært dårlig fra forvaltningens side, men

siden innføringen i 2010 har dette blitt bedret noe. Videre er det en del praktiske ulemper ved å overholde fristen, slik som kryssing av landegrenser, søknadsgebyr på 5 900 kr per familiemedlem, og manglende informasjon om når fristen avbrytes. Videre medfører øvrige deler av regelverket at fristen er vanskelig å overholde.

INNVA mener i hovedsak at fristen bør fjernes. Den utgjør et reelt hinder for flyktningers rett til familieliv, særlig sett i lys av det høye søknadsgebyret som må være samlet inn med asylmottakssatser innen ett år.

Med ny regjering kom den såkalte "asylavtalen" i stand mellom regjeringen og samarbeidspartiene KrF og Venstre. Her foreslås ettårsfristen kuttet ned til et halvt år. INNVA er imot forslaget, som vil gjøre det nesten umulig å hevde en allerede vanskelig rettighet. Dersom forskriftene endres i tråd med avtalen, må fristen under alle omstendigheter avbrytes ved søknadsregistrering i Norge, og ikke ved familiens oppmøte ved ambassader i utlandet.

I arbeidet mot ettårsfristen hadde Hanna Buer Haddeland, Karianne Holmboe Ask og Katharina Spikkeland Lindbak deres nedtrapperprosjekt om ettårsfristen. De har hatt møter med UNHCR og samarbeider tett med dem. Videre intervjuet de personer som hadde erfart fristen, for å samle kvalitativ informasjon (se kapittel 7). Videre har Innva uttalt seg i pressen, og samtalt med politikere om temaet.

Innva har også tatt opp problemstillingene rundt ettårsfristen på møte med UDI og UNE. I tillegg har medarbeidere fra INNVA dratt på voksenopplæringscentre rundt omkring på Sørøst-landet og holdt foredrag om reglene for familieegjenforening, med særlig fokus på ettårsfristen.

I anledning asylbarnavtalens «halvtårsdag» inviterte Innva til en politisk markering på Nord&Natt. Markeringen besto av foredrag om dagens regelverk, presentasjon av de foreslåtte endringene samt en diskusjon om avtalens mulige konsekvenser. I forkant av arrangementet hadde Innvas medarbeidere en kronikk om temaet på trykk i Dagbladet. Innva inviterte dessuten til frokost-diskusjon på Kulturhuset om temaet senere på høstsemesteret.

Straff for brudd på innreiseforbudet

Når en person får vedtak om utvisning, får man også et innreiseforbud på enten to år, fem år, eller varig. Dersom man bryter innreiseforbudet ved å returnere til Norge mens utvisningen enda er gyldig, straffes man med fengsel. Tidligere var strafferammen på dette seks måneder. Den 10.januar 2014 ble strafferammen hevet til to år. Dette ble enstemmig vedtatt i Stortinget. Lovgiver bestemte at normalstraff ved førstegangsbrudd på innreiseforbudet skulle være på ett år. Gjennom Innvas saksbehandling møter de klienter som har fått opp til to års fengsel for brudd på innreiseforbudet, og synes ofte dette er svært uforholdsmessig. Juss-Buss mener at straff for brudd på innreiseforbudet er urimelig, at det er uforholdsmessig strengt, og at det heller (og/eller i større grad) burde vært tatt i bruk betinget straff og alternativer til fengselsstraff.

Innva har et politisk notat til påvirkningsarbeid som ble tatt med i et møte med statssekretær Vidar Brein-Karlsen om temaet. Grappa tok det også opp med Justisdepartementet på det årlige kurset i asyl- og utlendingsrett i Sandefjord. Innvas medarbeider Anette Plassen skal skrive fagfellevurdert artikkel for Kritisk Juss om økt strafferamme for brudd på innreiseforbudet. I arbeidet med alternative løsninger til dagens regelverk, jobber Innva med utformingen av et forslag om å endre ordbruken hos forvaltningen. Medarbeidere på Innva har holdt foredrag om utvisning, herunder om straff ved brudd på innreiseforbudet, på Fængselsprestenes Fagsamling i Kongsvinger.

Annet

Innva ble hentet inn som eksperter på "Rød lunsj" hos RU og holdt foredrag om asylavtalen, herunder om virkningene for familiegjenforeningsreglene den 30. april.

Innva har hatt et utstrakt samarbeid med UNHCR i Stockholm.

Innva deltok på demonstrasjon mot lange saksbehandlingstider hos UDI i familiegjenforeningssaker foran Stortinget 20. mars, og på demonstrasjon mot hevet botidskrav for permanent oppholdstillatelse i regi av Mira-senteret 8. mai.

Grenseløs Kjærlighet arrangerte en markering utenfor Stortinget mot lang ventetid i familiegjenforeningssaker, hvor en medarbeider på Innva holdt appell den 6. desember.

Innva holdt foredrag om etiske og juridiske dilemmaer knyttet til utvisning for landets fængselsprester på deres Fagsamling i Kongsvinger 28. mai.

6.3.4. Rettspolitiske prosjekter på Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG) i 2015

I 2015 ble følgende prosjekter prioritert på HOG:

Gjeld under soning

Fanger er en gruppe som ofte er ekstra hardt rammet av gjeldsproblemer. Hvordan dette håndteres, har stor betydning for straffedømtes tilbakevending til samfunnet. Tilgangen til økonomisk rådgiver er ofte dårlig til tross for at innsatte egentlig skal ha samme rettigheter etter lov om sosiale tjenester som andre. Gjeld er også et problem det er spesielt viktig å forebygge. HOG jobber derfor for å hjelpe denne gruppa ved å holde foredrag om hvordan man kan ta fatt på gjeldsproblemer.

HOG har sett at gjeld under soning er noe som bør endres på systemnivå. Primært er ønsket å få til at alle forpliktelser knyttet til gjeld fryses i perioden vedkommende sitter i fængsel. I dag er en nødt til å gjøre alt dette selv inne fra fængselet, noe som er svært krevende. Som en avbøting på det helhetlige problemet mener HOG det er viktig å snakke med fængslene om å bistå de innsatte med gjeldsoversikt, herunder forespørsler blant annet til Norske inkassobyråers forening.

HOG ble gjort oppmerksomme på at Norges Inkassobyråers forening ikke behandler skriftlige gjeldsforespørsler. Brev er den kommunikasjonsformen vi har bedt de innsatte om å bruke,

noe som viste seg å være ubrukelig. Vi har derfor brukt noe tid på å formidle til de innsatte at kontaktbetjentene i fengsel bør sende slike gjeldsforespørsler.

HOG har holdt foredrag om gjeld under soning for innsatte på overgangsbolig og for ansatte i fengselsvesenet. Foredragene for de ansatte i fengslene har relativt få tilskuere (5-6 stk.). Vi opplever likevel disse foredragene som nyttige da de ansatte kan videreformidle kunnskapen videre til de innsatte. I overgangsboligene har vi hatt rundt 10 til 12 stk. Dette er et akseptabelt oppmøtte tatt i betraktning at flere vil være på jobb og skole mens vi er på besøk.

Unge og gjeld

Unge er den gruppen skyldnere som vokser mest, og HOG har derfor ønsket å fokusere spesielt på forebyggende arbeid opp mot unge skyldnere. Med unge sikter vi til de i aldersgruppen 16-19 år. Gjeldsproblemene blant unge kan skyldes mangel på opplæring i personlig økonomi i skolen.

For å skape mer bevissthet rundt personlig økonomi og gjeldsproblematikk blant unge drar de hvert semester på en rekke videregående skoler i Oslo og omegn. I 2015 har de vært på Skedsmo, Mailand, Bleiker, Nydalen, Ullern og Kongshavn vgs. Vilde Haugen har hatt som en del av sitt nedtrapperprosjekt å lage nye presentasjoner. Presentasjonene er mer pedagogisk lagt opp, blant annet gjennom en flere bilder og mindre tekst.

Vi har gode erfaringer fra skolebesøkene. De vi har vært hos gir oss gode tilbakemeldinger og vi merker stor etterspørsel etter foredraget når vi kontakter skolene.

Utover å holde foredrag på skolene har vi undersøkt det politiske klimaet for å påvirke innholdet i læreplanene. HOG har hatt møte med Elevorganisasjonen. Tema for møte var å legge strategien opp mot Ludvigsen-utvalget sin innstilling.

HOG har holdt foredrag på Blitz hvor de traff flere unge. De traff her en gruppe unge som viste interesse for temaet.

Forsbrukslån og gjeldsregister

Gjeldsproblemer skriver seg mer og mer fra at enkelte tar opp lån de i utgangspunktet ikke kan betjene. HOG anser det som sentralt å begrense tilgangen på slike lån og å skjerpe finansinstitusjoners frarådningsplikt. Et mulig tiltak for å begrense tilgangen på usikra lån, er å opprette et nasjonalt gjeldsregister.

Prosjektets mål er å gjøre det vanskeligere for låneinstitusjonene å gi forbrukslån, og sikre at de i svært utsatte situasjoner med behov for et snarlig kan motta dette fra staten. Rentetak er et godt tiltak for å innsnevre mulighetene til bankene for å gi denne type lån. Dette kunne også være bedre enn et gjeldsregister, selv om det har visse personvernutfordringer.

HOG har vært på møter både med Forbrukerombudet og Barne- og likestillingsdepartementet.

Andre arrangementer

HOG skrev innspill til en utredning av voldsoffererstatningsutvalget om hvordan voldsoffererstatning fremdeles bør være noe som først dekkes av staten, og deretter av skadevolder selv. Det ble også redegjort for hvordan en evig gjeldsbyrde etter endt soning var i strid med rehabiliteringstanken. Innspillet gjorde de rede for i møte med voldsoffererstatningsutvalget 27. august. Det ble også skrevet artikkel om dette temaet i Juristkontakt.

7. Forskning og utredning

7.1. Generelt

Å bidra til økt forsknings- og utredningsarbeid er en viktig målsetting for Juss-Buss. Rettsområdene som vi arbeider med vies i mindre grad særlig oppmerksomhet fra de mer etablerte juridiske miljøene.

Studentavhandlingene utgjør den viktigste delen av forskningsarbeidet til medarbeiderne på Juss-Buss. Institutt for kriminologi og rettssosiologi (IKRS), hvor den faglige lederen for Juss-Buss er ansatt, har vært en viktig støttespiller i dette arbeidet og har bidratt med kontorplasser og vit.ass.-midler. Samspillet mellom Juss-Buss og IKRS er viktig for å øke den totale mengden studentforskning på fakultetet.

7.2. Rettshjelpsundersøkelsen

Det vises til årsrapporten for 2014 for redegjørelse av bakgrunnen, gjennomføringen og funnene fra rettshjelpsundersøkelsen. Juss-Buss har i 2015 brukt funnene aktivt i vårt rettspolitiske arbeid. Alle nye medarbeidere på Juss-Buss blir innført i hovedfunnene fra undersøkelsen. Tall for undersøkelsen blir brukt både i politikermøter, i artikler, i utformingen av rettspolitiske prosjekter med mer.

7.3. Ettårsfristundersøkelsen

Tre nedtrappere på Innva ønsket våren 2015 å undersøke hvilken kunnskap asylsøkere har og får om ettårsfristen ved søknad om familiegjenforening. De ønsket også å undersøke hva slags utfordringer man typisk møter på i søknadsprosessen. For mer informasjon om ettårsfristen, se punkt 6.3.3.

Nedtrapperne har intervjuet 15 referansepersoner, det vil si personer som har fått innvilget asyl i Norge, om deres prosess i forbindelse med søknad om familieinnvandring. De har intervjuet både personer som har fått innvilget familieinnvandring og personer som har fått avslag. Spørsmålene ble utarbeidet på forhånd, i samråd med FNs høykommissær for flyktninger i Sverige (UNHCR). Noen av intervjuene ble foretatt ved personlig møte, mens andre ble foretatt per telefon på grunn av lange avstander. Alle intervjuobjektene har samtykket til undersøkelsen.

Intervjuene har synliggjort flere av de utfordringene asylsøkerne møter i forbindelse med familiegjenforeningsprosessen. Nedenfor er noen av funnene listet opp:

- Gjennomgående gis det lite informasjon om reglene for familiegjenforening og om søknadsprosessen. Den toleddede søknadsprosessen er komplisert, og mange får ikke tilstrekkelig veiledning i hvordan man gjennomfører søknaden korrekt. Dette gjelder særlig de ikke-engelsktalende asylsøkerne.
- Nettsøknad er utfordrende for de som ikke er kjent med bruk av web/pc, og som i tillegg har vansker på grunn av språk. Selve søknadsskjemaet på nett er omstendelig, og det store flertallet blant de intervjuede har fått hjelp av andre med selve registreringen, og ofte med betalingen. Søknadsgebyret må betales med VISA-kort, noe som for de fleste betyr at de må ha opprettet bankkonto. Flere av

intervjuobjektene har også måttet låne penger av venner eller bekjente for å få råd til å betale søknadsgebyret.

- Felles for sakene som har blitt innvilget er at referansepersonen er relativt ressurssterk, forstår engelsk, og/eller har fått hjelp fra venner eller bekjente til gjennomføringen av søknaden. Disse igjen opplyser at de har bistått andre, mindre ressurssterke asylsøkere med deres søknader.
- Det tar ofte tid å spare penger til å betale søknadsgebyret, et relativt høyt beløp sammenlignet med det beløpet som utbetales til asylsøkeren fra asylmottaket i løpet av en måned. Søknadsgebyret er nå økt til kr 5900 per familiemedlem over 18 år.
- En rekke ambassader har lang ventetid, særlig ambassadene ved land med mange søkere, for eksempel Etiopia (som også dekker søkere fra Eritrea) og Tyrkia (som for tiden mottar søknader fra syrere). Fristen for å søke regnes som avbrutt når familien møter opp til time på ambassaden og leverer påkrevde dokumenter. Dette innebærer at det ikke anses som fristavbrytende når referansepersonen registrerer søknad på nett, selv når dette skjer innenfor ettårsfristen.
- For søkerne kan reiseveien til nærmeste norske ambassade eller utenriksstasjon være dyr, vanskelig, og farlig. Et eksempel er reisen over grensen fra Eritrea til Etiopia. Regelverket tar ikke hensyn til omstendigheter som dette, og det stilles strenge krav til dokumentasjon på forholdene.

Funnene ble brukt som materiale til masteroppgaven til tidligere Juss-Buss-medarbeider Hanna Buer Haddeland høsten 2015. Oppgaven finnes i Juss-Buss' stensilsérie nr 133.

8. Utdanning

8.1. Innledning

Juss-Buss ansetter vanligvis 10 nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere går gjennom en felles opplæringsuke hvor de får opplæring i generell saksbehandlingsteori, klientbehandling og rutiner på Juss-Buss. Deretter blir de fordelt på faggruppene, og i de påfølgende ukene begynner de med saksbehandling, samtidig som de får opplæring innen den enkelte gruppes spesialområde.

Nedenfor følger en oversikt over hvordan opplæringa på Juss-Buss er organisert.

8.2. Begynneropplæring

Nye medarbeidere starter med et intensivt kurs på en uke. Her er det for det første presentasjon av virksomheten, opplæring i de praktiske sidene ved arbeidet, lov om fri rettshjelp og om organisasjonen i et juridisk og samfunnsvitenskapelig perspektiv.

For det andre gis det en innføring i saksbehandling, klientbehandling, juridiske problemløsningsmetoder og hjelp til selvhjelp. Klientbehandlinga må vies stor oppmerksomhet. Dette er en spesielt viktig side ved juridisk arbeid på Juss-Buss, fordi mange av våre klienter kommer fra fremmede kulturer og andre sosiale lag enn gjennomsnittsstudenten. Det er derfor viktig å problematisere forutsetningene for kommunikasjon på tvers av kulturelle og sosiale grenser.

8.3. Fadderordning

Nye medarbeidere får tildelt faddere, som har et særlig ansvar for å veilede og hjelpe de nye med å finne seg til rette. I de første månedene er det svært viktig at ordninga fungerer etter sin hensikt. Dette stiller krav til begge parter. De nye må våge å ta initiativ, og fadderne må ta seg tid til å være imøtekomende.

8.4. Gruppene

I gruppene blir de nyansatte tildelt sine første saker og veiledes i hvordan de skal sette i gang arbeidet. Gruppemøtene fungerer som hjelp og kontroll for å sikre at arbeidet holder høyt faglig nivå. Alle sakene skal gjennomgås og diskuteres. Dette betyr at gruppa har et kollektivt ansvar for saksbehandlinga, men med enkeltmedarbeidere som klientenes faste kontakt.

Opplæring i gruppene har som målsetting å forbedre det juridiske nivået hos medarbeiderne. Erfarne medarbeidere, tidligere medarbeidere, advokater, forvaltningsansatte m.v. deltar i denne opplæringa. Ved siden av å få den nødvendige innføring i arbeidsrett, gjeldsrett, fangerett, utlendingsrett osv., er det viktig at medarbeiderne gjennom opplæringa også får møte motparter eller samhandlingspartnere. Det er for eksempel viktig at de som arbeider med innvandrings spørsmål ikke bare blir kjent med regelverket, men også med representanter for de myndigheter som representerer motparter og hvordan disse forvaltningsorganene fungerer.

8.5. Andresemesters opplæring

I begynnelsen av det andre semesteret er det satt av en dag til internseminar. Målsettinga er for det første å gå kritisk gjennom opplæring, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av drifta. Videre er seminaret med på å øke bevisstheten rundt rollen som fadder.

Seminaret munner tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og mye av dette blir fulgt opp i månedene etter seminaret, etter diskusjoner i styret, i gruppene og på plenums møter. Seminaret er således et viktig grunnlag for at virksomheten ikke skal stagnere.

8.6. Tredjesemesters opplæring

I begynnelsen av tredje semester er det satt av en dag til internseminar. Målsettinga er for det første å gå kritisk gjennom fadderrollen man har hatt i sitt andre semester, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av driften. Videre er det et mål at rollen som nedtrapper diskuteres, slik at overgangen fra fadder til nedtrapper går lettere.

I likhet med fadderseminaret, munner også dette seminaret tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og er også viktig for at virksomheten skal videreutvikle seg.

8.7. Veiledning

Det er sjelden at det er nødvendig med veiledning fra faglig leders side i det daglige arbeidet med enkeltsaker. Medarbeiderne utnytter selv sitt kontaktnett av spesialister som kan veilede i tvilsomme spørsmål. Dette kan være ansatte og forelesere ved Det juridiske fakultet i Oslo, advokater, forvaltningsansatte og andre. I tillegg gir daglig leder veiledning i en rekke organisatoriske forhold, og også faglige og rettspolitiske spørsmål der vedkommende har kompetanse.

I spesielle tilfeller blir også faglig leder trukket inn i veiledning i forbindelse med enkeltsaker; dette gjelder sjelden de rent juridiske problemstillingene, men oftere i tilknytning til for eksempel etiske eller prinsipielle problemstillinger.

En annen viktig del av faglig leders arbeid er å rådgi daglig leder i tvilsspørsmål som måtte oppstå i det daglige, enten det handler om rettspolitikk, drift, personalansvar eller gruppenes saksbehandling.

En viktig side ved faglig leders veiledning er å bidra til at det blir skrevet avhandlinger innafor Juss-Buss' rettsområder. Faglig leder bidrar i de innledende fasene med utarbeidelse av problemstillinger, valg av metoder osv., og bistår med hjelp til å søke finansiering, kontor plass og annen teknisk bistand. I tillegg er det naturlig at faglig leder bidrar til å skaffe en faglig veileder som er nærmere til å veilede i de spesifikke faglige problemene som avhandlinger over et bredt spekter reiser. Han søker likevel å holde kontakten med arbeidet underveis og bidrar til å støtte opp om arbeidet i tillegg til den oppnevnte veileder.

8.8. Fellesseminaret

Fellesseminaret er et faglig arrangement som arrangeres av og for studentrettshjelpstiltakene i Norge; Juss-Buss, JURK, Jusshjelpa i Nord-Norge, Jussformidlingen i Bergen og Jushjelpa i Midt-Norge. Formålet med seminaret er undervisning, erfaringsutveksling og å knytte kontakt mellom tiltakene. Tiltakene rullerer på ansvaret for å arrangere seminaret. I 2015 var det studentrettshjelpstiltaket som egentlig skulle arrangere seminaret ikke i stand til å ha arrangementsansvar. Derfor tok Juss-Buss og JURK initiativ til å arrangere seminaret i Oslo på rekordtid.

Alle fulltidsmedarbeiderne hos Juss-Buss deltok i arrangeringen av seminaret, mens styret, R og daglig leder hadde det overordnede ansvaret.

Seminarets tema var erfaringsutveksling mellom rettshjelpstiltakene, og spørsmål som knytter seg til rettshjelperollen. På neste siden følger det fullstendige programmet.

I tillegg til de faglige foredragene ble det avholdt «workshops» der medarbeiderne, på tvers av tiltakene, møttes for å diskutere ulike spørsmålsstillinger som knyttet seg til saksbehandling og rettspolitik. Samlet sett bidro fellesseminaret klart til bevisstgjøring og opplæring av medarbeiderne, samt videreutvikling av Juss-Buss som organisasjon.

8.9. Annen opplæring

Til slutt nevnes de mer uformelle elementer i opplæringa. Ofte inviteres utenforstående foredragsholdere til å snakke om et dagsaktuelt tema eller som foredragsholderen har spesiell kunnskap om eller interesse for. Det er også blitt en tradisjon med såkalt fredagspils, se punkt 6.1.2. I den forbindelse arrangeres det et faglig program/innlegg i tilknytning til en sosial samling i våre lokaler.

Det arrangeres også møter og seminarer der temaer som angår hele eller deler av Juss-Buss blir tatt opp, se punkt 6.1.1. og 6.1.3.

PROGRAM FELLESSEMINARET 2015

- Hva kan rettshjelpere lære av hverandre? -

Mandag 12. oktober	Tirsdag 13. oktober	Onsdag 14. oktober
Sted: Selmer (Tjuvholmen allé 1, 5. etg) og Arbins gate 7	Sted: Litteraturhuset, Arbins gate 7 og festlokale (Malecon, Kristian IVs gate 12, sal 1)	Sted: Wiersholm (Dokkveien 1, 6. etg)
Kontaktpersoner Hanne – 91 51 97 46 (Juss-Buss) Erle – 40 48 08 98 (Jurk)	Kontaktpersoner Hanne – 91 51 97 46 (Juss-Buss) Sara - 93 80 92 82 (Jurk)	Kontaktpersoner Vjosa - 95 28 41 86 (Juss-Buss) Sara - 93 80 92 82 (Jurk)
Formiddag: Alle ankommer Oslo. 13.45 – 14.15: Stående lunsj. Mingling og navneskilt hos Selmer. 14.15-15.30: Velkommen og innledende foredrag v/ daglige ledere, hos Selmer. 15.30-15.45: Kaffepause, Selmer. 15.45-17.00: Foredrag: Etikk v/ Anders Løvlie, hos Selmer. 17.00-17.30: Kaffe og frukt i Arbins gate 7 17.30-18.30: Workshop: Erfaringsutveksling. Arbins gate 7 19.00: Middag i Arbins gate 7 20.30: Rettspolitisk filmvisning «12 Angry Men» på Chateau Neuf (biblioteket), med pils.	Morgen: Alle fikser frokost selv 09.00-10.00 Foredrag om arbeidshverdagen som rettshjelper. Yngvild Aamodt, bedriftspsykolog, på Litteraturhuset 10.00-10.15: Kaffepause på Litteraturhuset 10.15-11.30: Foredrag: kommunikasjonsrådgiver Tord Dale på Litteraturhuset 12.00-13.00: Lunsj i Arbins gate 7 13.00-14.00: Workshop i Arbins gate. 14.30-16.00: Fremvisning av «produkt» fra workshopsene på Litteraturhuset. 16.00-17.00: Foredrag, rettshjelpsordningen, advokat Marte Svarstad Brodtkorb, leder for Advokatforeningen Oslo krets, Litteraturhuset. Hjem og skifte 20.00-21.30: Festmiddag, Malecon. 22.00-02.00: Underholdning (Alle tiltakene bidrar med hvert sitt «nummer») og fest.	08.30-09.00: Frokost hos Wiersholm 09.00-10.30: Samtale/debatt om Advokatlovutvalgets NOU og opphevelsen av monopol på å gi rettshjelp. 10.30-10.45: Kaffe 10.45-11.45: Evaluering og gruppebilde 12:00: Seminaret avsluttes.

Jurks
JURIDISK RÅDGIVNING
FOR KVINNER

jussbuss.no
Bn§nl

9. Økonomi og drift

9.1. Budsjett og regnskap 2015

Årsregnskap 2015 JussBuss

Basis og underliggende prosjekter

Artsklasse	Art	Regnskap	Budsjett	Avvik
3 Overført fra 2014	3412 IB direktorater, tilsyn, etater mm	-252 400	-252 400	-
	3434 IB Kommunale og fylkeskommun	-1 325 658	-1 325 658	-
	8910 IB KD- basis - grunnbevilgning	-431 664	-431 664	-
Sum overført fra 2014		-2 009 722	-2 009 722	-

3 Inntekter	3414 Inntekter fra direktorat og andre	-119 253		119 253
	3437 Bidrag fra kommunale og fylkesk	-905 000	-650 000	255 000
	3440 Bidrag fra stiftelser, legater og fo	-66 875	-180 000	-113 125
	3446 Bidrag fra organisasjoner		-302 500	-302 500
	3451 Bidrag fra næringsliv og private	-230 000	-81 500	148 500
	3497 Investeringer i anleggsmidler opp	117 833	20 000	-97 832
	3498 Inntektsføring for avskrivning anl	-79 189		79 189
	3679 Andre driftsinntekter	-94 378		94 378
	3960 Refusjon av internt finansiert ove	-132 056	-130 749	1 307
	3982 Inntekter fra andre departement	-3 577 600	-3 577 000	600
Sum inntekter		-5 086 518	-4 901 749	184 769

5 Personalkostnader	5101 Midlertidig tilsatte - fastavlønnet	342 713	345 626	2 913
	5111 Midlertidig tilsatte - bilagslønnet	2 548 564	2 486 468	-62 097
	5116 Midlertidig tilsatte - bilagslønnet	-		-
	5181 Påløpte feriepenge, midlertidige	346 303	310 958	-35 344
	5252 Fordel gruppelevsforssikring OP/AP	1 370		-1 370
	5253 Motpostkonto Gruppelivsforssikri	-1 370		1 370
	5333 Trekkfrie stipend/studiestipend	5 955		-5 955

	5391 Konsulent tjenester, selvstendig n		65 000	65 000
	5401 Arbeidsgiveravgift av lønn og gru	407 863		-407 863
	5403 Arbeidsgiveravgift av arbeidsgive	12 334		-12 334
	5411 Arbeidsgiveravgift av feriepenger	48 828		-48 828
	5421 Pensjon, arbeidsgivers andel	87 476	622 759	535 282
	5994 Mat/servering på interne møter/	8 582		-8 582
	5999 Andre personalkostnader	46 456	62 000	15 544
Sum personalkostnader		3 855 074	3 892 811	37 737

6 og 7 Andre driftskostnader	6041 Avskrivninger kjøretøy	48 750		-48 750
	6051 Avskrivninger innredning	646		-646
	6052 Avskrivninger kontormaskiner og	29 793		-29 793
	6100 Frakt og transportkostnader	240	1 000	760
	6301 Kortidsleie av lokaler	10 150	50 000	39 850
	6442 Leie kontormaskiner		12 000	12 000
	6490 Leie Annet utstyr	2 551		-2 551
	6492 Leie transportmidler	1 880		-1 880
	6500 Maskiner - driftskjøp		80 000	80 000
	6512 Driftsmateriale	2 216		-2 216
	6514 Driftsrekvisita	6 302		-6 302
	6541 Inventar/utstyr - driftskjøp	1 976	50 000	48 024
	6568 Mobiltelefoner, telefonutstyr og	9 025		-9 025
	6578 Arbeidstøy og verneutstyr - drifts	5 563		-5 563
	6640 Vedlikehold utstyr/rekvisita		1 000	1 000
	6667 Serviceavtaler utstyr/rekvisita	5 363	15 000	9 637
	6725 Kjøp av andre tjenester til løpend	65 001		-65 001
	6781 Kjøp av juridiske tjenester	1 806		-1 806
	6799 Andre fremmedtjenester	90 732	60 000	-30 732
	6800 Kontorrekvisita	30 694	20 000	-10 694

6803 Datarekvizita	12 317		-12 317
6821 Trykkingskostnader	46 250	62 575	16 325
6823 Kopieringskostnader	35 374	15 000	-20 374
6846 Aviser, tidsskrifter og lignende	8 764	7 750	-1 014
6848 Faglitteratur	2 987		-2 987
6863 Kurs og konferanser	39 226	103 590	64 364
6871 Kurs og seminarer for egne ansatt	10 361		-10 361
6900 Telefonabonnement		2 000	2 000
6901 Mobilabonnement og bredbånd	1 321		-1 321
6941 Porto	2 145	4 000	1 855
7001 Drivstoff transportmidler	9 592	36 000	26 408
7021 Vedlikehold transportmidler		40 000	40 000
7040 Ansvarsforsikring bil	8 783	17 000	8 217
7099 Årsavgift, bompenger mv	8 684	15 000	6 316
7151 Diett innland/utland OP	-		-
7152 Diett og overnatting etter regning	7 281		-7 281
7190 Refusjon utlegg på reise	19 899		-19 899
7191 Transportkostnader på reise	48 034	82 500	34 466
7192 Oppholdsutgifter	56 706	20 000	-36 706
7196 Eksternt finansiert overheadkost	-		-
7198 Internt finansiert overheadkostn	132 056	130 749	-1 307
7320 Reklamekostnad og andre marke	3 000		-3 000
7321 Annonsering/kunngjøringer/infor		6 000	6 000
7351 Representasjon	11 369	9 000	-2 369
7352 Mat/servering på møter/seminar	13 751		-13 751
7400 Medlemskontingenter	200		-200
7411 Gaver til eksterne forbindelser	19 495	8 000	-11 495
7501 Eiendomsforsikring	9 056		-9 056
7502 Ulykkesforsikring		11 600	11 600

	7503 Utstyrsforsikring	2 361		-2 361
	7796 Avvik matching innkjøpsordre - m	26		-26
	7797 Purregebyr, inkassosalær og ligne	1 377		-1 377
	7799 Diverse kostnader	4 828	6 000	1 172
	7841 Periodisering tap på fordring	1 591		-1 591
Sum Andre driftskostnader		829 520	865 764	36 244

Resultat 31.12.2015		-2 411 646	-2 152 896	258 750
		Overskudd	Overskudd	Positivt avvik

9.2. Kommentarer til regnskapet

Som en del av en større omlegging av økonomisystemet ved Universitetet i Oslo i 2009 ble økonomi- og regnskapsfunksjonen ved fakultetet sentralisert. Dette har medført at det er utfordrende å utarbeide et budsjett for Juss-Buss som tar høyde for alle interne overføringer i UiO-systemet og andre forhold som er spesielle for økonomisystemet ved UiO. Behovet for et detaljert budsjett hos Juss-Buss medfører at vi i liten grad passer inn under Universitetet sitt økonomiske system. Det er derfor en del avvik som skyldes teknikaliteter og vansker med å tilpasse seg systemet.

9.2.1. Om inntekter

Juss-Buss fikk et tilskudd på kr. 3 577 600 for 2015 fra Justisdepartementet. Pengene går i sin helhet til lønnsutgifter.

Når det gjelder andre inntekter, opplevde vi for femte år på rad stor usikkerhet knyttet til videre finansiering fra Oslo kommune. Byrådet innstilte i sitt budsjettforslag for 2015 på kutt til Juss-Buss og andre rettshjelpiltak i Oslo. Vi mottok kr. 600 000, 80 000 lavere enn i 2014.

Bergesenstiftelsen sin driftsstøtte var stabil med kr. 180 000. Stiftelsen har i mange år vært en stabil bidragsyter til Juss-Buss. Advokatforeningen ga oss kr. 50 000 og Akershus fylkeskommune bevilget samme sum som for året før, kr. 45 000.

Inntektene fra SiO har sunket de siste årene, fra kr. 300 000 for 2013, via kr. 270 000 i 2014 til kr. 260 000 for 2015. Kuttet var begrunnet i at relativt få av klientene våre var studenter fra SiO. Vi har holdt fokus på oppsøkende virksomhet på studiesteder, holdt åpent hele sommeren 2015, og trykket den nye studentbrosjyra for disse midlene.

Juss-Buss betaler IT-tjenester for oss og JURK samlet, og får derfor kr. 32 500 overført fra JURK til betaling av slike utgifter. Disse pengene har imidlertid ikke blitt regnskapsført før i 2016.

Ettersom Juss-Buss ble tildelt Advokatforeningen Oslo krets sin æresbevisning i 2015, overrakk HELP forsikring en pengegave til Juss-Buss. Beløpet, 25 000, ble brukt til innkjøp av nye pc'er.

Øvrige inntekter er tildelinger for ulike prosjekter, se punkt 9.2.3 om diverse tiltak.

Avvik

Vi har et positivt avvik på kr. 184 769 på inntektssiden. Dette skyldes i hovedsak at det ble utlyst en pengesum fra Justisdepartementet høsten 2015 som kunne søkes på i forbindelse med å gi rettshjelp til asylsøkere. Innvandringsgruppa fikk innvilget 119 253 kroner til dette prosjektet. Prosjektet skal gjennomføres i 2016, og vi har fått overført midlene til til neste år.

9.2.2. Om utgifter

Personalkostnader

Vi har et positivt avvik på kr. 37 737 når det gjelder personalkostnader. Årsaken til avvik i lønnsutgifter skyldes i hovedsak at Juss-Buss har 32 ansatte, og det er derfor utfordrende å budsjettere nøyaktige utgifter til lønn og feriepenger.

Årsaken til det positive avviket på kr. 65 500 skyldes feilpostering av utgifter til IT-tjenester. Dette er driftsutgifter og skulle vært ført på en 6'er art.

Når det gjelder artskodene som begynner på 54 er årsaken til avvikene at medarbeiderne på Juss-Buss etter pålegg fra universitetet ble innlemmet i ordninga med offentlig tjenstepensjon i 2010. Vi budsjetterer med 3 prosent. Pensjonsutgiftene er uforutsigbare, da de avhenger av faktorer som er utenfor vår kontroll, for eksempel om medarbeiderne har andre jobber som faller inn under ordninga med offentlig tjenstepensjon. Vi anser det derfor nødvendig å inntil videre ha et slingringsmonn på denne posten.

De mindre avvikene på artskodene som begynner på 59 skyldes at noen utgifter som tilhører denne posten har blitt ført under utleggsrefusjon. Avvikene er derfor ikke reelle i sin helhet.

Driftskostnader

Vi har et positivt avvik på kr. 36 244 når det gjelder driftskostnader. Vi anser dette avviket som relativt lite, og er fornøyde med å ha budsjettert godt.

Avvikene i driftskostnader skyldes i stor grad endrede artskoder og avvik mellom hvor man har trodd at poster vil bli ført og hvor de faktisk har blitt ført av økonomiavdelinga ved UiO.

9.2.3. Om prosjektmidlene for 2015

Retts hjelpsdagene - kr. 31 800

For vårens retts hjelps-«festival» som varte i en uke mottok vi kr. 30 000 fra Stiftelsen Scheibler og kr. 1 800 fra Fritt ord.

Fengselsturné - kr. 20 000

Vi mottok støtte fra Stiftelsen Scheibler for å sende 10 medarbeidere på fengselsturné på Sør- og Vestlandet i en uke våren 2015. Midlene ble brukt til transportutgifter, oppholdsutgifter og matutgifter.

Dubrovnik-konferanse - kr. 15 000

Vi mottok støtte fra Lovsamlingsfondet for å sende tre medarbeidere på rettshjelpskonferanse i Dubrovnik. Midlene ble brukt til utgifter til fly, opphold og mat til medarbeiderne. Reisen varte i en drøy uke.

Saksmottak i Norgerhaven fengsel – kr. 17 675

Fengselsgruppa fikk støtte fra Lovsamlingsfondet til å reise til Norgerhaven fengsel i Nederland.

9.2.4. Kommentarer fra økonomiavdelingen ved Juridisk fakultet, ved Lars Botten

Til JussBuss

v/daglig leder Hanne Skårberg

Bekreftelse på regnskapsføring 2015

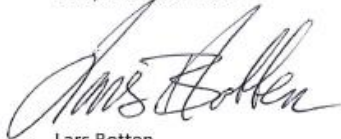
Økonomiavdelingen ved Det juridiske fakultet har i 2015 ført regnskap for JussBuss. Dette er gjort i henhold til gjeldende regler og retningslinjer ved Universitetet i Oslo (UiO) og økonomireglementet i staten.

Samlet viser regnskapet et akkumulert overskudd på 2.411.646 kroner, hvorav 401.924 kroner er opptjent i 2015.

Jeg mener at regnskapet gjenspeiler JussBuss sin økonomiske situasjon på en god måte.

Det er Riksrevisjonen som reviderer UiO sitt regnskap.

Oslo, 3. februar 2015

Lars Botten

Økonomileder

Telefon: 22 85 95 25

l.c.botten@jus.uio.no

9.2.5. Avsluttende merknader til regnskapet

Systemet til UiO er lagt opp slik at man ved utgangen av regnskapsåret overfører alle disponible midler i en og samme pott til neste års budsjett og regnskap. Dette medfører at

både egenkapital, eventuelt overskudd og andre midler til spesifikke formål blir overført samlet. Dette gir et unyansert bilde av de reelle inntektene til Juss-Buss.

Sluttresultatet for 2014 var kr. 2 009 722, mens det i 2015 var kr. 2 411 646. Dette innebærer en differanse på kr. 401 924. Det positive resultatet skyldes dels at prosjektmidlene til innvandringsgruppas asylprosjekt kom på konto i 2015, men har blitt overført til 2016. Dette utgjør kr. 119 253 kroner.

Dette tatt i betraktning har vi et reelt positivt resultat på kr. 282 671,- for 2015. Grunnen til at vi har gått i overskudd skyldes at vi var restriktive på utgiftene fordi vi sparte opp til flyttingen, som ble gjennomført i januar 2016.

Prosjekter som settes i gang hos Juss-Buss, eksempelvis oppdatering, oversettelse og trykking av brosjyrer, er ofte tidkrevende. Samtidig er det lite hensiktsmessig å sette i gang prosjektene før finansieringa er sikret. Økonomisk stabilitet er sentralt for god økonomistyring. Det er derfor en trygghet for oss at vi nå mottar øremerka midler over statsbudsjettet for 2015. Vi håper denne ordninga videreføres, da det vil medføre en betydelig økt stabilitet for oss. Juss-Buss har en egenkapital som dekker drift i et halvår. Dette anser vi som nødvendig for å kunne avvikle drifta på en forsvarlig måte.

9.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi

Når det gjelder organisasjonenes inntekter synes den kortsiktige finansieringen å være god nok til å sikre videre drift tilsvarende dagens nivå. For å sikre en videre stabil drift av Juss-Buss, er det av helt avgjørende betydning at vi kan regne med å motta støtte i samme størrelsesorden hvert år fra våre faste bidragsytere. Medarbeiderne og daglig leder på Juss-Buss bruker hvert år mye tid på å sikre bevilgningene våre. Dette er ressurser vi både vil og burde bruke på våre klienter og på rettspolitisk arbeid.

Heldigvis har Juss-Buss fått øremerka midler fra Justisdepartementet i statsbudsjettet fra år 2015. Vi håper at dette er en ordning som vil videreføres

Omtrent 80 prosent av utgiftene er knytta til lønn, selv om medarbeiderne jobber mer enn det dobbelte av hva de får betalt for. Andre kostnader holdes på et minimum. Den lave andelen av driftsutgifter viser at det nærmest er umulig å stramme inn på utgiftene uten at det går utover lønna til medarbeiderne eller antall medarbeidere.

Medarbeiderne på Juss-Buss må bruke studiemidler fra Lånekassa til å dekke utgifter til livsopphold. For noen av medarbeidere medfører dette problemer med den videre studiefinansieringa. I tillegg er det prinsipielt galt at studenter indirekte skal være med på å finansiere rettshjelpstilbudet.

Fulltidsmedarbeiderne mottar kr. 7 228,- per måned. Det er uheldig at medarbeiderne må ta opp lån fra Lånekassa når de har permisjon fra studiene, og at de må ta ekstrajobber i tillegg til heltidsstillinger hos Juss-Buss. Vi har en ambisjon om at lønnsnivået på sikt skal tilsvare en måneds studielån.

9.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid

Arbeidsinnsatsen på Juss-Buss utgjorde i følge timelistene totalt 38 149 for 2015. Timene fra sommerdrifta er ikke med i denne beregninga. Det er en liten økning fra 2014 da det ble lagt ned 38 087 arbeidstimer.

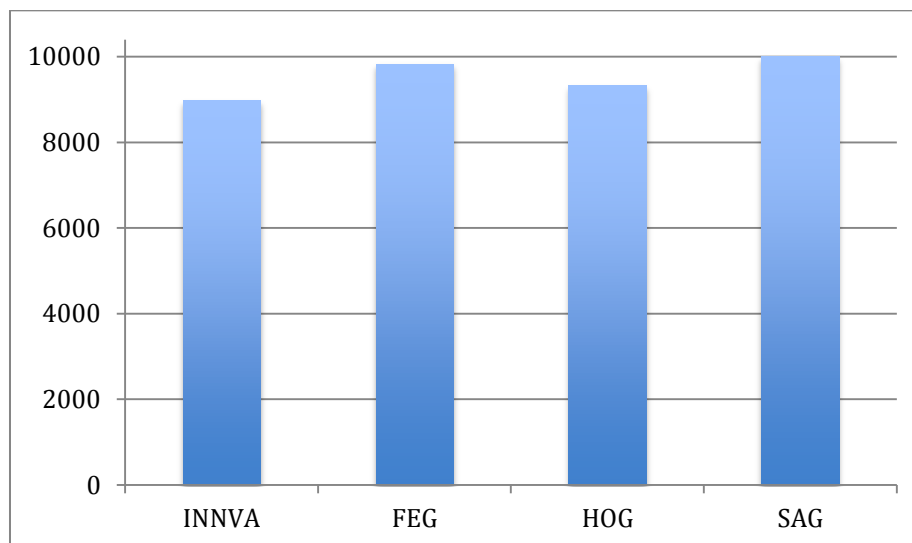
Heltidsmedarbeiderne jobba i gjennomsnitt 42 timer per uke i 2015. Timelistene føres kontinuerlig av medarbeiderne selv. Mye arbeid gjøres i helger og på kveldstid, og timelisteføringa fanger ikke nødvendigvis opp alle nedlagte arbeidstimer. Det er derfor naturlig å anta at det reelle timeantallet er noe høyere enn det som registreres.

Juss-Buss' medarbeidere ble lønnet for 30 prosent av timene de jobba i 2015. Det betyr at medarbeiderne jobbet 70 prosent av tida frivillig. Medarbeiderne på Juss-Buss får betalt kr. 147 pr time, opptil 12 timer i uka i vanlige driftsuker. Resten er frivillig arbeid.

Kontormedarbeidere, daglig leder og faglig leder registrerer ikke timer. Deres arbeids- og overtidstimer kommer i tillegg til de registrerte.

9.5. Fordelinga av antall arbeidstimer på gruppene

SAG jobbet mest i fjor, med 10 013 timer. Nedenfor følger en oversikt over fordelinga av totalt antall arbeidstimer, gruppevis:

N=38 149

Juss-Buss har som mål å jobbe mest mulig rettspolitisk for å effektivt bedre situasjonen for våre klientgrupper. Av de samla arbeidstimene gikk 6 822 timer (18 prosent) med til rettspolitisk arbeid. Dette er fire prosent mindre enn i fjor. Nedgangen er ikke en bevisst prioritering fra Juss-Buss' side, men kommer antakelig av et høyt arbeidspress når det kommer til saksbehandling. Når medarbeiderne har en *for* høy saksmengde er det vanskelig å prioritere de rettspolitiske arbeidsoppgavene. Vi har som mål at 20 til 25 prosent av timene skal utgjøre rettspolitiske arbeidstimer i 2016, slik som tidligere år.

10. Ansatte i Juss-Buss i 2015

Faglig leder:

Olaf Halvorsen Rønning

Daglig leder:

Hedda Larsen Borgan (vår) og Hanne Hareide Skårberg (høst)

Kontor medarbeidere:

942 Miriam Jakobsen Fjelde

974 Aisha Zareena Rana

Medarbeidere:

943 Susanne Stirø

944 Simen Baastad

945 Hanne Hareide Skårberg

946 Anniken Larsen Fuglerud

947 Eirik Rodahl

948 Vilde Haugen

949 Hanna Buer Haddeland

950 Karianne Holmboe Askeland

951 Katharina Spikkeland Lindbak

952 Victoria Smedsrud Øyen

953 Hana Temsamani

954 Kenneth Solberg

955 Karin Maria Svånå

956 Lars Arnesen

957 Rikke Lund Lefdal

958 Mathias Smith-Meyer

959 Eivind Rydland

960 Anette Plassen

961 Jens Andresen Osberg

962 Ingrid Nygaard Knutzen

963 Maria-Kristin Rydland

964 Kamilla Hjortmo

965 Christian Selen

966 Magnus Skarvøy

967 Ingrid Mogstad

968 Mathias Stang

969 Marie Skjervold

970 Ida Andenæs Galtung

971 William Tidemann-Andersen

972 Kine Irgens

973 Vjosa Maxhuni

975 Malin Endresen Rogne

976 Eline Christoffersen Våge

977 Marie Natland Wabakken

978 Dagny Marie Ås Hovind

979 Øystein Gisvold Rennesund

980 Saqib-Razo Razaq

981 Tonje Lilaas Larsen

982 Sverre Olav Trovik

983 Haakon Rønn Stensæth

984 Bjørn Olav Gardsteig Larsen

11. Et innblikk i 2016

Juss-Buss vil fortsette sitt rettshjelpsarbeid for å sikre mennesker som ikke kan få hjelp andre steder nødvendig juridisk bistand. Vi kommer også til å fortsette med rettspolitisk arbeid for å bedre rettstilstanden for våre klienter når saksbehandlingen ikke strekker til.

Juss-Buss ferier 45 år i 2016. Vi har fått en gledelig beskjed om at vi etter budsjettforhandlingene fikk en million kroner ekstra over statsbudsjettet for 2016. Pengene har vi allerede satt i sving ved å ansette 13 nye medarbeidere.

Forskning viser at oppsøkende rettshjelp er viktig for å nå ut til svakerestilte grupper. Da Juss-Buss starta i 1971 var rettshjelpstilbudet oppsøkende i sin natur. I 2016 kommer oppsøkende virksomhet til å bli enda tydeligere prioritert hos Juss-Buss. For eksempel skal innvandringsgruppa ha en ekstra oppsøkende uke på asylmottak i sommer, og vi kommer til å oppsøke Norgerhaven fengsel i Nederland flere ganger i semesteret.

Et av Juss-Buss' viktigste rettspolitiske prosjekter vil i 2016 være å følge opp at rettshjelp blir en prioritert politisk sak. Det ble nedlagt et betydelig arbeid med dette i 2015 som vi vil videreføre i 2016.

I tillegg vil vi prioritere å oversette og trykke brosjyrer innen husleierett, arbeidsrett og gjeldsrett i 2016. Vi håper også å få oversatt Fangehåndboka til enda et språk, for eksempel polsk eller russisk. Vi vil fortsette å holde sommeråpent, forhåpentligvis med en like sterk bemanning som i 2015.

Den nyoppstartede miljørettsgruppa har allerede fått et stort sakstilfang. Juss-Buss skal bruke 2016 på å finne ut av om, og eventuelt hvordan, miljørettsgruppa kan bli en permanent gruppe på Juss-Buss.

Juss-Buss har i januar 2016 flyttet inn i nye lokaler sammen med JURK og Gatejuristen. Vi kaller huset for «Jusshuset». Det blir spennende å se hva slags prosjekter vi kan få til ved å spille på hverandres styrker. Vi håper på å kunne danne et sterkt rettshjelpsmiljø i Oslo. Ikke minst håper og tror vi at samlokaliseringa fører til enda bedre rettshjelp for våre klienter.

12. Publikasjoner

12.1. Hefter i Juss-Buss' stensilserie

1. Juss-Buss: Virksomheten i Juss-Buss i 1978. 15 sider + tabeller
2. Juss-Buss: Rettssentre i London. 74 sider
3. Hans Petter Graver: Rettshjelp i Kanada. 67 sider
4. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Erfaringer fra virksomheten i 1978. 19 sider
5. Jon T. Johnsen: Desentralisering av rettshjelp i Oslo. 107 sider
6. Jon T. Johnsen: Behovet for offentlige rettshjelpskontorer. 36 sider
7. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1979. 27 sider
8. Juss-Buss: Rettshjelp i Sverige og Finland. Rapport fra Juss-Buss ekskursjon i 1979. 43 sider
9. Boliggruppa i Juss-Buss: Juridiske problemer på boligmarkedet i Oslo. 42 sider
10. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Politisk asyl. 39 sider
11. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelp til straffedømte. 35 sider
12. A. Fosby, S.B. Pedersen, O. Torvund: Leiekontrakter i Gamlebyen. 63 sider
13. Boliggruppa i Juss-Buss: Hjelp eller egeninteresse. En vurdering av 3 "veldig" boligforetak. 32 sider + vedlegg
14. Juss-Buss: Årsrapport 1980. 31 sider
15. Børre Lid: Fangers rettshjelpsbehov. 170 sider + vedlegg
16. Tor G. Birkeland: Rettssenter, et alternativ til dagens fritt rettsrådstilbud? 114 sider + vedlegg
17. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelpsvirksomheten i 1980. 53 sider
18. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Arbeidstillatelse. 64 sider
19. Harald Amundsen: Innvandrere og folketryktdloven. 63 sider
20. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1981. 31 sider
21. Elisabeth Lea: Oppholdstillatelse. 39 sider
22. Juss-Buss i Danmark. 57 sider
23. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1982. 29 sider
24. Bente O. Roli og Ingvild Mestad: Erfaringer med rettshjelp for innvandrere. 37 sider
25. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1983. 35 sider
26. Jon T. Johnsen og Øyvind Aakerøy: Årsrapport for Juss-Buss 1984. 67 sider
27. Juss-Buss: Fattigrettshjelpen i USA. 182 sider
28. Juss-Buss og Rettspolitisk forening: Norge Bare for nordmenn? Kritiske kommentarer til NOU 1983:47 "Ny fremmedlov" 99 sider
29. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Rettshjelp til asylsøkere i Storbritannia. 75 sider
30. Jon T. Johnsen og Halvard Helle: Årsrapport for Juss-Buss 1985. 78 sider
31. Brakkegruppa i Juss-Buss: Jussbutikker i Belgia. 39 sider
32. Brakkegruppa i Juss-Buss: Pris på testament hos advokat. 17 sider
33. Håkon Angell: Årsrapport for Juss-Buss 1986. 58 sider
34. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Kritiske kommentarer/alternativt lovforslag til Ot. prp. nr. 46 (1986-87) om ny utlendingslov. 122 sider
35. Håkon Angell og Ellen Hambro: Rapport fra en måneds arbeid ved rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. 24 sider
36. Aursnes, Joranger, Schultz og Johnsen: Praksis som valgfag tilknyttet Juss-Buss. 35 sider
37. Johan Hougen: Årsrapport for Juss-Buss 1987. 52 sider
38. Larsen, Helgeland og Espen: "En rettsstat verdig". Rapport fra et rettshjelpsprosjekt i Nord-Hedemark august -november 1988. 27 sider
39. Morten Holmboe. Utlendingers rettslige stilling i Norge - noen utvalgte emner. 65 sider
40. Geir Helgeland: Årsrapport for Juss-Buss 1988. 45 sider
41. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Mottaksapparatet for asylsøkere i Norge og Sverige - en sammenligning. 32 sider
42. Fengselsgruppa i Juss-Buss. Høringsuttalelse til NOU 1988:37 "Ny fengselslov". 74 sider
43. Mette Larsen og Rita Krøgenes: Omsorgsovertakelse uten samtykke. En undersøkelse av barnevernets saksbehandling i 4 kommuner. 206 sider
44. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Kommentarer til regjeringens forskriftsutkast til den nye fremmedloven. 15 sider

45. Anders Haugland: Årsrapport for Juss-Buss 1989. 40 sider
46. Brakkegruppa i Juss-Buss: Danske regler om gjeldssanering for privatpersoner - noe for Norge? 70 sider
47. Høringsuttalelse om forslag til endringer i Lov om fri rettshjelp. 23 sider
48. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Informasjonsbehov blant flyktninger og innvandrere. En undersøkelse i tilknytning til innføringen av ny tilskuddsordning til kommuner med flyktningmottak. 40 sider
49. Knut Wold: Årsrapport for Juss-Buss 1990. 35 sider.
50. Anne Kvam og Karl Erik Sjøholt: Rapport fra studietur til Genève, oktober 1990. 38 sider.
51. Jon T Johnsen: Juss-Buss and clinical legal education. 80 sider.
52. Brit Gulbjørnrud, Nina Mathisen, Berit Isaksen og Jan Aubert: Høringsuttalelse om gjeldsordning for personer med betalingsvansker. 30 sider.
53. Jan Rune Fagermoen, Anne-Cathrine Haug og Hans-Jacob Sandsberg: Domstolens innvirkning på frihetsberøvelsens innhold. 111 sider
54. Knut F Rasmussen og Terje Svendsen: Om forliksklage 29 sider
55. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport for 1991 44 sider
56. Boliggruppa i Juss-Buss: Tvangsvedlikehold og tvangsadministrasjon av leiegårder - beboerrepresentasjon og medbestemmelsesrett 27 sider
57. Juss-Buss: Noen rettspolitiske arbeider. 75 sider
58. Heidemarie Nordahl og Tove Kristin Farstad: Depositum i husleieforhold. 80 sider
59. Merethe S. Haugen og Elisabeth Vigerust: Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem. 138 sider
- 59b. Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem VEDLEGG 93 sider
60. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport 1992. 32 sider
61. Hege A.Voldsdal Åse Marie Eliassen: "To pee, or not to pee". Om kontraktsoning i fengslene. 194 sider.
62. Gislaug Øygarden, Elin Riise, Kristian Jervell og Christine Bergland:"Fremmedretten i EU". 35 sider.
63. Christine Bergland: Årsrapport for Juss-Buss 1993. 35 sider
64. Elin Riise og Gislaug Øygarden: Asylsøkere og beskyttelsesbehov - forholdet mellom reelle krenkelser og formelle vedtak.
65. Nina Hjort og Sissel Finstad: Forsvarlig levestandard - en undersøkelse av nivået på økonomisk sosialhjelp. 102 sider + vedlegg
66. Cathrine Holm og Karoline Henriksen: Lojal avtaleinngåelse eller bondefangeri? En undersøkelse av låneinstitusjoners praksis ved inngåelsen av kausjonsavtaler. 44 sider + vedlegg
67. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1994. 34 sider + tillegg
68. Henriette Grønn, Marius Thronsen og Rolf Thoresen: Rettscenter -95, en alternativ rettshjelpsordning. 21 sider
69. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1995. 39 sider + tillegg
70. Christine Bergland og Irene Sogn: Innvandringspolitiske hensyn i visumretten. En studie av myndighetenes visumpraksis overfor pakistanske visumsøkere. 115 sider + vedlegg.
71. Redigert av Tore Thallaug og Lars T. Berntsen: "Studietur til Palestina".
72. Stine Dordy Nybø og Therese Liljegren: "One strike and you're out - om utvisning av straffedømte utlendinger"
73. Yvonne Curtis og Liv Marit Øyen: "Fengselsloven § 12"
74. Hans Christian Apenes: "Årsrapport for Juss-Buss 1996"
75. Trine Reitan og Gry Korsnes: "Sosialtjenestens veiledning av personer med økonomiske problemer"
76. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1997"
77. Frode Solberg: "Bosettingstillatelse - en fremstilling av reglene og undersøkelse av forvaltningens praksis"
78. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1998"
79. Bente Mostad: "Foreldres rett til gjenforening med barn i Norge", 137 sider
80. Anniken Gjertsen Skonhoft: "Årsrapport for Juss-Buss 1999"
81. Preben Henriksen: "Ettergivelse av inndragningskrav - en gjennomgang av forvaltningens praksis i årene 1988 - 1997."
82. Thomas Braut Svendsen: "Årsrapport for Juss-Buss 2000"
83. Tone Ljoså: "Utlendingsforskriften § 37, sjette ledd – Oppholdstillatelse for utenlandske kvinner etter samlivsbrudd."
84. Vårin Hellevik: "Bruk av isolasjon i norske fengsler"
85. Ane Broch Graver, Vegar Skaug, Rannveig Strålberg og Bente Tangen: "Retthjelp 2001 - Behovet for rettshjelp i Oslos befolkning – deriblant et utvalg innvandrerkvinner"
86. Per-Ivar Felldal: "Årsrapport for Juss-Buss 2001"

87. Christian Fredrik Mathiessen og Erlend Dahl: "Et overflateriss av velferdssystemet i Finland - Rapport fra sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppas studietur til Finland høsten 2002"
88. Per-Ivar Felldal: "Årsrapport for Juss-Buss 2002"
89. Irene Palm Hansen og Gunhild Bolstad: "Utvisning 2001 – En undersøkelse av utlendingsforvaltningens praksis i utvisningssaker"
90. Jon T. Johnsen: "Juss-Buss - Et fagkritisk eksperiment. Idégrunnlag, arbeidsprinsipper og erfaringer"
91. Kristoffer Wallan: "Politiopplysninger hos fengselsmyndigheten - skyldig inntil det motsatte er bevist?"
92. Fengselsgruppa ved Eldbjørg H. Martinsen: "Rapport fra fengselsgruppas studietur til Canada 12. -20. november 2003. Fengselsbetjenter som programinstruktører – en dobbeltrolle?"
93. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Pakistan - april 2004"
94. Kine Sperre Horsbøl: "Årsrapport for Juss-Buss 2003"
95. Kjersti Cecilie Jensen og Marie Nyhus: "Humanitetshensyn i utlendingsretten - en undersøkelse av forvaltningspraksis etter utlendingsloven § 8 annet ledd."
96. Fri rettshjelpsgruppa på Juss-Buss: "Rapport fra studietur til Finland 20. - 24. september 2004"
97. Kine Sperre Horsbøl: "Årsrapport for Juss-Buss 2004"
98. Karianne Rygh: "Rusmiddelavhengiges rett til helsehjelp - pasienters rettsstilling ved legemiddelassistert rehabilitering"
99. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Etiopia - april 2005"
100. Kine Sperre Horsbøl og Line Voldstad: Samarbeid – evalueringsrapport fra Gatejuristprosjektet og generell samarbeidsveiledning. 81 sider
101. Psykiatri- og gjeldsrettsgruppa på Juss-Buss: Studietur til Stockholm - november 2005.
102. Kjersti Lehmann: "Dømt til forvaring"
103. Heidi Olsen-Nalum: "Årsrapport for Juss-Buss 2005"
104. Kjersti Hillestad Hoff: "Fortrinnsrett for deltidsansatte"
105. Endre S. Refsdal: "Årsrapport for Juss-Buss 2006"
106. Gudmund Røgeberg: "Prøveløslatelse. Om utlirådelighetsvurderingen etter straffegjennomføringsloven § 42"
107. Guro Siljan/Synne Eliassen: "Unge innsatte"
108. Vetle W. Rasmussen: Utvelgelseskrets ved nedbemanning"
109. Silja Aga Rogan: "Lobbing for et bedre lovverk"
110. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Jordan – mai 2007"
111. Endre S. Refsdal: "Årsrapport Juss-Buss 2007"
112. Kine Sperre Horsbøl og Tine Larsen: "Økonomiske vilkår ved familiegjeningforening mellom barn og deres omsorgspersoner - en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn."
113. Stine Elde: "Opinion og rettssikkerhet: Den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven."
114. Anne Mette Hårdnes: "Helsetilbudet i norske fengsler: En undersøkelse av regler og praksis. "
115. Martin Eiebakke: "Årsrapport Juss-Buss 2008"
116. Andreas Moen: "Oppsigelse begrunnet i arbeidstakers sykdom"
117. Stian Bonnevie Arntzen: "Årsrapport Juss-Buss 2009"
118. Kirsten Vikesland Mæhle og Olaf Halvorsen Rønning: "Årsrapport Juss-Buss 2010"
119. Ida Husom: "Isolasjon av mindreårige under straffegjennomføring - forholdet til FNs barnekonvensjon" 2011
120. Jørgen Løvdal: "Informasjonsflyt i kriminalomsorgen – en studie av kontradiktorisk underskudd" 2011
121. Innvandringsgruppa på Juss-Buss ved Maria P. Jacobsen og Ida Jordal i samarbeid med Schweizerische Flüchtlingshilfe: "Asylum procedure and reception conditions in Italy - Report on the situation of asylum seekers, refugees, and persons under subsidiary or humanitarian protection, with focus on Dublin returnees" 2011
122. Kirsten Vikesland Mæhle: "Årsrapport Juss-Buss 2011"
123. Maria Pitz Jacobsen: «Utvisning av straffedømte utlendinger med familie i Norge – retten til familieliv etter EMK artikkel 8» 2012
124. Caroline Flaaten: «Vederlagskrav ved endt samboerforhold» 2012
125. Marit Lomundal Sæther: «Årsrapport Juss-Buss 2012»
126. Marit Lomundal Sæther: «Årsrapport Juss-Buss 2013»
127. Benedikte Cecilie Nilsen: «Introduksjonsloven – en fremstilling og vurdering av hovedreglene»
128. Thea Sjuve Johansen: «Pasienten i fengsel. Hvilket rettsvern har innsatte med helseproblemer?»

- 129.** Marit Lomundal Sæther: «Isolert fra rettssikkerhet? Forvaltningens kontroll og overprøving av fengselsbesluttede isolasjonsvedtak»
- 130.** Ida Jordal og Silje S. Hasle: «Rettshjelp 2013»
- 131.** Hedda Larsen Borgan: «Årsrapport Juss-Buss 2014»
- 132.** Kasper Nilsen Ervik: «Straffegjennomføring i annen stat – forholdet til Grunnloven og hensiktsmessigheten av ordningen»
- 133.** Hanna Buer Haddeland: ««Du vet hvor viktig familie er?» Hvordan og i hvilken grad ivaretas retten til familiegjengforening for en person som har fått innvilget asyl i Norge?»
- 134.** Kenneth Solberg, Marie Skjervold, Jens Andresen Osberg og Mathias Stang: «Revideringsutvalget 2015 - En gjennomgang av Juss-Buss sine saksområder, organisering og arbeidsmetoder»
- 135.** Hanne Hareide Skårberg: «Årsrapport Juss-Buss 2015»

12.2. Andre publikasjoner

1. Rettshjelp i grisgrendte strøk. Spesialfagsoppgave 1975.
2. Gunnar De Capua: Juss-Buss - første foreløpige virksomhetsrapport. Stensilskrifter fra Institutt for retts sosiologi nr. 8 1972.
3. Gunnar De Capua: Rettshjelpsvirksomhet i Juss-Buss. Stensilskrifter for Institutt for Retts sosiologi nr. 10 1973.
4. Gunnar De Capua: Virksomheten i Juss-Buss i 1977. Stensilskrifter for Institutt for retts sosiologi.
5. Eidesen, Eskeland og Mathiesen (red): Rettshjelp og samfunnsstruktur. Pax 1975.
6. Jon T. Johnsen: Rettshjelp i utkantstrøk. Delrapport I-IV Stensil, Institutt for retts sosiologi 1978 – 1981.
7. Jon T. Johnsen: Retten til Juridisk bistand. Tano 1987.
8. Jon T. Johnsen: Ytringsfriheten i forvaltningen. Tidsskrift for rettsvitenskap 1982 s. 785-852.
9. Jon T. Johnsen: Juss-Buss som fagkritisk eksperiment. Institutt for retts sosiologi 1988. Revidert 2003.
10. Juss-Buss: Juss-Buss 1971 - 1981. Oslo 1981.
11. Arne Chr. Stryken: Et år med Juss-Buss. En sosiologisk beskrivelse av jusstudentenes rettsinformasjon. Hovedoppgave i sosiologi 1973.
12. Andersen, Grønvik og Svoren: Bo trygt, Juss-Buss' veiledning i boligspørsmål. Pax 1984.
13. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Fangehåndboka. Oslo 1987 Utvidet og revidert 2002-2003.
14. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Prisoners Handbook. Revidert engelsk utgave av Fangehåndboka. Oslo 1990. Utvidet og revidert 2003/2004.
15. Elisabeth Vigerust: Gjeld - hva skjer og hva kan jeg gjøre når gjelden blir for stor. Oslo 1989, revidert og utvidet i desember 1992 og 1997. Revidert 2001 og 2003.
16. Husleiegruppa: Juss-Buss' standardkontrakt i husleieforhold. Oslo 1990, revidert og omarbeidet 1995, 1996, 1999 og 2001.
17. Brakkegruppa: "Det er også mitt barn" brosjyre om samværsrett og foreldreansvar. Oslo 1991.
18. Nina E. Mathisen: "Din vilje skje" brosjyre om hvordan skrive et testament, Oslo 1991. Ny utgave i 1996. Revidert 2002.
19. Boliggruppa i Juss-Buss: "Veiledning i boligspørsmål" Pax forlag 1991.
20. Knut F. Rasmussen og Terje Svendsen: "Forlikrådet - hvorfor, hvordan og hva skjer?" Revidert 1994, 1997 og 2001. Revidert 2004.
21. "Studentopphold i Norge" Brosjyre som fremstiller reglene om oppholdstillatelse i studieøyemed (norsk og engelsk) Oslo, 1993.
22. Trine Reitan og Gry Korsnes: Økonomiske problemer. Brosjyre som framstiller reglene for økonomisk sosialhjelp. Oslo 1994.
23. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Arbeidsavtalen", brosjyre 12 sider, Oslo 1995. Revidert 2003/2004.
24. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Oppsigelse, avskjed og permittering", brosjyre, 16 sider, Oslo 1995. Tilleggskapittel om permittering skrevet 2003, revidert 2004.
25. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Krav på lønn og feriepenger", brosjyre, 14 sider, Oslo 1995. Revidert 2004.
26. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Miljøet på arbeidsplassen", brosjyre, 7 sider, Oslo 1995. Revidert 1999. Revidert 2003/2004.
27. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Den kvinnelige arbeidstakeren", brosjyre, 8 sider, Oslo 1995. Revidert 2003.
28. Oven Egeland og Kenneth Adale Baklund: "Utvisning", brosjyre, 27 sider, Oslo 1996.

29. "Expulsion", engelsk utgave av brosjyren i pkt. 28.
30. Juss-Buss: "1971-1996 Jubileumsfestskrift, Juss-Buss 25 år".
31. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Gjenopptakelse av straffesaker", 22 sider, Oslo 1997.
32. Fengselsgruppa og Innvandringsgruppa: "Juss-Buss` avtale for samboere", Oslo 1997. Revidert 2001.
33. Mona Aarhus og Jostein Greve: "Asyl i Norge", brosjyre, 46 sider, Oslo 1998.
34. Steffen Ravnåsen og Frøydis Heyerdahl: "Familiegjenforening", brosjyre, 28 sider, Oslo 1998.
35. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Reopening criminal cases", brosjyre, 17 sider, Oslo 1999.
36. Anita Asheim og Siri Anne Martinsen: "Ferie og permisjon", brosjyre, 24 sider, Oslo 1999. Revidert 2002
37. Husleiegruppa: "Praktisk husleierett", brosjyre, 47 sider, Oslo 1999. Revidert 2004.
38. Innvandringsgruppa ved Marie Nyhus og Thomas Hovden: "Oppholdstillatelse i Norge for EØS-borgere og deres familiemedlemmer", brosjyre, 11 sider, Oslo 2001.
39. Hans Kristian Otnes Berge og Janicke Wiggen: "Trenger du juridisk hjelp?" Brosjyren inneholder praktisk informasjon om Juss-Buss så som når vi saksmottak og hvilke rettsområder vi arbeider med. 12 sider, Oslo 2001. Oppdatert 2004.
40. Iselin Håvarstein og Lene Køster: "Opphold i institusjon under psykisk helsevern", brosjyre, 11 sider, Oslo 2003
41. Guro Siljan og Synne Eliassen: "Forvaring – en brosjyre til alle fanger som er dømt til forvaringsstraff", brosjyre, 10 sider, Oslo 2005
42. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2006)
43. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Forlikrådet – hvorfor, hvordan og hva skjer"
44. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsforfølgingsrett" (oppdatert 2006)
45. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2006)
46. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Rettigheter ved graviditet og fødsel" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2007)
47. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2007)
48. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "The Prisoner Handbook 2003 – A guide to prison matters by Juss-Buss" (Fourth edition)
49. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "Fangehandboka 2007 – Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål (femte utgave)"
50. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Statsborgerskapsbrosjyre", Oslo 2007
51. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Rettigheter ved graviditet og fødsel" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
52. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
53. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
54. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
55. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Ferie og permisjon – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
56. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Gjeld under soning – brevmaler" (2009)
57. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Gjeld under soning – en film om håndtering av gjeldsproblemer for innsatte" (2009)
58. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsrett" (2010)
59. Stian B. Arntzen, Nadin A. Humlen og Fredrik L. Ellingsen: "Legal Aid Management and Training Seminar" Rapport fra Juss-Buss' besøk i Vietnam (2010)
60. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Being dismissed, fired or laid off» - "Oppsigelse, avskjed og permittering" engelsk utgave (2011)
61. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Wypowiedzenie, wypowiedzenie ze skutkiem natychmiastowym i urlop postojowy» - "Oppsigelse, avskjed og permittering" polsk utgave (2011)
62. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «The Employment contract and the working environment» - "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" engelsk utgave (2011)
63. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: Umowa o pracę i środowisko w miejscu pracy - "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" polsk utgave (2011)
64. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Entitlement to pay and holiday benefits» - "Krav på lønn og feriepenger" engelsk utgave (2011)

65. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Prawo do wynagrodzenia i pieniędzy urlopowych" - "Krav på lønn og feriepenger" polsk utgave (2011)
66. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Holidays and leave of absence» - "Ferie og permisjon" engelsk utgave (2011)
67. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: Urlop i urlop okolicznościowy - "Ferie og permisjon" polsk utgave (2011)
68. Juss-Buss, Olaf Halvorsen Rønning (red.): «Med loven mot makta – Juss-Buss førte år», Novus forlag (2011)
69. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: «Rettsforholdet mellom samboere – en brosjyre i familierett» (2011)
70. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: «Rettsforholdet mellom ektefeller – en brosjyre i familierett» (2011)
71. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Utvisning ved brudd på straffeloven – en brosjyre i utlendingsrett» (2011)
72. Gjeld- og familierettsgruppa på Juss-Buss: brosjyre om «Forlikrådet – hvorfor, hvordan og hva skjer?» (2012)
73. Fengselsgruppa på Juss-Buss: «Fangehåndboka 2012 – Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål (sjette utgave)» (oppdatert 2012)
74. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Familieinnvandring – en brosjyre i utlendingsrett» (2012)
75. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Expulsion due to offences under the criminal code» - «Utvisning ved brudd på straffeloven» engelsk utgave (2012)
76. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Family immigration» - «Familieinnvandring» engelsk utgave (2012)
77. Juss-Buss: «Trenger du juridisk hjelp? – en brosjyre om Juss-Buss» oppdatert utgave 2012
78. Juss-Buss: «Do you need free legal aid? – a brochure about Juss-Buss» (2012)
79. Husleierettsgruppa på Juss-Buss: "Leiekontrakt for bolig" (2012)
80. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsrett" (2013)
81. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "The Prisoner's Handbook – Juss-Buss' guide to prison matters" – "Fangehåndboka" engelsk utgave (oppdatert 2013)
82. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2013)
83. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Entitlement to pay and holiday benefits» - "Krav på lønn og feriepenger" engelsk utgave (oppdatert 2013)
84. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Prawo do wynagrodzenia i pieniędzy urlopowych" - "Krav på lønn og feriepenger" polsk utgave (oppdatert 2013)
85. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Exigencias sobre salarios y pago de vacaciones – folleto sobre el derecho del trabajo" – "Krav på lønn og feriepenger" spansk utgave (2013)
86. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "требования по заработной плате и оплате отпуска" - "Krav på lønn og feriepenger" russisk utgave (2013)
87. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "بإل سجون المتعلقة بأب أمور دل يل Juss-Buss حول ك تاب ال سجين لعام 2012" - "Fangehåndboka 2012 – Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål" arabisk utgave (oversatt i 2013)
88. Husleierettsgruppa på Juss-Buss: "Avslutning av husleieforholdet" (2013)
89. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Expulsion en raison des infractions en vertu du code pénal – une brochure sur le droit de l'immigration» - «Utvisning ved brudd på straffeloven» fransk utgave (2013)
90. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «عل بها صل من صوا في ال قانن ال جنائي طرد ال جرائم ب س بب» - «Utvisning ved brudd på straffeloven» arabisk utgave (2013)
91. Familierettsgruppa på Juss-Buss: «Samboerkontrakt» (2013)
92. Husleierettsgruppa på Juss-Buss: «Begynnelsen på leieforholdet» (2014)
93. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Oppsigelse, avskjed og permittering» (2014)
94. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Redundancy, dismissal og temporary lay-off» (2014)
95. Juss-Buss: «Ting du bør vite om: Økonomi – bolig – jobb» (2015)

Vedlegg 1

Juss-Buss' rapport om NORGERHAVEN FENGSEL

Oslo, 6. november 2015

1. Bakgrunn

Fengselsgruppen til Juss-Buss var i Nederland 19.-22. oktober. Vi avholdt saksmottak og snakket med omlag 35 fanger. Enkelte av disse var allerede klienter hos Juss-Buss og hadde tatt kontakt da de fikk forhåndsvarsel / vedtak om overføring til Norgerhaven.

20.-22. oktober deltok dessuten to medarbeidere fra Juss-Buss på opplegg arrangert av KDI hvor det også var med representanter fra Røde Kors, Frelsesarmeen, WayBack og FFP.

Vår vurdering er basert på samtaler med fangene og med ledelsen, samt egne observasjoner.

Et forhastet prosjekt

Generelt sitter vi igjen med et inntrykk av at selv om norske og nederlandske ansatte gjør så godt de kan, bærer Norgerhaven fengsel preg av å være et hasteprojekt.

Tidspresset for å få Norgerhaven på plass har vært for stort, og planleggingen tilsvarende dårlig: de norske ansatte kunne fortelle at det stadig vekk dukker opp små og store praktiske problemer som ingen vet hvordan man skal løse. Særlig problematisk er det at enkelte av disse forholdene er regulert i traktaten mellom Norge og Nederland, slik at det kreves forhandlinger på traktativnivå for å få til endringer. Dette er en langsom prosess. I mellomtiden vokser frustrasjonen hos fangene.

2. Nederlandske ansatte

Under intervjuer med fangene fikk vi gjennomgående positive tilbakemeldinger om de nederlandske ansatte i Norgerhaven fengsel. Betjentene fremstår som erfarne og vennlige.

Særlig de utenlandske fangene opplevde de nederlandske betjentene som hyggelige og imøtekommende. En rekke fanger påpekte at dette var en kontrast fra opplevelsen deres med betjenter i Norge.

Det er likevel et stort problem at betjentene ikke kjenner til norsk lovgivning, og derfor ikke kan gi fangene veiledning når det kommer til søknader. For rettslig veiledning, må fangene henvende seg til en av de norske ansatte i fengselet. Disse har ofte knapt med tid, og fangene opplever at de ikke får tilstrekkelig med hjelp. Juss-Buss er bekymret for at fengselets veiledningsplikt ikke blir oppfylt på en tilstrekkelig god måte. Dette kan føre til at en sak ikke blir opplyst godt nok.

3. Kontakt med familie og venner

3.1. Skype

I følge forskriften om straffegjennomføring i Nederland § 8 skal «domfelte gis mulighet til å gjennomføre telefonsamtaler eller videokonferanser i inntil 20 minutter minst tre ganger i uken». Skype kom først på plass under Juss-Buss' besøk 21.10.2015, nesten 2 måneder etter at fengselet ble åpnet. Dette er klart i strid med forskriften.

Dette har skapt mye frustrasjon, både hos fangene og deres pårørende. I tillegg har fangene selv måttet betale for ringetid.

3.2. Besøk

Tilbakemeldinger fra fangene tyder på at det er svært vanskelig for de pårørende å nå frem til fengselet for å få informasjon og avtale besøk. Det finnes foreløpig ingen kontaktperson i Norgerhaven for pårørende, og heller ingen informasjon om hvordan man kommer seg til fengselet, hvor man kan bo e.l.

4. Mattilbud

Svært mange fanger uttrykte misnøye med maten. Porsjonene er for små, maten er lite næringsrik og det er lite variasjon mellom måltidene. Mange opplever å måtte spe på matrasjonene med egne midler.

Fengselet anerkjenner at situasjonen ikke er holdbar, og kunne opplyse om at det er innledet forhandlinger på traktatnivå for å få endret dette.

5. Aktivitetstilbud

5.1. Trening og uteområder

I informasjonsvideoen laget av KDI ser det ut som at fotballbanen og volleyballbanen er en del av den ordinære lufttegården, og tilgjengelig for fangene i hele luftingen.

Fotballbanen er på et adskilt område fra fengselet, og fangene må søke om å få bruke den. Dette innvilges bare dersom betjentene har tid til å følge opp. Fangene vi snakket med trodde ikke dette hadde skjedd en eneste gang i løpet av de 2 månedene de hadde vært der. Svært mange vi møtte var misfornøyd med dette, og mente videoen var villedende.

5.2. Bibliotek

Biblioteket har i videoer blitt framstilt som stort med et bredt utvalg, men utvalget av norske bøker begrenser seg til 50-60 bøker. Fangene har blitt lovet flere bøker, men det hadde fortsatt ikke kommet på plass da Juss-Buss var på besøk 21.10.15.

5.3. TV-tilbud

Fangene har blitt lovet TV på cellen med norske kanaler. Imidlertid er TV-ene i svært dårlig stand, flere med skurrete bilder og uten lyd. Disse skal erstattes, men ingen vet når. Under Juss-Buss sitt besøk så fortalte de innsatte at de bare hadde tilgang til to kanaler. De vi snakket med sa de var blitt lovet flere.

Det mangler fortsatt DVD-spillere på cellene og DVD-filmer på biblioteket. Flere av fangene vi snakket med hadde i begynnelsen av september fått løfter om at dette ville være på plass i løpet av to uker. Per 21.10 var fremdeles ingenting skjedd.

6. Helsehjelp

Norgerhaven fengsel er underlagt nederlandsk helselovgivning. Fangene får ikke oppgitt informasjon om hvilke instanser fangene kan henvende seg til dersom de er misfornøyd med helsehjelpen.

Flere fanger har vært misfornøyd med tilbudet fra det nederlandske helsetilbudet, blant annet tilgangen til alminnelige hodepinetabletter og nesespray. I Norge ville Juss-Buss ha henvist disse til Pasient- og brukerombudet.

Juss-Buss stilte spørsmål til den norske ledelsen om hvem fangene kan henvende seg til dersom de mener de ikke får nødvendig helsehjelp. Dette hadde ingen noe klart svar på.

7. Rettshjelp

7.1. Fengselsbesøk

Juss-Buss opplevde svært stor pågang fra fangene under vårt tre dager lange besøk. Sakspågangen alene vitner om et stort behov for rettsinformasjon og juridisk bistand hos fangene i Norgerhaven fengsel.

Imidlertid tar få fanger kontakt per telefon, enten fordi de ikke er kjent med sine rettigheter eller mangler kunnskap om Juss-Buss og vårt arbeid. Aktiv oppsøkende virksomhet er derfor en helt nødvendig forutsetning for å kunne dekke fangenes rettshjelpsbehov. Vi ønsker derfor å besøke Norgerhaven fengsel på jevnlig basis. Vi ser for oss at 2 besøk i halvåret vil være tilstrekkelig. Imidlertid har vi et svært begrenset budsjett, og ikke mulighet til å gjennomføre dette for egen regning. Det bør derfor etableres en ordning med reisestøtte for Juss-Buss.

7.2. Telefonkontakt med klienter i Norgerhaven

I etterkant av besøket har vi fått et stort antall klienter i Norgerhaven fengsel. Det har vært en stor utfordring å følge opp disse fra Norge, fordi våre beskjeder om at klientene må ringe oss ikke når frem.

Vi har forståelse for at det tar tid å etablere gode rutiner på dette, og vi har forsøkt å være imøtekommende, ved blant annet å sende mail til fengselet med innsattnummer, heller enn å ringe inn beskjeder til fengselet. Dette har ikke avhjulpet situasjonen. Det tar fremdeles svært lang tid før våre klienter får beskjed om at vi ønsker kontakt. Dette er ikke holdbart.

8. Konklusjon og anbefalinger

Juss-Buss mener det foreligger en rekke klare løftebrudd overfor fangene fra Justisdepartementet og Kriminalomsorgsdirektoratet. Dette skaper unødvendig mye uro og frustrasjon i fengselet.

Vi mener at fangene må kompenseres der det har skjedd løftebrudd. Som et minimum må fangene kompenseres for tiden uten Skype, og for den mangelfulle maten.

Anbefalinger

1. Fanger som har hatt utgifter til telefon i den tiden Skype har vært utilgjengelig, får dekket disse utgiftene.
2. Fanger som kan dokumentere innkjøp av mat, får dekket disse utgiftene.
3. Informasjonsmateriellet om Norgerhaven bør oppdateres, slik at det fremkommer tydelig hvilke deler av tilbudet som fremdeles ikke er på plass.
4. Det må opprettes en ordning med kontaktperson for de pårørende. Denne bør ha ansvar for å gi informasjon om alt fra bestilling av besøk, reiserute, hotell o.l. Telefonnummer og telefontider til denne bør fremgå klart av nettsiden til fengselet. Kontaktpersonen bør også ha ansvar for å møte de pårørende ved ankomst til fengselet.
5. Det bør etableres en ordning med reisestøtte for Juss-Buss
6. Det må etableres bedre rutiner for kontakt mellom Juss-Buss og fangene.